

”KOHTA NE ASUSTAA RAPPUSILLA”

Luonnonvaraisiin lintuihin Suomessa liittyvät yhteiskunnalliset konfliktit
Yleisradion uutisissa vuosina 2010–2020

Tuomas Uotila
66090
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiologia
Päivämäärä 14.9.2021

TURUN YLIOPISTO
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

UOTILA, TUOMAS: ”Kohta ne asustaa rappusilla” – Luonnonvaraisiin lintuihin liittyvät yhteiskunnalliset konfliktit Yleisradion uutisissa vuosina 2010–2020

Pro gradu -tutkielma, 73 s. ja 1 liite
Sosiaalitieteet
Syyskuu 2021

Turun yliopiston laaturjärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

Luonnonvaraisiin lintuihin liittyvät yhteiskunnalliset konfliktit eivät ole Suomessa aiemmin olleet kattavan tutkimuksen aiheena. Konfliktitutkimuksia on saatavilla, mutta vain yksittäisistä lajeista, kuten merimetsosta tai valkuposkihanhesta. Lintuihin liittyvät konfliktit ovat osa Suomessa jo perinteistä ympäristökonfliktien tutkimusta. Tämä tutkielma noudattaa konstruktionistista ja diskursiivista otetta, joissa aineistoa ja tekstejä tutkitaan sosiaalisina käytäntöinä, jotka tuottavat kuvaamaansa todellisuutta.

Tutkielma on laadullinen empiirinen työ, jonka menetelminä on käytetty sisällön erittelyä ja aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimusaineisto on ajanjaksolta 2010–2020 ja kerätty Ylen internet-uutisten arkistosta. Yhteensä aineisto sisältää 542 artikkelia. Lisäksi aineistona on käytetty viittauksia muihin valtakunnallisiin uutislähteisiin, kuten Helsingin sanomiin, Iltalehteen ja Maaseudun tulevaisuuteen. Käsiteltävät konfliktit on rajattu joko paikallisiin tai valtakunnallisiin, mutta kuitenkin sellaisiin kamppailuihin, joilla on yleistettävää valtakunnallista toistuvuutta ja merkitystä.

Tutkielman tavoitteena oli muodostaa lintuihin liittyvistä konflikteista kattava yleiskuvaus. Kvantitatiivisen sisällön erittelyn avulla selvitettiin konfliktien erilaisia tyyppisiä, konflikteissa esiintyviä lintulajeja, lintuihin liittyvän rikollisuuden määrää, konfliktien osapuolia, median roolia ja ihmisten linnuista kokemia haittoja. Tämän jälkeen toteutettiin kvalitatiivinen aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja kartoitettiin keinoja, joilla konflikteja ratkaistiin tai suunniteltiin ratkaistavan.

Tuloksena on, että lintuihin liittyvissä konflikteissa on Suomessa mukana noin 35 eri lintulajia ja niistä koetut haitat ovat moninaisia. Määrällisesti uutisia dominoivat verrattain uudet ja nopeasti runsastuneet lajit eli merimetsa ja valkuposkihanhi. Lintulajien näkyvyys ja uutuus pesimälajeina lisäsi todennäköisyyttä sille, että niiden esiintyminen koettiin negatiiviseksi muutokseksi. Haitan käsite on konflikteissa olennainen: ilman haittakokemusten vähentämistä tai poistamista ei konflikteja voida myöskään ratkaista. Ratkaiseminen edellyttää usein monien erilaisten keinojen käyttöä samanaikaisesti, mutta myös yhteistyötä sekä kommunikaatiota esimerkiksi viranomaisten ja kansalaisten välillä. Oleellista on mahdollisimman hyvä paikallistason huomioiminen. Konfliktien hoidon paikallinen hyväksyttävyyys on ensiarvoisen tärkeää, kuten myös haittojen ja niiden ehkäisyn tutkimus.

Asiasanat: linnut, yhteiskunnalliset konfliktit, sosiaalinen konstruktionismi, Yleisradio

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI.....	5
2.1	TODELLISUUDEN RAKENTUMINEN.....	5
2.2	TIUKKA JA KONTEKSTUAALINEN KONSTRUKTIONISMI.....	8
3	YMPÄRISTÖKONFLIKTIT	11
3.1	KONFLIKTIEN TYYPIT	12
3.2	HAITTA.....	16
3.3	MEDIA JA KONFLIKTIT.....	17
3.4	KETKÄ KAMPPAILEVAT?	18
3.5	LUONTO JA IHMINEN VASTAKKAIN.....	19
4	LINTUIHIN LIITTYVÄT KONFLIKTIT SUOMESSA	22
5	TUTKIMUSASETELMA	25
5.1.	MEDIA-AINEISTO.....	26
5.2.	SISÄLLÖNANALYYSI MENETELMÄNÄ	28
6	TULOKSET	32
6.1.	LINTUIHIN LIITTYVÄT KONFLIKTIT ILMIÖNÄ.....	32
6.2.	LINTUIHIN LIITTYVÄT HAITAT	45
6.3.	KONFLIKTIEN OSAPUOLET.....	50
6.4.	KONFLIKTIEN RATKAISUT	52
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	61
	KIRJALLISUUS.....	67
	LIITE 1. AINEISTOLUETTELO.....	

1 JOHDANTO

Tarkastelen tässä pro gradu -tutkielmassa Suomessa vuosina 2010–2020 esiintyneitä luonnonvaraisiin lintuihin liittyviä yhteiskunnallisia konflikteja. Työni on osa ympäristökonfliktien tutkimuskenttää, jolla on Suomessa jo usean vuosikymmenen perinteet. Vaikka ympäristöön ja maankäyttöön liittyviä konflikteja on ollut ennenkin, alkoivat ne nykyisellä tavalla käsitettyinä lisääntyä 1970-luvulla ja tulla toden teolla tutkimuskohteiksi 1990-luvulla. Konfliktit voivat koskea jokseenkin kaikkia mahdollisia aihepiirejä, joista yhteiskunnan ja ympäristön yhteen kietoutumisessa voi syntyä kiistaa ja hankausta: maankäyttöä, energiantuotantoa, metsiä, vesistöjä, luonnoneläimiä, jätehuoltoa, maaseutua ja kaupunkeja. Samoin konfliktin määritelmät ja voimakkuudet vaihtelevat lievistä ristiriitatilanteista avoimempiin konflikteihin. (Pettersson, Hallikainen, Naskali, Rovander & Tuulentie 2017, 87–90.) Osaksi yhteiskunnallista keskustelua ympäristökonfliktit ovat tulleet jäädäkseen, kuten myös kamppailujen ja mahdollisten ratkaisujen tutkimus.

Lintuihin liittyvät yhteiskunnalliset konfliktit eivät ole uusi ilmiö: esimerkiksi kesykyhykyistä eli puluista (*Columba livia domestica*) kiisteltiin Suomessa poliittisesti jo 1900-luvun alussa. Lajia myös vainottiin ja siitä maksettiin tapporahaa. Sama koski varista (*Corvus corone cornix*) ja ainakin Ruotsissa myös varpusta (*Passer domesticus*). Vainon kohteeksi joutuivat myös monet petolintulajit, joiden katsottiin aiheuttavan haittaa ihmisille tai muulle, ihmisen enemmän arvostamalle luonnolle. (Vuorisalo, Lahtinen & Laaksonen 2001.) Naakasta (*Corvus monedula*) ja yrityksestä karkottaa sitä Naantalin kirkkomaalta on maininta jopa 1600-luvun alkupuolelta (Yle Uutiset 10.4.2018). Ympäristöön ja lintuihinkin liittyvät konfliktit ovat kuitenkin tulleet näkyvämmiksi tiedonvälityksen kehittymisen myötä: niistä raportoidaan laajemmin ja myös kansalaisilla on suurempi mahdollisuus saada konflikteissa äänensä kuuluville.

Nykyisille ympäristöongelmille ja -konflikteille ominainen tekijä on, että tiede ja sen kielelliset termit ovat olennaisia niistä käytävässä keskustelussa. Ympäristöongelmilla on monitieteellinen luonne: niiden ratkaiseminen vaatii yleensä yhden tutkimusalan rajat ylittävää yhteistyötä. Ongelmat, konfliktit ja niiden tutkimuksellinen tarkastelu ovat viime vuosikymmeninä siirtyneet yksilöiden elinpiirissä näkyvistä, konkreettisista muutoksista kohti ylikansallisia ympäristöriskejä ja riskinhallintaa. Konflikteissa ollaan riippuvaisia paitsi tieteellisestä ja etenkin luonnontieteellisestä tiedosta, myös tiede- ja viranomaisyhteisöistä osana ongelmien määrittelyä. Konfliktit liittyvät aina myös tiedonsosiologiaan: niihin

osallistuvat tahot pyrkivät perustelemaan kantojaan tieteellisellä tiedolla, mutta myös tieteen eri alojen edustajat saattavat osallistua keskusteluun. Samalla tämä kaikki kansallinen toiminta kytkeytyy ylemmälle kansainväliselle tasolle lainsäädännön, hallinnon ja laajemman tiedeyhteisön kautta. (Peuhkuri 2004, 11.) Pelkkä luonnontieteellinen tieto ei kuitenkaan riitä ratkaisemaan konflikteja, vaan avain on keskustelun ja osallisuuden myötä aikaansaaduissa paikallistason ratkaisuisissa sekä toimivassa kommunikaatiossa viranomaisten ja kansalaisten välillä. Vain näiden kautta on mahdollista saada päätöksille ja ratkaisuille myös yleinen hyväksyntä.

Olen tässä työssä tulkinnut konflikteiksi sellaiset haittakokemuksista kumpuavat ristiriitatilanteet, jotka ovat voineet alkaa paikallisesti, mutta ovat joko yksittäisinä kamppailuina ylittäneet uutiskynnyksen tai vaihtoehtoisesti toistuneet median raportoimina paikallisesti samankaltaisina eri puolilla Suomea. Lintuihin liittyvistä konflikteista ei tiettävästi ole tehty varsinaista koostetta, joten tiedolle on tarvetta.

Käytin työssäni media-aineistoja. Tiedotusvälineet paitsi välittävät tietoa konflikteista, ne ovat myös vaihtelevissa määrin osa niitä. Media kiinnittää konflikteihin huomiota, antaa oman taistelukenttänsä kilpaileville käsityksille ja ongelmanmäärittelyille ja osallistuu samalla konfliktien yhteiskunnallisen määrittelyn prosessiin. Osa ongelmista ja niihin liittyvistä tulkinnoista läpäisee median seulan, osa ei. Lisäksi kaikki konfliktit eivät edes pääse mediassa konfliktin asemaan. (Oksanen 2003, 32–33.) Media ja sen tuottamat uutiset eivät myöskään ole vain peili todellisuudelle: ne muokkaavat konflikteja ja niistä syntyvää julkisuutta itse esille päästämillään tulkinnoilla ja tavoillaan seurata konflikteja. Tämä puolestaan rakentaa suurelle yleisölle konflikteista muodostuvaa kuvaa. (Seppänen & Väliverronen 2012, 90–97.)

Kuten yhteiskunnallisissa konflikteissa ja niistä käytävässä keskustelussa yleensä, ei lintukonflikteissakaan ole kyse pelkästään siitä, mitä luonto, eli tässä tapauksessa linnut tekevät ja mitä niiden ympäristössä tai yhteisössä ihmisten kanssa konkreettisesti mitattavalla tavalla tapahtuu. Ongelmat ovat toki riippuvaisia vallitsevasta luonnontieteellisestä todellisuudesta, mutta niitä ei voi ymmärtää vain sitä tarkastelemalla, eikä tieto ongelmista suoraan johda niiden nousemiseen yhteiskunnallisen keskustelun areenalle. On paljon näyttöä siitä, etteivät empiirisesti tehtävät havainnot esimerkiksi ympäristöongelmista johda suoriin muutoksiin niiden saaman julkisuuden määrässä tai ympäristöhuolen määrässä. (Väliverronen 1996, 10–11.) Tärkeää on siis paitsi ekologinen, myös sosiaalinen todellisuus.

Jotkut konfliktit ovat jo päättyneet ja rauhoittuneet, jolloin niitä voidaan jälkikäteen arvioida etäämmältä, ikään kuin tapahtuma-aikana vallinneen kovankin kiistelyn ohi (Väliverronen 1996, 12). Toiset kamppailut ovat kuitenkin yhä käynnissä eikä loppua ole näköpiirissä. Vuonna 2020 kävi julkisuudessa kiivaana keskustelu valkuposkihanhesta (*Branta leucopsis*). Lajin kasvanut suomalainen pesimäkanta on tuottanut haittoja ihmisen virkistystoiminnalle, kuten oleskelulle viheralueilla ja uimarannoilla. Konflikti on kuitenkin selvästi voimistunut lajin toisen kasvussa olevan, Suomessa pesimättömän, Venäjältä ja Venäjälle läpimuuttavan kannan takia. Se on muuttoreittiään enemmän Suomen puolelle vaihdettuaan aiheuttanut ajoittain mittavia taloudellisia vahinkoja Itä-Suomen viljelysmailla. (Iltalehti 25.5.2020.)

Toinen suuremman mittakaavan konflikti liittyy merimetsoon (*Phalacrocorax carbo*), joka palasi pesimälajiksemme vuonna 1996. Sen on katsottu aiheuttavan vahinkoja ja haittakokemuksia muun muassa kalastajille, kalankasvattajille sekä mökki- ja vakituksille asukkaille saaristossa ja rannikkoseuduilla. Kyseessä on pesimä- ja muuttoalueillaan hyvin näkyvä lintu, jonka pesinnät aiheuttavat lähistölle hajuhaittoja sekä saarten kasvillisuuteen vähintään ohimeneviä muutoksia, jotka eivät juuri jää ihmisiltä huomaamatta. Lisäksi on esiintynyt paljon kiistaa lajina paljon kalaa syövän merimetson vaikutuksista kalakantoihin sekä valtakunnallisella että etenkin paikallisella tasolla. Valtakunnallisen tason vaikutuksista ei ole saatu tutkimuksissa näyttöä, mutta paikallisella tasolla vaikutuksia voi esiintyä, kuten myös kilpailua saaliista kalastajien kanssa alueilla, joissa saalistuspaine on suuri ja populaatiot paikallisia. (Stark 2020, 7–13.) Tällaisten konfliktien onnistunut ratkaiseminen vaatii paitsi luonnontieteellisen todellisuuden tutkimusta ja tuntemusta, myös siihen liittyvien päätösten suhteuttamista alueellisiin näkökulmiin ja näiden näkökulmien huomioimista.

Tavoitteeni tässä tutkimuksessa on ensinnäkin lintuihin liittyvien konfliktien kuvaus ilmiönä: niiden tyypit, niihin sisältyvät lintulajit, konfliktien osalliset ja osapuolet sekä linnuista koetut haitat. Toisin sanoen kyseessä on kuvauksen tuottaminen siitä, millaisia lintuihin liittyvät konfliktit ovat. Tutkimuksen toinen tavoite puolestaan liittyy sen tarkasteluun, miten konflikteja on ratkaistu sekä siihen, millaisina konfliktien mahdolliset ratkaisut esitetään. Kyse on paitsi toimijoista itsestään, myös valitun median ja toimittajan näkökulmasta. Näiden kahden kysymyksen analyysin pohjalta on sitten löydettävissä mahdollisuuksia johtopäätöksille. Suhtautuminen linnustoon konfliktitilanteissa toimii myös eräänlaisena indikaattorina eli laadullisena mittarina oman maamme luontosuhteesta.

Työni on laadullinen empiirinen työ, jonka pääasiallisena aineistona ovat siis tiedotusvälineet, tarkemmin Yleisradion internetistä löytyvät uutisartikkelit vuosivälillä 2010–2020. Toissijaisena lähteenä olen käyttänyt myös muiden valtakunnallisten lehtien (Helsingin sanomat, Iltalehti, Maaseudun tulevaisuus) artikkeleita ja kirjoituksia. Menetelmällisesti työ hyödyntää aineistolähtöistä sisällönanalyysia sekä sisällön erittelyä. Aikarajauksen työhöni valitsin sekä aineiston määrällisen riittävyyden että tarpeeksi hyvän historiallisen näkökulman saavuttamiseksi. Oma aihevalintaani on ohjannut yli 35 vuotta jatkunut lintu- ja luontoharrastus, mutta myös sosiologinen kiinnostus yhteiskunnallisiin konflikteihin ja niihin liittyvään tieteenfilosofiaan. Taustani tarjosi paljon apua kokoamani aineiston analyysissa.

2 SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI

Tämä tutkielma nivoutuu osaksi sosiologian konstruktionistista tutkimusperinnettä, jossa sosiaaliset ja ympäristöongelmat ymmärretään yhteiskunnallisesti määriteltynä ongelmina. Tarkemmin sanottuna tutkimukseni noudattaa kontekstuaalista tai maltillista konstruktionismia. Siinä yhteiskunnallisten ongelmien määrittelyä ja niitä koskevia väitteitä analysoidaan kulttuurisesti tulkittuina, mutta otetaan samalla huomioon, että biologia sekä luonnonympäristöjen ja yhteiskuntien rakenteelliset tekijät asettavat näille tulkinnoille rajoja. (Heiskala 2000, 199.) Ensimmäisessä luvussa tarkastellaan sosiaalisen konstruktionismin teoriaa ja toisessa pureudutaan siihen, miten ympäristökonfliktit ymmärretään konstruktionistisesta näkökulmasta.

2.1 TODELLISUUDEN RAKENTUMINEN

”Maallikko elää maailmassa, joka on hänelle ’todellinen’ (todellisuuden asteen tosin vaihdellessa), ja hän ’tietää’ – varmuudella tai epäröiden – maailman koostuvan tietyistä ominaisuuksista. (...) Se, mikä on todellista tiibetiläiselle munkille, ei kenties ole todellista amerikkalaiselle liikemiehelle. Rikollisen tieto eroaa rikostutkijan tiedosta. Toisin sanoen tietynlaiset ’todellisuuden’ ja ’tiedon’ kerrostumat kytkeytyvät tietynlaisiin yhteiskunnallisiin asemiin, ja näiden kytkemien selvittäminen on tiedonsosiologin tehtävä. (...) Tiedonsosiologin tulee siten pyrkiä selvittämään paitsi ihmisyhteisöjen välistä empiiristä ’tiedon’ vaihtelua, myös niitä prosesseja, joiden kautta *mistä tahansa* tietokokonaisuudesta voi tulla sosiaalisesti hyväksyttyä ’todellisuutta’. (...) Sikäli kun kaikki inhimillinen tieto kehittyy, välittyy ja säilyy sosiaalisissa tilanteissa, tiedonsosiologin pitää pyrkiä ymmärtämään niitä mekanismeja, joiden kautta itsestään selvä ’todellisuus’ jähmettyy maallikon tajuntaan. Toisin sanoen väitämme, että *tiedonsosiologi tutkii todellisuuden sosiaalista rakentumista.*” (Berger & Luckmann 1994, 11–13.)

Konstruktionistinen sosiologia tarkastelee tosiasiaväitteitä ja kysyy, millaista on se tieto, jonka yhteiskunnat katsovat olennaiseksi ja sosiaalisesti hyväksytyksi. Lisäksi se on kiinnostunut sosiaalisista käytännöistä ja kehityskuluista, jotka määrittävät tietoa ja sen oikeutusta. Kiinnostuksen kohteena eivät siis ole totuus ja sen kriteerit vaan se, miten tietoa tuotetaan. Yhteiskuntatieteet alkoivat etenkin 1990-luvulla painottaa ympäristötutkimuksessa aiempaa

enemmän tätä ympäristöongelmien kielellistä ja konstruktionistista luonnetta. Toisin sanoen aiheita alettiin lähestyä siitä näkökulmasta, että puhe ei vain heijasta ulkopuolista konfliktien todellisuutta, vaan myös itse tuottaa ja jäsentää näitä konflikteja. Konstruktionistinen tutkimusote tarkoittaa sitä, että kieltä ja sen käyttöä tutkitaan sekä osana poliittisia ongelmia koskevaa tietoa että osana poliittisia päätöksiä ja niiden oikeuttamista. Kielellä on konflikteissa oma roolinsa tiedon muodostamisessa, käsitysten perusteluissa, poliittisten päätösten oikeutuksessa ja valtasuhteiden ylläpitämisessä. (Peuhkuri 2004, 21.)

Sosiaalinen konstruktionismi on oikeastaan kattokäsite erilaisille sosiaalitieteellisille suuntauksille, joiden mukaan yhteiskunnallisiin ongelmiin liittyvän todellisuuden koko olemassaolo riippuu käytäntöjemme kautta luoduista kulttuurisista rakentamisprosesseista. Toisin sanoen yhteiskunnalliset realiteetit ovat meidän itsemme tuottamia ja tämän todellisuuden säilyminen vaatii uusintamista. Kun käytännöt muuttuvat siten, etteivät ne enää vahvista aiempia rakentamistoimia vaan luovat uusia, tapahtuu muutoksia yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Tämä kaikki ei kuitenkaan tarkoita, että konstruktiot olisivat välttämättä tiedostettuja tai ettei niihin sisältyisi ulkoisia pakkoja, jotka asettavat näille rakentamiselle rajoja. Yhteiskunnallinen todellisuus, sen lainalaisuudet ja rajat eivät suinkaan ole vain keksittyjä, vaan ne riippuvat myös luonnontieteellisistä realiteeteista. (Heiskala 1999, 197–198.)

Edellä mainituista realiteeteista saattaa esiintyä suuriakin erimielisyyksiä, joista puolestaan keskustellaan tiedotusvälineiden välityksellä. Kalastajilla, heidän etujärjestöillään, saariston asukkailla, metsästäjillä, kansanedustajilla ja europarlamentaarikoilla sekä toisaalta tutkijoilla, ELY-keskuksilla ja ympäristöjärjestöillä voi olla hyvin erilaisia mielipiteitä merimetsojen vaikutuksesta kalakantoihin sekä pesimäkannan tulevasta kehityksestä, sen aiheuttamista uhkista ja lajin statuksesta luonnollisena uudistulokkaana tai haitallisena vieraslajina. Viimeksi mainittu aihe on tuonut julkisuuteen ehkä hieman odottamattomankin keskustelun merimetson carbo- ja sinensis -alalajeista ja niiden historiasta sekä siitä, onko jälkimmäinen esiintynyt Itämerellä. Kuten eräs biologi toteaa: ”Aika naurettavaa on sekin, että maallikko, joka hädän tuskin erottaa peipposta variksesta, on yhtäkkiä kauhean kiinnostunut merimetson alalajeista!”. (Yle Uutiset 5.6.2018.) Toisaalta tulkinnat EU-lainsäädännössä yhtenä luonnonsuojelun kulmakivenä toimivasta lintudirektiivistä saattavat poiketa toisistaan paljonkin, esimerkiksi loppukesästä 2015, kun europarlamentaarikko Nils Torvalds ja Varsinais-Suomen ELY-keskus kiistelivät siitä, voiko Suomi kyseisen direktiivin puitteissa päättää kansallisesti merimetson

metsästyksestä (Yle Uutiset 25.8.2015). Keskustelu median välityksellä voi sitten joko selventää, liennyttää tai lietsoa konfliktia painotuksista riippuen.

Luonnontieteelliset termit, luonnontieteen kieli ja puhe vaikkapa luonnon monimuotoisuudesta, mutta myös 'vakavan haitan' kaltaiset oikeustieteelliset termit tulevat yhä enemmän myös arkikieleen ja osaksi kamppailua, koska omia näkemyksiä pyritään oikeuttamaan niillä. Tämä on sinänsä luonnollista, sillä ympäristöongelmia ja -kiistoja on viime vuosikymmeninä pyritty ratkomaan luonnontieteen asiantuntijoiden toimesta ja termein, toisin sanoen rationaalisen ajattelun ja hallinnan keinoin (Saaristo 2000, 22). Kuitenkaan tiede ei useinkaan kykene tai haluakaan tarjota yhtä totuutta, tai tuo totuus vähintäänkin vaihtelee tai muuttaa muotoaan. Taustalla on aina jonkinlainen epävarmuus objektiivisesta todellisuudesta, sillä tieteen tuloksia tai osia niistä voidaan kyseenalaistaa nopeastikin. (Giddens 1990, 39–40.) Tieteeltä voidaan odottaa julkisuudessa yksimielisiä ja -selitteisiä ratkaisuja luonnontieteellisesti tarkasteltaviin ongelmiin, ja kun näitä ei saada, voi tiedettä ja viranomaisiakin kohdata julkisuudessa uskottavuusongelma. Näin kävi esimerkiksi Esa Väliiverroksen tutkimassa kiistassa Lapin metsätuhoista 1980- ja 90-lukujen taitteessa. (Väliverronen 1996, 175–178.) Näissä tilanteissa vallitsee ainakin julkisuudessa epävarmuus siitä, mitä faktat ovat ja mitä käytetyt termit käytännössä tarkoittavat. Tämä antaa medialle luontevan syyn huomioida monia erilaisia näkökantoja myös luonnontieteellisistä realiteeteista, spekuloida niillä ja tarttua aina edellisen totuuden kiistävään asiantuntijatahoon.

Konstruktionistisessa lähestymistavassa tarkastellaan kahta tasoa: toimijoiden käsityksiä olemassa olevasta todellisuudesta sekä määrittelyprosesseja, joissa näitä käsityksiä muokataan ja toteutetaan käytännön politiikassa. Nämä tasot on perinteisesti jaettu kommunikatiivisiksi prosesseiksi (politics), joissa erilaiset ja eri tahojen esittämät argumentit sekä vaatimukset muotoutuvat käytännössä ratkaistaviksi ongelmiksi, tavoitteiksi ja ohjelmiksi (policy). Erilaiset argumentit ja niiden ketjut sekä strategiat ongelmien määrittelystä ja omistajuudesta muovaavat sitä, miten yhteisöt ymmärtävät ongelmat ja tekevät kysymyksistä ratkaisukelpoisia. (Peuhkuri 2004, 22–23.) Aiemmin mainitun merimetson tapauksessa näitä ratkaisuja pyritään etsimään esimerkiksi paikallisin, kansallisin ja kansainvälisin sekä eri tahoja ja argumentteja yhteensovittavin työryhmin ja neuvottelukunnin (Yle Uutiset 29.1.2010, Yle Uutiset 6.4.2016).

Kuten kieli, ovat käsityksemme ihmisen sekä luonnon keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja luonto itsekin riippuvaisia ihmisen kulttuurisista määrittelyistä. Luonto on aiemmin nähty ihmistoiminnan ulkopuolisena ja kontrolloitavaksi ulkoistettavana tekijänä, siis vastakkaisena

ihmisen yhteiskunnalle ja kulttuurille. Tämä suhtautuminen on näkynyt etenkin luonnontieteessä, ja johtanut siihen, että esimerkiksi luonnonsuojelussa luonnosta on valittu tiettyjä osia suojeluohjelmiin, ikään kuin luonto olisi jonkinlainen ihmistoiminnan ulkopuolinen objekti eikä kokonaisvaltaisesti sidoksissa ihmisyyteisiin ja niiden toimintaedellytyksiin. Modernissa sosiaaliseen konstruktionismiin nojaavassa konfliktien tutkimuksessa on kritisoitu tuota näkökulmaa ja todettu tällaisen dikotomisen lähestymistavan voivan olla jopa keskeisessä roolissa ympäristöongelmien pahenemisessa, mikäli ihmisen ja luonnon riippuvuutta toisistaan ei olla nähty, vaan luontoa on pidetty vain hyödyntämisen ja tutkimuksen kohteena. (Oksanen 2003, 19–20.)

Tällaista yleisempää määrittelyn problematiikkaa ei ole mahdollista välttää vaikkapa keskustelussa luonnon monimuotoisuuden liittyvistä elinympäristöistä: mikä on 'alkuperäinen' ja 'koskematon' tila, johon vaikkapa metsäalueen tai maatalouden perinneympäristön halutaan palautuvan? Toisaalta minään ulkopuolisena kohteenakaan luonto ei ole vapaa ihmisvaikutukselta: esimerkiksi suojeltavien kohteiden valintoja ja rajoituksia tehtäessä on otettava huomioon, etteivät ilmansaasteet ja vaikkapa metsäautotieverkostojen niin sanotut reunavaikutukset kunnioita suojelualueiden rajoja. Luontoa ei voi tarkastella täysin erillään ihmisen kulttuurista, vaan nämä kaksi ovat aina jotenkin sidoksissa toisiinsa (Mt., 20).

2.2 TIUKKA JA KONTEKSTUAALINEN KONSTRUKTIONISMI

Konstruktionistinen näkökulma jaetaan yleisesti joko niin sanottuun tiukkaan konstruktionismiin tai kontekstuaaliseen konstruktionismiin. Ensin mainittu painottaa sosiaalisia ongelmia koskevia vaatimuksia ja niiden esitystapoja eikä ole niinkään kiinnostunut siitä, missä suhteessa nämä ovat vallitsevaan, empiirisesti havaittavaan todellisuuteen. Näkemyksen ytimessä on, että mikäli tutkija lähtee arvioimaan tutkimuksensa väitteiden totuudellisuutta, hän osallistuu itse väittelyyn eikä vain tutki sitä. Tällöin sekoittuvat oma tutkimus ja yhteiskunnallisten väitteiden esittäminen. Konstruktionistinen tutkimus onkin saanut osakseen paljon kritiikkiä esimerkiksi suhteestaan tietoon sekä valitun konstruktionistisen näkökulman poliittisista seurauksista. Tämä johtuu siitä, että ympäristösosiologit viittaavat usein yhteiskunnallisissa väitteissään asiantuntemuksensa ulkopuolisiin luonnontieteellisiin faktoihin. Tällöin tehdään valintoja liittyen siihen, kenen tieto ja väite vastaavat todellisuutta. Tähän saattaa sisältyä vaara, että tutkija joutuu itse tutkimansa kamppailun osapuoleksi. Ympäristöongelmissa puolen valitseminen on kuitenkin houkuttelevaa, johtuen moraalista paineesta olla leimautumatta esimerkiksi

ympäristövastaiseksi. (Peuhkuri 2004, 23.) Vastaava syy voi toki olla vain uteliaisuus 'todellisen asiantilan' selvittämistä kohtaan. Tutkijalta saatetaan usein odottaakin jonkinlaista kantaa käsiteltyyn aiheeseen ja sen ratkaisuun, mikä tekee puolen valitsemisesta entistä houkuttelevampaa.

Tosiasiaväitteiden tarkastelulle sallivampaa suuntausta voidaan kutsua kontekstuaaliseksi tai maltilliseksi konstruktionismiksi. Se tunnustaa tiukasta konstruktionismista poiketen, että luonnontieteelliset seikat ja yhteiskunnan rakenteet pakottavat tosiasiaväitteille jonkinlaiset rajat. Rajat saattavat olla uskomusten ja tiedon kautta muodostuneita rakenteellisia säännöstöjä tai esimerkiksi evolutiivisia käyttäytymismalleja. Näiden rajoitustenkin takia on yhteiskuntatieteissä hyvä pitää yllä poikkitieteellistä yhteyttä luonnontieteisiin ja näiden molempien välillä liikkuviin tieteenaloihin. On varottava sosiobiologiaa, jossa ihmisyyhteisöjen toimintaa tarkasteltaisiin pääosin biologisina ilmiöinä, mutta myös sitä, että tulkittaisiin ilmiöiden johtuvan vain yhteiskunnallisista syistä. Luonnontieteelliset tulkinnat luonnosta eivät ole luonto itsessään vaan konstruktio siitä, ja siten ne ovat riitautettavissa luonnontieteiden sisäisestikin. Toisaalta jos esitetään jonkin yhteiskunnallisen tilan johtuvan vain sosiaalisista tekijöistä, mutta sen takana onkin myös jokin biologinen lainalaisuus, kuvitellaan toimintamahdollisuuksien olevan laajempia kuin ne oikeasti ovat. (Heiskala 1999, 199–200.)

Päähuomio maltillisessakin konstruktionismissa on yhä diskursiivisen tason ilmiöissä. Samalla kuitenkin nähdään, että laajemman tason analyysi vaatii näiden diskurssien yhdistämisen luonnonympäristössä todettuihin muutoksiin sekä yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja toimintamalleihin. Vielä tätä selvemmin rakenteisiin sekä poliittisiin ja taloudellisiin vallankäyttösuhteisiin painottuneen realistisen tutkimussuuntauksen mukaan tiukka konstruktionismi kieltää objektiivisten ongelmien relevanttiuden ja kontekstuaalinen konstruktionismi puolestaan antaa niille liian vähän huomiota. Kyse on kuitenkin erosta siinä, että kun realistit näkevät luonnontieteelliset muutokset yhteiskunnallisten muutosten selittäjinä ja toisinpäin, näkevät konstruktionistit yhteyksiä symbolisissa, kielellisissä ilmiöissä sekä yhteiskunnallisissa muutoksissa ja valinnoissa. (Peuhkuri 2004, 23–25.) Jos ajatellaan esimerkiksi saaristoa ja paikallisia ammatti- tai vapaa-ajan kalastajia, ovat heidän konstruoimansa elämäntapa, toimeentulo ja perinnemaisema sekä toisaalta heidän konstruoimansa merimetson kaltaiset muutokset niihin riippuvaisia monesta asiasta: vuosikymmenien sosiaalisista perinteistä, poliittisista jännitteistä hallinnon suuntaan sekä vallasta määritellä ja päättää omista asioista paikallisesti. Tällaisia aikaan ja paikkaan sidottuja

muutoksia ja suhtautumisia niihin on vaikea ymmärtää vain luonnon- tai yhteiskuntatieteiden keinoin.

Joka tapauksessa valtaosa realistisen suuntauksen tarjoamasta kritiikistä osuu harhaan siinä mielessä, että varsinaista tiukan konstruktionismin mukaista tutkimusta on tehty hyvin vähän. Tapaustutkimusten perusteella suurin osa tällaisista töistä lukeutuu kontekstuaaliseen tai maltilliseen konstruktionismiin, joissa tehdään ero yhteiskuntaa koskevien tosiasiaväitteiden ja objektiivisesti havaittavien olosuhteiden välille. (Burningham & Cooper 1999, 303–304.) Äärimmilleen viedyn tiukka konstruktionismi on siis hyvin harvinaista, sillä tutkimustyössä on hyvin vaikeaa pitää kiinni siitä, ettei todellisuutta tulkintojen ulkopuolella tarvitsisi ottaa lainkaan huomioon. On loogista ajatella, että tutkijan on jossain vaiheessa pakkokin todeta, että tietyt tulkinnat vaikkapa luonnosta ovat todellisempia tai vähintäänkin olennaisempia kuin muut tulkinnat. Jos tätä ei todeta suoraan, on se yleensä nähtävissä vähintään rivien välissä.

Kuten todettua, konstruktionistisessa ympäristötutkimuksessa lähdetään siitä, etteivät ongelmat ja konfliktit ole merkityksiltään selkeitä ja yksiselitteisiä, vaan ne ovat seurausta sosiaalisista määrittelyprosesseista. Keskeisenä pidetään sitä, miten ongelmiin liittyvää tietoa ja käsitteitä tuotetaan. Kiinnostavaa ei ole pelkästään se, mikä on totta, vaan tarkastelu kohdistetaan siihen mikä kelpuutetaan todeksi, mistä syystä ja mitä tästä kaikesta seuraa. Konstruktionistisessa näkökulmassa huomion kohteena on se keskustelu, jossa eri osapuolet esittävät omia käsityksiään sekä vaatimuksiaan konfliktista ja sen ratkaisusta. Kyse on konflikteihin liittyvästä vallasta ja siitä, millaisena kamppailun osanottajat haluavat ongelman kuvan näyttävän suurelle yleisölle ja päätöksentekijöille. Kuitenkin erityisesti laajemmissa ja enemmän mediassa esiintyvissä konflikteissa myös päätöksentekijät osallistuvat aktiivisesti julkiseen keskusteluun. (Peuhkuri 2004, 21–22.) Ympäristömuutosten ja -ongelmien havaitseminen ei puolestaan ole suoraan suhteessa ongelmien luonnontieteellisesti havaittavan vakavuuden kanssa, vaan ongelmat havaitaan ja niistä tulee sellaisia laajemmin vasta yhteiskunnallisen määrittelyprosessin seurauksena. Tätä ympäristökonfliktien prosessia eli ongelmien tunnistamista, määrittelyä, elämää poliittisella näyttämöllä ja muotoutumista osaksi ympäristöpolitiikkaa tutkii konstruktionistinen tutkimus. (Mt., 21–22.)

3 YMPÄRISTÖKONFLIKTIT

Kirjassaan *We Have Never Been Modern* (1993, 1–12), jota voi monen muun asian ohella pitää pitkänä puheenvuorona moni- ja poikkitieteellisyyden puolesta, Bruno Latour puhuu *hybrideistä*. Ne eivät sijoitu puhtaasti yhteiskuntaan tai luontoon, vaan ylittävät rajat paitsi empiirisen tieteen, kulttuurin ja politiikan, myös luonnon- ja yhteiskuntatieteiden välillä. Hybridit ovat teemoja ja asiakokonaisuuksia, jotka ovat samanaikaisesti luonnontieteellisiä, kulttuurisia ja poliittisia. Ympäristökonfliktit ovat juuri tällaisia hybridejä. Niillä on paitsi biologinen, empiirisesti havaittava todellisuutensa, myös niihin sekoittuvat sosiaalinen ja kulttuurinen todellisuus. Luontoon ja luonnontilaan liittyvistä havainnoista kootaan eri lähtökohdista mielipiteitä, kannanottoja, tavoitteita ja toimenpiteitä. Erilaiset toimijat keskustelevat, neuvottelevat ja riitelevät palavereissa, mutta myös tiedotusvälineiden välityksellä siitä, mitä konfliktien suhteen pitäisi tehdä. Kansallinen ja kansainvälinen ympäristöongelmien todellisuus sekoittuvat ja päätösten sekä ratkaisujen rakenteet uusintavat itseään. Konfliktit ovat samanaikaisesti yhdistelmä luontoa, politiikkaa sekä kulttuuria. Näissä kamppailuissa erilaisten verkostojen välityksellä syntyvät poliittiset toimenpiteet ja päätökset ovat puolestaan ainut mahdollinen pitkäjänteinen ratkaisu.

Ympäristökamppailulle on haastavaa löytää minkäänlaista yleismaailmallista määritelmää. Toisaalta ympäristön tilasta käytävät konfliktit ovatkin moninaisia ja yleistyksen niistä usein riittämättömiä (Rannikko 1994, 22). Tästä syystä todella täsmällisen ja yksityiskohtaisen määritelmän etsintä ei välttämättä ole kovin hedelmällistäkään. Yksi määrittely-yritys on kuitenkin Wallin ja Callisterin (1995, 517) kuvaama prosessi, jossa joku konfliktin osapuoli kokee toisen osapuolen vastustavan intressejään tai vaikuttavan niihin negatiivisesti. Ympäristökonflikteissa ei ole kyse niinkään siitä, että luonto itse olisi konfliktissa ihmisen kanssa, vaan keskiössä on ihmisen tai ihmisryhmien kokema haitta ympäristössään. Konflikti puolestaan on seurausta eri ryhmien eriävistä näkemyksistä asian hoitamisessa ja siitä, ettei näitä näkemyksiä tilanteesta saada ratkaistua osapuolia tyydyttävällä tavalla. Konflikteja ratkaistaessa on pakko pystyä tekemään valintoja siitä, millainen ratkaisu on tyydyttävä ja millä ehdoin. Tässä on otettava myös huomioon, että käsitykset luonnosta ja ympäristöstä eroavat sekä ihmisryhmien kesken että alueellisesti. (Stark 2020, 1.)

Ympäristöön liittyvät kiistat ovat keitoksia, joiden aineksina on kansainvälisiä velvoitteita, poliittista ja virkamiestasoa sekä kansallista ja paikallista tasoa. Ympäristöongelmien ja -kamppailujen globalisoituessa säännökset, tavoitteet ja sopimukset tulevat esimerkiksi

Euroopan unionin taholta, mutta niiden tulkinta tapahtuu kansallisesti ja käytännön toteutus paikallisesti. (Oksanen 2003, 11–17.) Molemmilta tasoilta löytyy omat virkamiehensä ja poliitikkonsa. Konfliktin aiheet taas koskettavat monia järjestöjä ja yksityisiä kansalaisia, jotka vaikuttavat osana kansalaisyhteiskuntaa samoilla kahdella tasolla: kansallisella ja paikallisella. Näihin keitoksiin antavat lintukonfliktit oman vivahteensa, koostuen kansallisella tasolla suuren huomion saavista tapauksista ja pienemmistä paikallisista, mutta laajemmassa mittakaavassa samanlaisina toistuvista konflikteista.

Suomessa tutkittuja ympäristökonflikteja on syntynyt muun muassa vesistöjen käytöstä, energiantuotannosta, metsätaloudesta, tiehankkeista, Natura 2000 -verkostosta, suurpedoista, turvetuotannosta, kalankasvatuksesta, hylkeistä ja saimaannorpasta, kaivostoiminnasta, turkistuotannosta ja rantojensuojelusta (Pettersson Ym. 2017, 89–90). Kirjo on laaja ja kattaa oikeastaan kaikki yhteiskunnan ja ympäristön sidonnaisuuteen liittyvät osa-alueet. On myös mainittava, että kaikkialle levinneinä ja usein myös ihmisasutuksen yhteydessä esiintyvinä eliöinä linnut liittyvät pitkälti kaikkiin näistä osa-alueista.

3.1 KONFLIKTIEN TYYPIT

Itse ympäristökonflikti voi johtua monista eri asioista. Sairinen (1994, 26–28) on jaotellut mahdolliset syyt kolmeen tyyppiin: 1) tietoon liittyviin väärinkäsityksiin, epäluottamukseen tai näkemuseroihin, 2) intresseihin ja 3) arvoihin. Tietoon liittyvä väärinkäsitys voi johtua kommunikaatio-ongelmista tai henkilökohtaisista ristiriidoista. Tällaisia voi syntyä esimerkiksi asiantuntijoiden ja maallikoiden välillä. Monimutkaiset ja yksityiskohtaiset ongelmat sekä niiden käsittely edellyttävät ilmiöistä, niiden haitoista ja riskeistä sellaista teknistä ja tieteellistä tietoa, jota on vain asiantuntijoilla. Tällöin asiantuntijat ovat etulyöntiasemassa: kyse on tavallisten ihmisten tietämättömyydestä. Toisaalta kuitenkin monet konfliktit ovat seurausta epäluottamuksesta asiantuntijoihin ja heidän organisaatio- tai ammatillisiin sidoksiinsa. Tästä puolestaan aiheutuu usein epäilyä koko konfliktiin liittyvää suunnittelua ja päätöksenteko-organisaatiota vastaan.

Toinen konfliktityyppi johtuu ristiriidasta intresseissä: taloudelliset, esteettiset, kulttuuriset, sosiaaliset ja poliittiset intressit kilpailevat keskenään. Tällöin osapuolten välillä syntyy kamppailua eduista ja ratkaisuisista. Konfliktien uhkakuvat ja haitat eivät useinkaan ole tasa-arvoisia: toiset menettävät ratkaisuisissa enemmän ja toiset voittavat. Intressit voivat olla taustoiltaan monenlaisia ja liittyä talouteen, estetiikkaan ja maisemaan, kulttuuriseen ja

sosiaaliseen historiaan tai politiikkaan. Kysymykset näistä intresseistä ja niiden yhteensovittamisesta voivat olla vaikeita. Esimerkiksi haittojen kokijoiden taloudellisia menetyksiä ei useinkaan korvata täysimääräisenä ja vaikka tätä yritettäisiinkin, ei esimerkiksi perinteisen maiseman tai kalastusalueen menetykselle ole välttämättä edes mahdollista määritellä riittäväksi koettua taloudellista arvoa. (Mt., 26–28.)

Kolmas konfliktityyppi koskee syvempiä ja abstraktimpia eroja osapuolten arvoissa: käsitykset luonnon ja ihmisen suhteesta, vastuusta tuleville sukupolville, hyvästä elämästä ylipäätään ja sen saavuttamisen tavoista eroavat toisistaan. Arvot ja niihin liittyvät painotuserot voivat olla syvällisiä ja kysymys niistä asettaa erilaiset kansalaisryhmät ja -järjestöt tasa-arvoisemmiksi asiantuntijoiden teknisten arvioiden kanssa. Näennäisen arvovapaat laskelmat konfliktien vaikutuksista eivät arvostiritojen näkökulmasta ole neutraaleja, vaan sisältävät nekin arvoihin liittyviä päätöksiä. Näin siitä huolimatta, että tämä pyritäisiin kieltämään ja peittämään. Usein arvot ovat viimeinen koetinkivi keskustelussa konflikteihin liittyvistä päätöksistä ja valinnoista. (Mt., 26–28.) Ihmiset ja yhteisöt peilaavat saavutettuja tuloksia arvoihinsa ja tekevät niiden kanssa tiliä siitä, ovatko aikaansaadut ratkaisut heille tyydyttäviä ja mahdollisia hyväksyä. On hyvä huomata, että vastaavanlaisia arvovalintoja joudutaan tekemään myös konfliktien tutkimuksessa.

Paikallistasolla arvot muodostuvat pitkän ajan ja monen sukupolvenkin kuluessa ja sisältävät tietynlaisille paikallisen ympäristön piirteille herkkiä kulttuurisia identiteettejä ja tapoja toimia. Paitsi, että tällaisten arvojen merkitystä on vaikea määrittää rahallisesti, niitä on hankala sovittaa yhteen kokonaista valtiota, saati koko Euroopan unionia koskeviksi kriteereiksi ja toimintamalleiksi. Tämä toimii perusteluna näkemyksille, joiden mukaan ympäristöpolitiikkaa tulisi toteuttaa enemmän paikallistaso huomioiden ja alhaalta-ylös-tyyppisiä ohjelmia suosimalla, samalla helpottaen ympäristökonfliktien ratkaisemista. (Oksanen 2003, 193.)

Tiedolliset konfliktit, intressikonfliktit ja arvokonfliktit ovat erilaisia konfliktien tyypejä. Ne ovat kuitenkin vain karkeita ideaalimalleja, sillä konkreettisissa ympäristökamppailuissa nämä kolme ominaisuutta risteävät ja osuvat toistensa kanssa päällekkäin. (Rannikko 1994, 25–26.) Osallistujillakaan ei yleensä ole vain yhtä syytä toiminnalleen konfliktissa (Oksanen 2003, 31). Kyse on aina monimutkaisesta palapelistä, jossa yhdistyy sekä paikallinen että laajempi maantieteellinen konteksti. Kiista vaikkapa merimetsosta liittyy vahvasti paitsi paikallisten ihmisten historiaan sekä siihen millaiset esteettiset ja muut muutokset lähiympäristössä hyväksytään, myös ympäristönsuojelun historiaan sekä kansallisiin tulkintoihin EU-

lainsäädännöstä ja lintudirektiivistä. On myös syytä huomata, että ympäristökonfliktien poistaminen kokonaan on mahdotonta, sillä kaikkia intresseihin ja arvoihin liittyviä ristiriitoja ei ole mahdollista ratkaista sovitteluin. Sovittelu on mahdollista lähinnä tiedollisten erimielisyyksien ja väärinkäsitysten sekä melko pienien intressi- ja arvokiistojen ratkaisemisessa. (Sairinen 1994, 241.)

Konflikteissa asiantuntijuus on jossain määrin kiistanalainen käsite: koska ympäristökysymykset ovat monitieteellisiä, on eri ongelmanosien asiantuntijoilla omat lohkonsa ja tietonsa, joihin vedota. Asiantuntijuuden rajat eivät myöskään ole aina mitenkään yksiselitteisiä, sillä tietoa voidaan paitsi opiskella, myös kerätä kokemuksella ja peria paikallisesti vaikkapa saarissa tai viljelysmailla. Ympäristövirkamiehet ovat periaatteessa asiantuntijoita, mutta toimivat myös rajapintana tieteen ja kansalaisten välillä. (Saaristo 2000, 17.) Asiantuntijuudesta johonkin tiettyyn ongelmaan liittyen saatetaan käydä tiedotusvälineiden välityksellä kovaakin määrittelykamppailua. Kaikki asiantuntijoiksi pyrkivät haluavat esiintyä luotettavina tietolähteinä ja auktoriteetteina, mutta saattavat tarjota keskenään hyvinkin poikkeavaa tai jopa vastakkaista tietoa ja näkökulmaa. Tiede ei puolestaan usein kykene tai tahdokaan antaa tiettyyn kysymykseen selkeää ja yksiselitteistä vastausta. Tämä saa kansalaisen, jonka julkiset osallistumismahdollisuudet ovat nykyisin aiempaa suuremmat, epäilemään ja kyseenalaistamaan tiedettä. Tieteellä on sinänsä nyky-yhteiskunnassa yhä suurempi ja joidenkin ongelmien kohdalla jopa välttämätön arvo: ilman tiedettä näitä ongelmia ei välttämättä edes huomattaisi. Yksimielisyyttä ja luottamusta on kuitenkin vaikeaa löytää pelkällä tieteellisellä tiedolla. (Mt., 27–31.)

Asiantuntijoiden tarjoama tieteellinen tieto on myös asetettavissa kyseenalaiseksi. Paikallisenäkökulma saattaa sisältää myös paikallisista olosuhteista tietoa, jota tutkimuksissa ei oteta huomioon ja joka voi joskus jopa osoittaa niissä puutteita ja virheitä. Näin tapahtui esimerkiksi Brian Wynnin tutkimuksessa lampaankasvattajista Cumbriassa Isossa-Britanniassa. Heidän elinkeinonsa joutui rajoitusten kohteeksi, kun alueella todettiin radioaktiivinen laskeuma, jonka oletettiin johtuvan Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuudesta. Alun perin väliaikaiseksi arvioitu asiantila kesti kuitenkin jopa vuosia ja prosessin aikana tutkijat sivuuttivat paikallistietoa tai kiistivät sen arvon sitä hyödyntäessään. Lisäksi he vähätelivät rajoitusten merkitystä lampaankasvattajien elinkeinolle. Prosessissa kuitenkin paljastui puutteita paitsi tutkimusmenetelmissä, myös esimerkiksi se, että suuri osa laskeumasta oli peräisin alueella sijaitsevasta Sellafieldin ydinlaitoksesta, jossa sattui vuonna 1957 suuronnettomuus, niin sanottu Windscale fire.

(Wynne 1996, 63–67.) Vaikka etenkin luonnontieteellisellä tiedolla yleisesti nähtäisiin olevan tällaisissa tapauksissa ’viimeinen sana’, ei tiede todellisuudessa aina tiedä, eikä se aina myöskään tiedä paremmin.

Ympäristökonfliktit liittyvät aina määrittelykamppailuun tiedosta ja asiantuntijuudesta. Onko tiedon pätevyys ja luotettavuus ratkaistu ylhäältä alaspäin esimerkiksi edellä kuvatus kaltaisesta teknokraattisesta näkökulmasta vai onko se ratkaistu yhteisesti, paikallistaso huomioiden? Onko käytännön ratkaisusta neuvoteltu? Tärkeää on tällöin julkisuuden, kommunikaation ja luottamuksen suhde. Asiantuntijuus voi sijaita joko professorin, dosentin tai tutkijan kaltaisessa ammatissa tai nimikkeessä, mutta myös neuvottelevan ja tasa-arvoisen työryhmän voidaan katsoa itsessään omaavan asiantuntijuuden. Tällöin vaikkapa tieteen ja maallikoiden avulla on mahdollista tuottaa eräänlaisia *ekspertiisi-hybridejä*. Ympäristökysymykset liikkuvat professionaalisen ja yhteiskunnallisesti avoimemman asiantuntijuuden rajapinnalla: osa ongelmista on aistein havaitsemattomia, mutta suuri osa niistä on myös ihmisten arjessa näkyviä, kuultavia, tunnettavia ja koettavia. (Saaristo 2000, 152–154.)

Toisaalta havaitsematon ja havaittava sekoittuvat helposti keskenään, jos teema on laajempi ja aikajana pidempi. Esimerkiksi metsätalouden aiheuttamat konkreettiset elinympäristöjen muutokset, hakkuut ja ojitukset saattavat olla jo alussa hyvin näkyviä, mutta niiden vakavat, elinympäristön heikkenemisestä ja pirstaloitumisesta johtuvat seuraukset eliölajeille näkyä vasta paljon pidemmällä aikavälillä (Hanski 2011, 252). Merimetsoon liittyvässä konfliktissa ensimmäisiä mainittuja ekspertiisi-hybridejä oli Ympäristöministeriön vuonna 2004 perustama, merimetson kannanhoitosuunnitelman laatinut työryhmä (Ympäristöministeriö 2004).

Ympäristöön liittyvissä kiistoissa on siis kyse tiedosta, mutta sen lisäksi myös arvoista ja intresseistä. Tietoa ja faktoja valikoidaan, niille annetaan erilaisia merkityksiä ja ne vaativat tulkintaa saadakseen yhteiskunnallista merkitystä. Paitsi, että ongelmat ovat luonnontieteellisesti todettavia ilmiöitä, ne ovat myös yhteiskunnallisia konstruktioita. Kiistoissa korostuu luonnontieteellinen tieto, mutta mikäli se dominoi keskustelua täysin, on myös täysivaltaisten keskusteluun osallistujien määrä pieni. Tämä puolestaan aiheuttaa ongelmia ympäristöpolitiikan hyväksyttävyyden ja legitimitetin kannalta: esimerkiksi paikallinen ja maallikotieto pitää yleensä ottaa jotenkin huomioon, jotta paikallisoloihin vaikuttava ympäristöpolitiikka voisi saavuttaa hyväksyttävyyden. (Peuhkuri 2004, 12–14.)

3.2 HAITTA

Lintuihin liittyvissä konfliktitutkimuksissa (esimerkiksi Stark 2020 sekä Harjuntausta, Kinnunen, Koskenpato, Lehikoinen, Leppänen & Nousiainen 2013) kaikkein olennaisin asia on ihmisen kokeman haitan käsite. Konflikteissa syntyy aina jonkinlainen pitkittynyt haitta- ja vääryyskokemus ja konfliktin ratkaisemiseksi kokemus haitasta pyritään poistamaan tai ainakin vähentämään sitä. Tällöin on ensiarvoisen tärkeää selvittää konfliktien lähtökohdat ja taustat, joihin ne perustuvat. Koettuun haittaan kuuluu olennaisena osana tuntemus vääryydestä ja konfliktin hallinta on siten tämän tunteen hallintaa. Se on prosessi, jossa sovitaan yhteen erilaisia tapoja, tarpeita ja intressejä. (Hiedanpää 2016, 1.) Erittelen työni tulososiossa, millainen kirjo ihmisten linnuista kokemista haitoista muodostui.

Tunne haitasta voi perustua tai olla perustumatta empiirisesti havaittavaan todellisuuteen: esimerkiksi merimetsokannan lainsäädännöllisessä säätelystä on usein paljastunut hankalaksi osoittaa todeksi lintudirektiivissä (2009/147/EY) edellytetty juridinen käsite *vakavasta haitasta* elinkeinolle, terveydelle tai maisemalle. (Hiedanpää 2016, 1.) Tämä puolestaan on saattanut aiheuttaa paikallisesti tilanteen tulehtumista ja julkisuuteen päätyviä erimielisyyksiä vaikkapa kalastusalueiden ja ELY-keskusten viranomaisten välillä.

Poikkeuslupa on käytännössä lupa lintudirektiivistä poikkeamiseen ja edellyttää riittäviä selvityksiä vakavasta vahingosta. Haitoista kärsivä taho sekä haittojen tarkka paikka ja ilmenemistapa on kyettävä yksilöimään tarkasti. Myös muut lintulajit ja niiden pesinnät on huomioitava, sillä häirintätoimet eivät saa tuottaa niille vaaraa. (Stark 2020, 18.) Toisaalta esimerkiksi Ympäristöministeriön laajasti eri toimijoita osallistava, vuonna 2015 perustettu työryhmä on myös halunnut keventää vakavan haitan todentamiseen vaadittavia kriteereitä. Riittävän tieteellisen näytön saaminen poikkeuslupiin on hakijoiden toimesta koettu niin vaativaksi tai jopa mahdottomaksi, ettei koko lupaprosessiin välttämättä luoteta. (Stark 2020, 12–13.) Kysymys on riittävän hyväksyttävästä rajanvedosta siitä, mikä koettu haitta on vakava ja mikä ei.

Suuri osa haitoista ei tietenkään vaadi juridista prosessia, vaan haittakokemusten suuruudet ja vakavuudet vaihtelevat. Miedoimmillaan kyse voi olla lintujen äänien tai ulosteiden aiheuttamasta ärsytyksestä ja häiriöstä. Näiden määrä vaikuttaa suoraan koetun ongelman laajuuteen esimerkiksi virkistysalueilla. Haittaa voi tulla myös asumiselle ja yleiselle turvallisuuden tunteelle, kun pesivät ja lainsäädännöllä rauhoitetut kalalokit (*Larus canus*)

hyökkäilevät ihmisten kimppuun kerrostalojen sisäpihoilla poikasten lähdettyä liikkeelle pesästä. Suurempia taloudellisia haittoja aiheuttavat vahingot kaavoitukselle, jätehuollolle, kalastukselle, porotaloudelle tai viljelytoiminnalle. Haittojen ei kuitenkaan tarvitse olla taloudellisia, vaan ne voivat olla esimerkiksi kokemuksia negatiivisista muutoksista ihmisten perinteisessä elinympäristössä. Tällaiset haitat voivat näyttää pelkästään esteettisiltä, mutta sitä ovat vain näennäisesti: kun pintaa vähän raaputetaan, haittakokemuksiin sekoittuu paljon muutakin symbolista huolta perinteisen elinpiirin, tulevaisuuden ja oman koetun luonnon puolesta. Haittakokemus voi olla myös kokemusta siitä, että jokin lintulaji vaarantaa toisen, ihmisen silmissä tärkeän lajin tulevaisuuden. Konfliktien ratkaiseminen vaatii hierarkkista pohdintaa näiden haittakokemusten vakavuuden asteista.

3.3 MEDIA JA KONFLIKTIT

Tiedotusvälineet eivät ole konflikteissa vain pelkkä objektiivinen, keskustelua ja todellisuutta heijasteleva peili. Ne toimivat osana kansalaisyhteiskuntaa, tekevät sen poliittista toimintaa näkyväksi ja tarjoavat sille tavan organisoida tuota toimintaa. Konflikteissa media toimii määrittelykamppailujen kenttänä eli alustana, johon monet erilaiset toimijat pyrkivät tuomaan omia viestejään ja kamppailemaan siitä, kenen näkemys todellisuudesta voittaa. (Seppänen & Väliverronen 2012, 10–13.) Toiset haittakokemukset saavat paljonkin ja säännöllisesti toistuvaa huomiota, toiset eivät välttämättä lainkaan.

Samalla media kuitenkin rakentaa myös itse yhteiskunnallisten tapahtumien ja konfliktien julkisuutta. Kaikki uutiset ovat toimittajien esityksiä eli representaatioita, jotka tuovat esille, kehystävät ja konstruoivat todellisuutta jostakin näkökulmasta. Esitykset rakentavat tiettyä kuvaa jostakin ilmiöstä ja sisältävät journalistisia ratkaisuja. Ilmiö on alkuperäinen kohde, josta uutisjuttu on puolestaan parhaimmillaankin vain epätäydellinen kopio. Representaatiossa tehdään erilaisilla kulttuurisilla reunaehdoilla valintoja, joilla on myös yhteiskunnallisia seurauksia. Tämä pätee paitsi uutisten tekstiin, myös niiden kuvallisiin valintoihin. Kun toimittaja, kuvaaja ja koko uutisjulkaisun toimitus kehystävät uutisjutun, he ovat osa sitä valintojen ja työstämisen prosessia, jolla mediaesityksiä synnytetään. Tähän on puolestaan olemassa erilaisia vakiintuneita kielellisiä, visuaalisia ja äänellisiä työkaluja, joiden avulla muodostetaan samalla myös asiayhteys eli konteksti raportoitaville asioille. (Mt., 90–97.)

Tiedotusvälineillä on suuri rooli konfliktien tulkinnassa ja määrittelyssä. Media kiinnittää koettuihin ongelmiin huomiota, ongelmiin yritetään median kautta vaikuttaa poliittisesti ja koko

ajan prosessissa myös määritellään ongelmaa yhteiskunnallisesti. Tiedotusvälineiden vaikutuksella konfliktit saavat enemmän näkyvyyttä ja ihmiset kiinnittävät näihin aiheisiin enemmän huomiota. Tiedotusvälineet ovatkin areena erilaisille konfliktin määritelmistä kilpaileville tulkinnoille ja median välityksestä sekä tulkintojen suodattamisesta riippuvat osaltaan eri ryhmittymien ajamiin kilpailevien konfliktimääritelmien voitot ja tappiot. Sillä, että media päästää seulansa läpi tiettyjä tulkintoja ja tiettyjä ei, on merkittävä osa kamppailuja ja suuren yleisön tietoisuutta niistä. (Oksanen 2003, 32–33.)

Näistä syistä media on selvästi muuta kuin vain pelkkä peilaus todellisuudesta. On olennaista ymmärtää uutisia lukiessaan, että jotakin korostetaan aina ja jotakin jätetään aina pois. Tiedotusvälineet kirjoittavat siitä, mistä puhutaan, mutta myös siitä, mistä on ennenkin puhuttu. Näin ne osallistuvat konflikteihin ja saattavat jopa pitää niitä yllä. Kun esimerkiksi merimetson kaltaisesta lintulajista on raportoitu useita vuosia, muodostuvat uutiset mahdollisten ristiriitojen ja kannankehityksen tilanteesta lähes rutiininomaisesti toistuviksi. Tällainen aihe tarjoaa aineksia paitsi asiantuntijahaastatteluille ja paikallistahojen kuulemisille, myös uusille mahdollisille konflikteille, kun lintuyhdyskunnat vaihtavat pesimäpaikkoja.

3.4 KETKÄ KAMPPAILEVAT?

Yhteiskunnallisiin konflikteihin ja myös lintukamppailuihin liittyy monia tahoja, joiden intressit luonnonympäristöä kohtaan vaihtelevat. Tällaiset konfliktitahot voidaan jaotella kolmeen ryhmään. Ensimmäisenä ovat pääosapuolet, jotka pyrkivät itselleen suosiolliseen tulokseen konfliktissa ja joiden pääasialliset tavoitteet eivät ole keskenään yhteensopivia. Näiden jälkeen on sivuosapuolia, joihin tuloksella on vaikutusta, muttei niin paljon, että he kokisivat olevansa keskeisessä roolissa. Viimeisenä tulevat konfliktista kiinnostuneet ja siihen huomiota kiinnittävät tahot. Kaikkien positioiden edustajat voivat myös konfliktin edetessä ja kehittyessä vaihtaa roolejaan, esimerkiksi pää- ja sivuosapuolet vaihdella paikkojaan. (Oksanen 2003, 31.)

Kotimaisissa ympäristökiistoissa on monia erilaisia ja erisuuruisia toimijoita, kuten ministeriöitä tai Metsähallituksen kaltaisia valtion liikelaitoksia, luonnon suojelemiseen tai hyödyntämiseen pyrkiviä etujärjestöjä, puolueita, kuntia ja paikallisia asukkaita. Puhe tällaisista osapuolten kokonaisuuksista on osin yksinkertaistavaa, sillä mikään näistä tahoista ei välttämättä puhu vain yhdellä suulla. Se, miten paljon toimijat edustavat viiteryhmänsä kokonaisuutta, riippuu jossain määrin sosiaalisesta ja maantieteellisestä kontekstista, ollen

tapauskohtaista. (Mt., 31.) Paikalliset asukkaat toimivat harvoin monoliittina ja on myös suuri ero siinä, komentoiko jotain kamppailua esimerkiksi Metsähallituksen liiketoimintapuoli tai Luontopalvelut. Toisella intressit ovat enemmän taloudessa, toisella luonnonsuojelussa.

Suomessa konfliktien varsinainen ilmenemistaso on joka tapauksessa perinteisesti ollut paikallistaso, jossa maanomistajat ja muut kansalaiset, ympäristö- ja muut järjestöt sekä yritykset ja kunnanhallinto ovat taloudellista tai muuta intressihyötyä tavoitellessaan käyneet keskinäisiä kiistojaan (Rannikko 1994, 16–17). Tästä huolimatta konflikteilla voi olla taustallaan myös alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen taso, ja ne voivat laajentuessaan myös esiintyä kaikilla näillä tasoilla. Viljelytuhoja aiheuttavat valkoposkianhiparvet voivat siirtyä hyvin nopeasti paikallistason keskustelusta ja uutisista alueelliselle tasolle, kansalliselle tasolle ja lopulta myös Euroopan unionin mittakaavan kiistanaiheeksi.

Voidaan sanoa, että konflikteilla on omat elämänsä, joiden aikana ne syntyvät, elävät oman aikansa ja kuolevat sitten pois joko nopeasti tai hiljalleen. Kuten ympäristöongelmilla, on myös lintuihin liittyvillä konflikteilla siis omat elinkaarensa ja ongelma-kaarinsa. Osana tätä elinkaarta konflikteilla on myös yleensä omat 'asianajajansa', joiden ansiosta jokin tema pysyy julkisuudessa. Nämä asianajajat vaihtelevat tapauskohtaisesti, mutta ne voivat olla vaikkapa tutkijoita, maanomistajia, poliitikkoja tai järjestöaktiiveja. Näillä tahoilla on omia konkreettisia syitä edistää asiaansa, mutta kaikkia voi yhdistää myös vaikkapa huoli maan ja heidän lähiympäristönsä tilasta. (Väliverronen 1996, 13.) Yleensä konflikteissa konkreettisesti esiintyvät tahot ovat viranomaisia, poliitikkoja ja järjestöjä, jotka tuovat esiin edustamiensa ryhmittymien näkemyksiä.

3.5 LUONTO JA IHMINEN VASTAKKAIN

Millainen puolestaan on ihmisen suhde luontoon ja ympäristöön, joista konflikteissa kiistellään? Esseessään *Whose Nature? The Contested Moral Terrain of Ancient Forests* (1995) James D. Proctor tarkasteli Yhdysvaltojen luoteisosan (Pacific Northwest) suurista metsäalueista 1990-luvun taitteessa käytyä konfliktia. Paitsi metsiin, kokemuksiin niistä ja niiden käyttöön, kytkeytyi kiista erityisesti tiettyyn lintulajiin: nykyisin yhä uhanalaisuuden vähiten vakavaan luokkaan eli vaarantuneeksi luokiteltuun täpläpöllöön (*Strix occidentalis*, alalaji *caurina*). Proctor kävi läpi aineistoja täpläpöllöön liittyvistä kuulemistilaisuuksista, joita järjestettiin lajin mahdollisesta lisäämisestä uhanalaisten lajien suojelulakiin (*Endangered Species Act*) ja siten alueella tehtävien hakkuiden merkittävästä vähentämisestä. Kuulemisiin

osallistui paitsi tavallisia kansalaisia, myös viranomaisia paikallis- ja osavaltiotasolla sekä edustajia voimakkaista luonnonsuojelijoiden ja metsäteollisuuden intressikampanjoista. (Proctor 1995, 270.)

Olennaista Proctorin mukaan oli, että vaikka kiistan kohde eli metsät ja pöllöt olivat objektiivisesti havaittavia, ihmisestä riippumattomasti todellisia asioita, oli tästä todellisuudesta kuitenkin muodostettavissa monia subjektiivisia totuuksia, vaikkapa yksittäisten kansalaisten sekä intressitahojen elinkaaren ja arvojen perusteella. Perusteet näkökulmille ja niiden objektiivisesti havaittava oikeellisuus vaihtelivat, mutta esimerkiksi paikallinen suojelua puolustanut taho näki täpläpöllön arvon sekä vanhojen metsien määrän ja määritelmän hyvin eri tavoin kuin suojelua vastustanut paikallinen puuteollisuuden työntekijä. Esitettävät faktat ja käsitykset arvoista sekä oikeasta ja väärästä poikkesivat paljon toisistaan, joten niin tekivät myös se, miten luonto ja toimijoiden omat roolit siinä koettiin. (Mt., 289–292.)

Tässä piilee ympäristökonfliktien ratkaisun perimmäinen ongelma: on pystyttävä ottamaan huomioon sekä objektiivinen että subjektiivinen todellisuus ja tehtävä valintoja siitä, miten yhteensovittamattomia näkökulmia sekä intressejä painotetaan: miten siis vaikkapa teollisuuden ja suojelun tasoa tavoitellaan ja toteutetaan suhteessa toisiinsa. Jos esimerkkinä on metsien käyttö Yhdysvaltojen luoteisosassa, on siihen liittyvillä päätöksillä myös sekä paikallistason että laajemmat maantieteelliset implikaationsa puumarkkinoiden, kulutuksen ja luonnonsuojelun prosesseissa. Kysymys on lopulta rooleistamme suhteessa luontoon ja toisiimme, eli siitä miten suhteutamme esimerkiksi linnut sekä niiden tarpeet ja olemassaolon itseemme ja yhteiskuntaamme. (Mt., 295–296.)

Suomessakin luonto ja yhteiskunta ovat oikeastaan aina olleet osa toisiaan: esimerkiksi yhdellä merimetsokamppailun näyttämöllä eli Saaristomerellä on vaikea puhua mistään alkuperäisestä luonnontilasta, sillä heti kun maa on kohonnut merestä, on mukana ollut myös ihmisen toiminta ja vaikutus omaan ympäristöönsä. Myös käsitys monimuotoisuudesta eli *biodiversiteetista*, joka on usein keskeisimpiä perusteita luonnonsuojelussa, on jossain määrin ongelmallinen. Jotkut saaristolaisille tärkeät elinkeinot vähentävät monimuotoisuutta, mutta toisaalta esimerkiksi jotkut ihmistoiminnan avulla syntyneet biotoopit eli luontotyypit lisäävät monimuotoisuutta ja edellyttävät ihmisasutusta. Kun ihminen on vaikuttanut aina saaristoon, on hankalaa arvioida sellaista biodiversiteetin tasoa, joka olisi säilytettävä ennallaan. (Peuhkuri 2004, 57). Mahdollisimman suotuisat ratkaisut ovat siis seurausta jonkinlaisista kompromisseista ja linjauksista siitä, miten luonto ja ihminen tulevat toimeen keskenään. On löydettävä vastauksia

seuraavanlaisiin kysymyksiin: Mitkä luonnon tarpeet on otettava huomioon? Mitkä ihmisten haittakokemukset ovat tärkeitä ja mitkä heidän on vain opittava sietämään tai lievennettävä tietoaan lisäämällä ja omia asenteitaan muuttamalla? Luonnossa on oma todellisuutensa meistä riippumatta, mutta siihen liittyvä keskustelu tapahtuu silti ihmisten kesken, erilaisia näkökulmia punnitien.

On myös syytä huomata, että tapamme suhtautua luontoon voi liittyä myös suhtautumiseen toisiin ihmisiin. Etenkin kesykyhykyyn, lokkeihin ja naakkaan on liitettävissä laajempi aihepiiri niin sanotusta *vihamielisestä arkkitehtuurista* (Hostile architecture), jonka on yleisesti katsottu koskevan lähinnä ei-haluttua ihmistoimintaa, kuten kodittomuuden siivoamista näkymättömiin julkisilta paikoilta (Savičić & Savić 2013). Samanlainen, esimerkiksi piikein toteutettu lintujen pesintöjen ja esiintymisen säätely saattaa kuitenkin koskettaa paitsi lintuja itseään, myös ihmisen kokemusta siitä, että hän on itsekin vain tuholaisiksi ja häiritseviksi katsottujen eliölajien tasolla (Stevens 2017, 675).

4 LINTUIHIN LIITTYVÄT KONFLIKTIT SUOMESSA

Työni kohteena ovat lintuihin liittyvät konfliktitilanteet Suomessa aikavälillä 2010–2020. Lähestyn aihetta nimenomaan linnuston näkökulmasta, sillä ne tarjoavat yhden hyvin konkreettisen ja verrattain vähän tutkitun kehyksen lähestyä ympäristökonflikteja. Linnut kuvaavat ja indikoivat hyvin luontosuhdettamme eli suhtautumistamme meitä lähes kaikkialla ympäröivään luontoon: mitä ajattelemme luonnosta, miten kommunikoimme sen kanssa, miten muutamme ja hyödynnämme luontoa ja mitä puolestaan jätämme tämän käytön ulkopuolelle. Lisäksi linnusto tarjoaa esimerkkejä ympäristöpolitiikkamme haasteista sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla.

Ympäristöongelmat käsitetään usein diffuuseiksi: niitä ei voi suoraan havaita omilla aisteilla eikä rajata kovin tarkoin maantieteellisesti (Peuhkuri 2004, 11). Kuitenkin monet ongelmat ovat yhä kytkeytyneitä myös ihmisten lähiympäristöön ja elinpiireihin: arjessa havaittaviin asioihin, huoleen ja kokemukseen haitoista. Esimerkiksi kasvavan merimetsokannan aiheuttamat näkyvät vaikutukset herättävät huolta lähiympäristöstä ja haittakokemuksia, vaikka kaikki lajiin yhdistettävät negatiiviset asiat eivät olisikaan lopulta johdettavissa merimetsoon: muutokset vain korreloivat lajin samanaikaisen lisääntymisen kanssa (Stark 2020, 20). Voidaan sanoa lintuihin liittyvien konfliktien olevan sekä aistein havaittavia että epäselvärajaisia: ihmiset kyllä huomaavat haitoiksi kokemiaan muutoksia lähiympäristössään, mutta konflikteja niistä tulee vasta keskustelun, verkostoitumisen ja esiintuonin avulla paikallisesti ja tiedostusvälineiden kautta.

Lintukonfliktit eivät ole Suomessa uusi ilmiö, vaan niitä on esiintynyt paljon jo viime vuosikymmeninä ja -satoina. Esimerkiksi Turussa maksettiin 1900-luvun alussa tapporahaa variksesta ja kesykyyhkystä eli pulusta. Näiden lajien tappamisen perusteet olivat voimakkaiden kiistojen aiheena tiedotusvälineissä ja konfliktin tuloksena näiden lintujen virallinen vaino lopetettiin hetkellisesti 1910-luvulla. (Vuorisalo Ym. 2001, 1744.) Kokonaan vaino ei kuitenkaan loppunut, vaan esimerkiksi 1930-luvulla maksettiin kaupunkialueella vielä tapporahaa variksista, puluista ja lokeista. Suurin tekijä variksen 1960-luvulta alkaneessa voimakkaassa kaupunkeihin ja taajamiin levittäytymisessä on ollut siihen ja muihinkin eläin- ja lintulajeihin kohdistuneen järjestelmällisen vainon loppuminen. Sama tekijä selittää myös sen, että huuhkaja (*Bubo bubo*) ja kanahaukka (*Accipiter gentilis*) esiintyvät nykyään kaupungeissa talvisin: taajama-alueilla tavattuja petolintuja ei enää häiritä ja vainota. Toisaalta variksen levittäytyminen kaupunkien on aikaansaanut vuosittaisen konfliktin ja

keskustelunaiheen hyökkäilevistä, pesiä ja poikasiaan puolustavista variksista. (Vuorisalo, Andersson, Hugg, Lahtinen, Laaksonen & Lehikoinen 2002, 73–80.) Niin sanottu petoviha on puolestaan ollut Suomessa yleistä ja petolinnuista viimeisinä rauhoitettiin vasta 1980-luvulla juuri huuhkaja ja kanahaukka. Kuten tutkimusaineistostani käy ilmi, esiintyy petolintuihin kohdistuvaa vainoa silti nykyäänkin jonkin verran. Yleisradio uutisoi petovihasta tarkasteluaikana muutamilla artikkeleilla, esimerkiksi taustoittamalla ilmiötä (Yle Uutiset 10.1.2014) ja myös kysymällä lukijoilta mielipiteitä petovihaan ja sen syihin (Yle Uutiset 28.11.2013).

Lintuihin liittyvien konfliktien tutkimusta on toistaiseksi tehty melko vähän. Esimerkkejä kuitenkin on, kuten vuonna 1996 takaisin Suomen pesimälajiksi palanneen, mutta sen jälkeen melko nopeasti runsastuneen merimetson esiintymisestä aiheutuneet konfliktit. Merimetson ja ihmisen konfliktia ovat tutkineet pro gradu -töissään muun muassa Marjo Stark (2020) ja Eila Ronkainen (2006). Toinen tällainen kohde on niin ikään melko hiljattain 1980-luvulla suomalaisen pesimälinnustoon saapunut ja sittemmin runsastunut valkoposkihanhi. Tätä lajia on tutkinut esimerkiksi Helsingin ympäristökeskus (Harjuntausta Ym. 2013). Keskustelut näistä kahdesta linnusta ryöpsähtävät mediassa nykyisin vuosittain voimakkaiksi etenkin keväästä syksyyn eli aikana, jolloin lajit esiintyvät Suomessa.

Eniten uutisoitujen konfliktilajien Suomessa pesivät kannat voivat vaikuttaa julkisen keskustelun määrään nähden melko pieniltä. Valkoposkihanhia havaittiin vuoden 2020 syyslaskennoissa 32 900, joka oli itse asiassa hieman vähemmän kuin vuonna 2019 (BirdLife Suomi 2020). Itse pesimäkanta lienee vähän yli 10 000 paria, koska syksyisin mukana on jo paljon nuoria lintuja. Tästä on kuitenkin erotettava Venäjän puolella kasvussa ollut ja Suomen läpi muuttava kanta, jonka tarkkaa määrää on vaikea arvioida, mutta joka saattaa yksilömäärältään olla jo yli miljoona lintua (Iltalehti 25.5.2020). Näiden läpimuuttavien valkoposkihanhiensa viljelysmaille aiheuttamat taloudelliset vahingot ovat korvaushakemusten mukaan olleet keväällä 2020 noin 2,7 miljoonaa euroa (Yle Uutiset 2.10.2020). Merimetson pesimäsaarten pinta-ala on koko maassa yhteensä noin 79 hehtaaria (Suomen ympäristökeskus 18.8.2021). Itse pesimäkanta on puolestaan nopeasti kasvettuaan vakiintunut ensin viiden vuoden aikana noin 26 000 pesimäpariin (Suomen ympäristökeskus 6.8.2020), mutta laskenut vuonna 2021 24 300 pariin (Suomen ympäristökeskus 6.8.2021).

Työssäni analysoitavat konfliktit ovat luonteeltaan alueellisia tai valtakunnallisia. Rajasin tarkastelun sellaisiin konflikteihin, jotka ovat lähtökohtaisesti olleet paikallisia, mutta ovat silti

ylittäneet valtakunnallisen uutiskynnyksen. Keskustelut paikallisista tilanteista saattavat voimistua aika ajoin hyvinkin tulehtuneiksi ja nousta isoiksi uutisaiheiksi koko maassa. Näin on käynyt esimerkiksi valkuposkihanheen liittyvässä konfliktissa, kun muuttoparvien koko, pesimäkanta ja myös viljelymailta ilmoitetut vahingot ovat olleet kasvussa (Yle Uutiset 11.8.2020).

Toiset konfliktit saattavat olla alueellisia ja verrattain lyhytaikaisia, kuten uhanalaiseksi luokitellun naurulokin (*Larus ridibundus*) runsaat pesinnät Pohjanmaan Teerijärvellä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Nämäkin konfliktit esiintyvät usein valtakunnallisina uutisaiheina. Mainittu konflikti naurulokeista ratkesi lopulta Teerijärven ruoppauksella: lokit eivät ole poistuneet järveltä, mutta pesinnän painopiste on saatu muutettua asukkaiden kannalta hyväksyttävämmäksi (Yle Uutiset 3.7.2013). Ratkaisuja konflikteihin ovat voineet olla vaikkapa jätehuollon kehittyneemmät menetelmät kaatopaikoilla ja niiden läheisyydessä, kun vaikkapa lokkien aiheuttamat koetut haitat ovat vähentyneet. Tämäkään ei välttämättä poista kaikkia erimielisyyksiä ja haittakokemuksia näiden lintujen kohtelun suhteen, ja osassa tapauksia ratkaisua onkin etsitty lokkien ampumiseen lupia hakemalla (Yle Uutiset 1.12.2019).

Jotkut konfliktit ovat saattaneet olla ensin voimakkaita, sitten saatu ratkaistua, mutta silti jääneet kyteviksi. Aina aika ajoin nousevat esiin muun muassa kannanotot kanahaukan ja huuhkajan suojelustatusten purusta (Maaseudun tulevaisuus, Mielipiteet 8.2.2013). Huuhkaja rauhoitettiin luonnonsuojelulain nojalla kokonaan vuonna 1983 ja kanahaukka petolinnuistamme viimeisenä vuonna 1989. Kanahaukka on ollut pitkään puheenaiheena metsästäjien keskuudessa, syynä muun muassa sen väitetty haitallinen vaikutus kanalintukantoihin (Maaseudun tulevaisuus, Mielipiteet 23.3.2015). Samankaltainen periaatteessa ratkaistu ongelma on ollut maakotkan (*Aquila chrysaetos*) ja poronhoidon suhde: maakotkaa vainottiin aiemmin sen aiheuttamien tai väitettyjen porovahinkojen vuoksi. Asia pitkälti ratkaistiin vuonna 1998 voimaan tulleen paliskuntien reviiripohjaisen korvausjärjestelmän ansiosta, vaikka siinäkin on myöhemmin koettu olevan omat ongelmansa (Yle Uutiset 6.6.2009). Samaan aikaan voidaan edelleen puhua suoranaisestä petovihasta: maakotkia ja muitakin petolintuja löytyy yhä esimerkiksi pesiinsä ammuttuina (Yle Uutiset 7.7.2011). Kesken tämän työn kirjoittamisenkin tuli ilmi esimerkiksi rikostapaus, jossa maakotka oli ammuttu Kuusamossa Pohjois-Pohjanmaalla (HS 31.10.2020).

5 TUTKIMUSASETELMA

Tässä työssä olen siis kiinnostunut siitä, miten lintuihin liittyvistä konflikteista on uutisoitu. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Minkälaisia sisältöjä lintuihin liittyvistä konfliktitilanteista on uutisoinnista löydettävissä?
- 2) Millaisia ratkaisuja konfliktitilanteisiin tuotetaan uutisoinnissa?

Ensimmäinen tutkimuskysymys on luokitteleva ja kartoittaa konflikteja ilmiöinä. Tavoitteena on tarkastella, miten konfliktit liittyvät tiedollisiin, intressi- ja arvoulottuvuuksiin sekä miten nämä konfliktityypit kohtaavat. Kiinnostavaa on myös konfliktien alueellinen levinneisyys: ovatko ne paikallisia vai valtakunnallisia. Tutkimuskysymys käsittää myös konfliktien elinkaaren eli sen, ovatko ne olleet nopeasti ratkaistavissa vai jääneet käymistilaan vuosikausiksi, jopa vuosikymmeniksi. Eräs osa konflikteja on se, millaisia haittoja lintujen koetaan aiheuttaneen. Haitat ovat saattaneet liittyä esimerkiksi lähiympäristöä ja sen tulevaisuutta koskevaan huoleen. Tällöin vaikkapa suuri merimetsoyhdyshenkilö lähellä omaa asuinpaikkaa on voinut aiheuttaa suoria haittoja asuinmukavuudessa oman kodin tai kesäasunnon läheisyydessä, mutta voinut myös toimia symbolina monelle muullekin lähimenneisyyden huonoksi koetulle muutokselle. (Stark 2020.) Toisaalta usein konfliktissa olennaisena tekijänä voi olla, että lintujen koetaan olevan haitaksi omalle toimeentulolle ja elinkeinolle tai rakkaalle harrastustoiminnalle: merimetson tapauksessa kalastukselle. Eräs näkökulma koettuun haittaan voi olla myös se, että jonkin lintulajin katsotaan rajoittavan valtaa muokata omaa ympäristöä, esimerkiksi joidenkin hankkeiden kaavoituksessa.

Toinen tutkimuskysymys kohdistuu konfliktien ratkaisuihin ja niiden malleihin. Miten ratkaisuun on päästy, onko se ollut soviteltavissa vai onko se vaatinut peräti lainsäädännöllisiä muutoksia? Tässä lähestytään konstruktionistista otetta: kiinnostavaa on se, miten ratkaisu, sen mahdollistuminen tai toteutumatta jääminen esitetään. Yleensä kaikkia osapuolia tyydyttävän lopputuloksen aikaansaaminen sisältää ratkaisuja kysymyksiin osallisuudesta ja asiantuntijuudesta. Tähän liittyvät myös kysymykset mahdollisista lainsäädännöllisistä toimenpiteistä.

5.1. MEDIA-AINEISTO

Käytän työssä apunani muutamaa aihepiiriin liittyvää tieteellistä tapaustutkimusta, mutta pääasiallinen aineisto ovat uutisartikkelit. Alun alkaen suunnitelmani oli etsiä aineistoksi artikkeleja useista valtakunnallisista uutisjulkaisuista (Yleisradio, Helsingin sanomat, Maaseudun tulevaisuus, Ilta-Sanomat, Iltalehti). Ongelmat testaamieni hakukoneiden käytettävyydessä ja kattavuudessa saivat minut kuitenkin lopulta päätymään Yle.fi-sivuston betaversioon (<https://haku.yle.fi/>) ja keräämään aineistoni konflikteista kaikista lintuja käsitelleistä artikkeleista vuosilta 2010–2020. Toinen ongelma oli, ettei haku nyky muodossaan mahdollistanut artikkelien näkymistä kronologisesti, vaan 2010- ja 2020-lukujen artikkelit piti erotella 2000-luvun artikkeleista. Manuaalinen työ kuitenkin auttoi paljon aineiston sisäistämässä sekä kuvan muodostamisessa eri konflikteihin mediassa kiinnitetystä huomiosta. Käytettävä materiaali on täten myös kattava ja keruu systemaattinen.

Aineisto on rajattu uutisartikkeleihin pääosin siitä syystä, että tapaustutkimusten määrä on rajallinen. Tutkimuksia oli löydettävissä lähinnä merimetsosta ja valkoposkihanhesta, eikä niiden avulla olisi näin ollen ollut mahdollista tuottaa kattavaa kuvaa lintuihin liittyvistä konflikteista Suomessa. Uutisartikkelit auttavat hyvin havainnollistamaan ongelmien yhteiskunnallista määrittelyä. Keskityn konflikteihin, jotka ovat voineet olla joko maantieteellisesti laajoja tai vaihtoehtoisesti paikallisiakin, mutta ovat joka tapauksessa nousseet myös valtakunnallisiksi keskustelunaiheiksi tai ovat yleistettävissä muuhunkin maahan. Tästä lähtökohdasta on perusteltua rajata media-aineisto valtakunnallisiin uutisjulkaisuihin. Yle on mediana valtakunnallinen, vaikka osa käyttämistäni uutisartikkeleista on Ylen maakunnallisista uutisista. Ne kuitenkin tarjoavat valitusta aiheesta melko kattavan ja yleistettävän kuvauksen.

Sosiaalisen median keskustelujen seuraaminen oli työni alussa yksi pohtimani vaihtoehto, mutta paitsi että nuo keskustelut kärjistyvät usein hyvin voimakassävyyisiksi, ne myös saattavat laajemmassa tarkastelussa jopa hämärtää tai vääristää itse ongelman kuvausta muun muassa päästämällä ääneen pääasiassa kaikkein äänekkäimmät. Itse medioiden tuottamat uutiset ovat myös menneet paljolti internetiin ja siinä mielessä niiden voi ajatella kilpailevan yhä hyvin sosiaalisen median kanssa. Perinteisellä medialla ei ole enää yksinoikeutta julkisuuden portinvartijana, mutta se tuottaa yhä silti ammattimaista, tiivistettyä ja taustoitettua kuvausta maailman tapahtumista. (Seppänen & Väliverronen 2012, 210–211.)

Kävin läpi kaikki Ylen verkkouutisista beta-haun avulla löytämäni lintuaiheiset artikkelit, joista sitten erottelin kriteereihini sopivat eli uutiset varsinaisista valtakunnallisina pidettävistä konflikteista tai sellaisiksi yleistettävistä alueellisista konflikteista. Aloitin rajauksen pitäen kriteereinä lintua, ihmistä ja jonkinlaista joko lintujen ihmistoiminnalle aiheuttamaa haittaa ja vaivaa. Vastinparina oli sitten toisaalta ihmisen linnuille aiheuttama haitta. Tällä laajalla haulla uutisartikkeleita kertyi yhteensä 610 kappaletta. Näistä karsin vielä pois ne, joissa ei ollut kyse selkeistä valtakunnallista painoarvoa saavuttaneista yksittäisistä konflikteista tai vaihtoehtoisesti paikallisista, mutta hyvin yleisluonteisesti ympäri Suomea toistuvista konflikteista. Tälläkin tavoin aineistokseni päättyi lopulta 542 artikkelia.

Haun perusteella löysin tutkimusaiheittani koskevien uutisten lisäksi paljonkin kiinnostavia uutiskokonaisuuksia, kuten moneen kertaan toistuneen uutisoinnin keväällä 2012 kuolleista vesilinnuista Talvivaaran kaivoksen prosessiliuosaltaassa (Yle Uutiset 29.4.2012). Saman vuoden syksynä nousikin sitten suuri valtakunnallinen kohu saman kaivoksen kipsisakka-
altaiden vuodosta. Toinen kiinnostava aihe liittyi rikollisuuteen: kesäkuussa 2012 paljastui Pohjanmaalla historiallisen suuri, kansainvälisiä yhteyksiäkin sisältänyt rauhoitettujen ja uhanalaisten lintujen munien ja kuolleiden lintujen keräilytapaus (Yle Uutiset 8.6.2012). Yle tuli seuraavina vuosina uutisoimaan vielä pitkään muun muassa asian oikeuskäsittelystä eri asteissa ja laittoman kokoelman kuusinumeroisesta rahallisesta arvosta. Tällaiset aiheet jätin kuitenkin pois tarkastelusta siksi, että kyseessä olivat yksittäistapaukset, joilla ei ollut suurta valtakunnallista yleistettävyyttä.

Tarkastelin aineistoni avulla myös lintuihin liittyvää rikollisuutta ja kiinnitin rajaukseni puitteissa huomiota sellaiseen osaan rikollisuutta, jonka voitiin katsoa liittyneen linnuista koettuun haittaan. Tutkimuskysymysten tarjoamaan rajaukseen olisi periaatteessa ollut mahdollista sisällyttää myös ihmisten huolimattomuuttaan tai tietämättömyyttään aiheuttamat vahingot linnuille. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhoista hauleista aiheutuvat lintujen lyijymyrkytykset (Yle Uutiset 31.3.2015) tai vaikkapa poroaitojen aiheuttamat lintujen kuolemat (Yle Uutiset 26.11.2014). Nämä eivät kuitenkaan ole varsinaista rikollisuutta, ja koska näitä tapauksia voi tapahtua vahingossa ilman mitään ihmisten kokemaa haittaakin, jätin ne tarkastelun ulkopuolelle. Lintuihin liittyvässä rikollisuudessa yksi osa-alue liittyy metsästysrikoksiin. Aineistossa tuli myös esiin paljon metsäkanalintujen metsästyksen yleensä liittyvää materiaalia, mutta se oli jätettävä tämän työn ulkopuolelle. Sama päti yleiskeskusteluun tämänhetkisten riistalajien metsästyksen ajallisista lainsäädännöllisistä rajoista. Samoin ajoittain esiintyvät eri järjestöjen ja vastaavien tahojen kommentit riistalajien

rauhoituksesta jäivät tutkimuksestani pois. Sen sijaan katsoin, että varsinaisia selviä konflikteja muodostui ajoittain hyvinkin rajusta uutisoinnista koskien rauhoitettujen lajien laillista ja laitonta metsästystä.

Suuremmat konfliktien kokonaisuudet, esimerkiksi metsäluontoon ja -talouteen tai ilmastonmuutokseen liittyen, saattavat nekin sisältää konflikteja myös linnuista. Vastaavaa havaittiin esimerkiksi Proctorin (1995, 269–270) kuvauksessa metsäkiistoista, kun kamppailun keskiössä oli täpläpöllö, mutta itse konflikti koski paljon laajempia kansallisia ja kansainvälisiä kokonaisuuksia. Lintukamppailuthan voivat, kuten konfliktit yleensäkin, liittyä maaseutuun, metsiin, merialueisiin, taajamiin ja kaupunkeihin, joskus myös yhtäaikaan kaikkiin näistä. Pääsääntöisesti tällaiset laaja-alaisemmat pohdinnat rajautuivat kuitenkin aineistostani pois. Kun käytetään nettiuutisointia, on ymmärrettävä, ettei niissä useinkaan päästä kovin syväluotaaviin analyysihin. Tällaisia teemoja pitäisi luultavasti selvittää tapaustutkimuksin.

5.2. SISÄLLÖNANALYYSI MENETELMÄNÄ

Menetelmänä työssäni on aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jolla pyrin paitsi järjestämään ja saamaan aineistoista johdonmukaisen kokonaisuuden, myös tekemään järkeviä johtopäätöksiä. Tällöin tekstejä ja keskustelua itsessään tarkastellaan sosiaalisina käytäntöinä, jotka myös tuottavat kuvaamaansa todellisuutta. Tämän lisäksi hyödynnän sisällön erittelyä ja kvantifioinnin avulla aineistoa. Painopiste on tietynlaisessa tutkimusasetteessa: analyysin alkuvaiheessa asetetaan jokin diskursiivinen ilmiö ilman valmiita hypoteeseja. Tämä vaihe saattaa sisältää luokitteluja, mutta ne eivät ole vielä kiveen hakattuja: tarkoituksena on rakentaa työlle riittävän kokoinen hallittava runko, muttei tehdä vielä itse analyysia. (Potter 2004, 202.)

Työni noudattelee pääosin diskursiivisen sisällönanalyysin otetta. Teorian ja menetelmän kehyksenä sisällönanalyysissa toimii diskurssintutkimus, joka perustuu kielen ja yhteiskunnan suhteen tarkasteluun. Tässä kaikkia tutkimustyön ratkaisuja ohjaa käsitys tutkittavista asioista diskursiivisesti muodostuvina merkityksinä. Diskurssintutkimus on puolestaan kokoava yläkäsite monille menetelmille, kuten diskurssianalyysille. Kun käytetään diskursiivista otetta, on keskiössä aineistossa olevien sisältöjen teemoittelu eli merkitysten analysointi. (Lehti, Haapanen & Kääntä 2018, 5–6.)

Sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmistä, joka soveltuu moniin erilaisiin tapoihin tehdä tutkimusta. On jopa todettu, että sisällönanalyysi on taustana useimpiin laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Se on metodi, jonka avulla on mahdollista pyrkiä analysoimaan erilaisia dokumentteja järjestelmällisesti ja objektiivisesti. Tällaiset dokumentit voivat olla väljästi ymmärrettyjä ja hyvinkin monenlaisia, lähes millaisia kirjalliseen muotoon tuotuja materiaaleja tahansa. Samoin dokumentit voivat olla rakenteeltaan erittäin vaihtelevia, joko strukturoituja tai strukturoimattomia. Pyrkimyksenä on tuottaa tutkimuskohteesta tiivistetty yleiskuvaus. Kyse on tekstianalyysistä, jossa etsitään tekstin merkityksiä. Sisällönanalyysissä saatetaan pyrkiä havainnoimaan todellisuutta ulkopuolelta: tuottamaan näkymää kokonaisuudesta ja tutkimuskohteista suhteessa siihen. Toisaalta siinä voidaan yrittää myös nähdä maailma sisältä käsin ja olla itse osana keskustelua. Aihepiiristä on kahta tutkimusperinnettä, joissa joko kysytään, mitä todellisuus on tai nähdään itse todellisuus inhimillisenä tapana ajatella. (Mt., 103–104.) Valitsin omaan työhöni jälkimmäisen eli postmodernimman ja keskusteleavamman otteen.

Sisällönanalyysi voi olla joko aineistolähtöistä tai teoriaohjaavaa. Aineistolähtöisessä edetään aineiston tarjoamalla kehyksillä ja teoriaohjaavassa analyysin pohjana toimii jokin menetelmällinen teoria tai käsittekartta. (Mt., 108–113.) Päädyin ensin mainittuun eli aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin siitä syystä, että katsoin tällaisessa aiheessa olevan parasta antaa erilaisten teemojen nousta suoraan aineistosta ja omasta analyysistä. Samoin oma pitkällinen kokemukseni aiheen parissa oli omiaan antamaan välineitä aineistolähtöiseen päättelyyn. Mahdollinen teoria siis muodostui kerätyn aineiston pohjalta eikä työn ja analyysin pohjana ollut valmiita teorioita. Peilasin tietenkin löytämäni aineistoa sosiaalisen konstruktionismin ja ympäristökonfliktien tutkimuksen yleiseen teoriaan. Puhdas aineistolähtöisyys on hyvin haastavaa tai jopa mahdotonta, sillä tutkiva taho ei voi ennen analyysia pyyhkiä päästään pois aiempia tietojaan, kokemuksiaan ja teorioihin perustuvia havaintojaan (Salo 2015, 172). Aineistolähtöisyys tarkoittaa siis tässä lähinnä tavoitetilaa dataa kerättäessä ja luokiteltaessa.

Yleiskuvauksena sisällönanalyysin vaiheet ovat seuraavanlaiset: Ensinnäkin päätetään mikä aineistossa kiinnostaa. Seuraavaksi käydään läpi aineisto sekä erotellaan ja merkitään kiinnostuksen kohteet. Tämän jälkeen rajataan kaikki muu pois. Seuraavassa vaiheessa kerätään merkityt osat yhteen ja erilleen muusta, minkä jälkeen luokitellaan, teemoitetaan ja tyypitellään kerätty aineisto. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. Tästä kuvauksesta on nähtävissä monet

menetelmän pahimmista ongelmista, jotka liittyvät yleensä rajaukseen. Analyysivaihe paljastaa useimmiten uusia kiinnostavia kohteita, joita olisi mukava tutkia, mutta jotka eivät välttämättä ole relevantteja tutkittavaksi valitun ilmiön kannalta. Tällöin on pystyttävä pitäytymään alkuperäisessä tutkimusongelmassa ja jätettävä siihen liittymättömät osat mahdolliseen toiseen tutkimuskertaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92.) Toisaalta sisällönanalyysi on kategorisoinnin menetelmänä periaatteessa niin helppo ja houkutteleva, että se voi haitata jo teorioiden kehittämistä ja tutkijan omaa ajattelua: sisällönanalyysia käytetään mieltämättä sitä, ettei se tuota kuin luokitteluja, muttei varsinaista analyysia (Salo 2015, 166.) Kyse on lähtökohdista analyysille tai parhaimmillaankin alustavasta alkuvaiheen analyysista.

Aloitin työni uutisartikkeleista koostuvan aineiston keruusta, jonka jälkeen pääsin suorittamaan itse tutkimusta. Ensimmäistä konfliktien luonteeseen liittyvää tutkimuskysymystäni lähdin ensin avaamaan sisällön erittelyllä. Tällä tarkoitetaan sellaista dokumenttien tarkastelua, jossa lähtökohtana on niiden sisällön kvantitatiivinen analyysi. Tämä eroaa itse sisällönanalyysista, jossa samaa aineistoa lähdetään purkamaan sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 106.) Käydessäni aineistoa läpi totesin sisällön erittelyn soveltuvan etenkin ensimmäiseen kysymykseeni eli konfliktien kuvailuun ilmiönä. Näistä erittelyistä nousi suoraan myös mielenkiintoisia kysymyksiä ja analyysin aiheita. Suoritettuani erittelyä oli vuorossa toisen, konfliktien ratkaisuun liittyvän tutkimuskysymyksen lähestyminen. Tähän käytin apunani varsinaista aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Toteutin toisen tutkimuskysymykseni eli konfliktien ratkaisujen lähestymisen aineistolähtöisesti aloittaen etsimällä kaikkia ilmiön ominaispiirteitä kuvaavan analyysiyksikön. Tämä voi periaatteessa olla sana, lause, osa lausetta tai jopa useamman lauseen ajatuskokonaisuus. Päädyin mielestäni parhaiten ilmiötä kuvaavaan yhteen sanaan: haitta. Haitan käsite on ympäristökonflikteissa ja myös lintuihin liittyvissä konflikteissa hyvin olennainen asia. Marjo Starkin (2020, 39) pro gradu -työssä merimetsoista keskityttiin diskurssianalyysiin, mutta siinäkin selvästi yleisin löydetyistä (65,5 %) mielipidekirjoitusten diskursseista liittyi nimenomaan haittoihin.

Tämän jälkeen etenin prosessissa kolmessa vaiheessa: 1) Pelkistin eli redusoin aineiston ja karsin kaiken epäolennaisen pois. Redusoinnissa aineistosta haetaan tutkimuskysymysten kannalta olennaisia asioita ja merkitään niitä ylös. 2) Klusteroin eli ryhmittelin aineiston. Tässä vaiheessa etsin merkitsemistäni piirteistä samankaltaisuuksia. Näistä yhtäläisistä piirteistä muodostin sitten alaluokkia eli toistuvia teemoja. Kävin läpi koodatut ilmaukset, etsien

samankaltaisuudesta ja/tai eroavuudesta kertovia käsitteitä. Samaa tarkoittavat käsitteet luokittelin keskenään, mikä johtaa aineiston tiivistymiseen yksittäisten aineiden ja käsitteiden sisältyessä yläkäsitteisiin. 3) Abstrahoin aineiston eli kasasin tärkeän tiedon yhteen ja muodostin sen perusteella pääluokkia. Aineiston klusterointi ja abstrahointi ovat jossain määrin osa samaa prosessia, jossa käsitteellistetään aineiston kielelliset ilmaukset teoreettisiin käsitteisiin ja päätelmiin. Tästä jatketaan luokitusten yhdistämisellä silloin kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–111.)

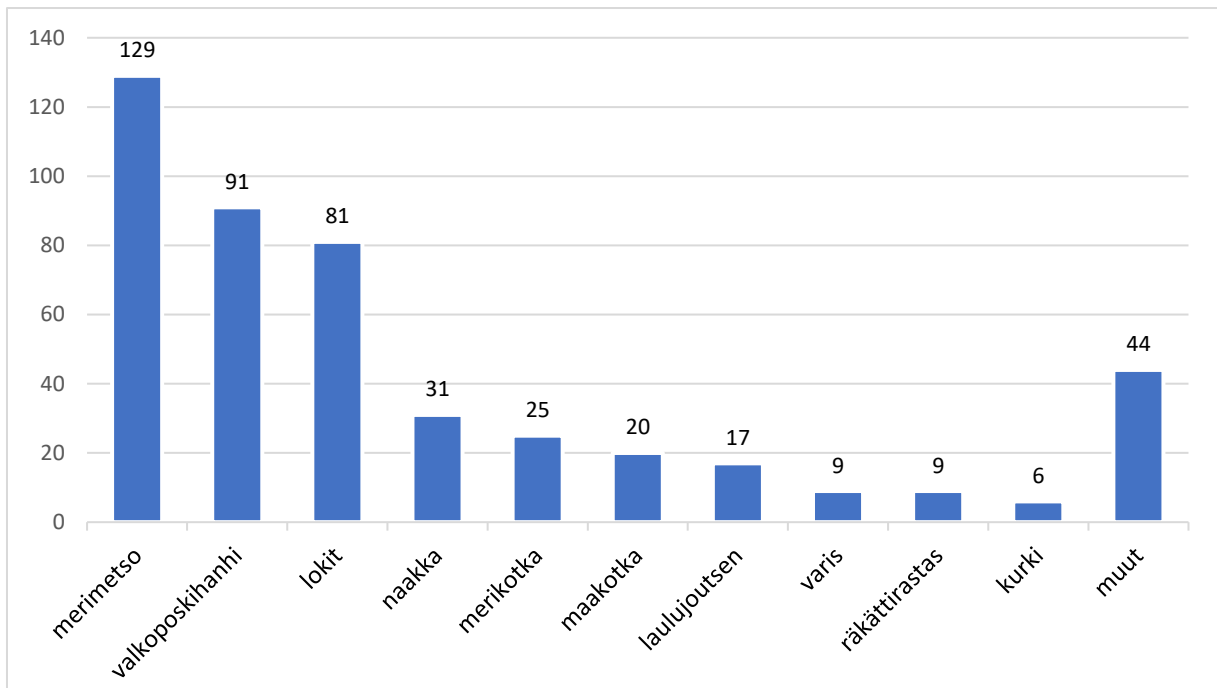
Aineistostani muodostui melko laaja, joten koodisanojen käytön lisäksi kävin uutisartikkeleita lopuksi läpi myös manuaalisesti, jolloin löysin jonkin verran lisää esimerkiksi konflikteihin tai niiden tiettyihin teemoihin sisältyneitä lintulajeja ja mainintoja konfliktien ratkaisumenetelmistä, joita esiteltiin jutuissa pääasiallisen menetelmän lisäksi. Tämä työvaihe paransi selvästi tulosten ja kvantifioinnin luotettavuutta. Tavoitteena oli muodostaa tarkan kvantifioinnin, sisällön erittelyn ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla aiheesta mahdollisimman selkeä ja helposti lähestyttävä lopputulos.

6 TULOKSET

Tulososio jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä käydään sisällön erittelyn avulla läpi konflikteja ilmiönä. Tarkastelun kohteena on ensiksikin se, mitä lintulajeja konflikteissa esiintyy. Muita läpikäytäviä aiheita ovat lintuihin liittyvä rikollisuus, konfliktien osapuolet, median rooli ja linnuista koetut haitat. Toinen osio käsittelee lintuihin liittyvien konfliktien ratkaisukeinoja, menetelmänä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

6.1. LINTUIHIN LIITTYVÄT KONFLIKTIT ILMIÖNÄ

Tarkastelin aluksi ensimmäisen tutkimuskysymyksen mukaisesti aineistosta muodostuvaa kuvaa lintuihin liittyvistä konflikteista. Kävin ensin läpi uutisissa esiintyneiden lintulajien jakaumaa. Odotettu tulos oli, että uutisia dominoivat määrällisesti verrattain uudet, alueellisesti runsaslukuiset ja näkyvät pesimälajit eli merimetso (129 mainintaa) ja valkuposkihanhi (95 mainintaa). Aineiston perusteella tämä pitää selvästi paikkansa. Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) on eriteltyä lajien jakauma. Katteoria ”muut” (44 mainintaa) sisältää seuraavat lajit: joutsenlajit yleensä eli kyhmy- tai laulujoutsen (5), kesykyyhky (4), kanadanhanhi (3), lapintiira (3), huuhkaja (3), kanahaukka (3), kyhmyjoutsen (2), hanhet yleensä (2), korppi (2), sepelkyyhky (2), talitiainen (2), valkoselkätikka (2), kiljuhanhi (2), teeri (1), harmaahaikara (1), harmaasorsa (1), metso (1), käpytikka (1), varpunen (1), uuttukyhyhky (1), fasaani (1) sekä räyskä (1). Lokeista puhuttiin uutisissa usein yksittäisenä ryhmänä esimerkiksi taajamien lintukonflikteissa, joten niissä lajeja oli usein haastavaa erotella toisistaan. Katteoria ”lokit” sisälsi kuitenkin viisi eri lokkilajia: kalalokin, naurulokin, harmaalokin, selkälokin ja merilokin.

Kuvio 1. Konfliktiuutisoinnissa esiintyneiden lintulajien jakauma vuosina 2010–2020 (N=462).

Huomionarvoista on, että vaikka listalla on paljon rauhoitettuja lajeja, on uhanalaisia lajeja vähän. Lievimmässä uhanalaisuuden luokassa eli ”vaarantuneissa” ovat maakotka, valkoselkätikka (*Dendrocopos leucotos*), naurulokki, harmaalokki (*Larus argentatus*) ja merilokki (*Larus marinus*). ”Erittäin uhanalaisia” ovat puolestaan huuhkaja ja selkälokki (*Larus fuscus*). ”Äärimmäisen uhanalainen” laji on vain kiljuhanhi (Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2019, 565–568.) Kiljuhanheen (*Anser erythropus*) liittyvä konflikti sisälsi vain kaksi mainintaa. Ensimmäinen oli luonnonsuojelurikos, jossa löydettiin ammuttu lintu. Toinen tapaus oli erikoisempi: Kiljuhanhien ystävät -järjestön edustajat saivat tuomion luonnonsuojelurikkomuksesta istutettuaan Lappiin tarhattuja kiljuhanhia, jotka poikkesivat geeniperimältään luonnossa elävistä kiljuhanhista (Yle Uutiset 20.11.2012). Tämä liittyy kiinnostavalla tavalla teemaan siitä, mitä voidaan ja ei voida katsoa alkuperäiseksi luonnoksi. Tarhatut kiljuhanhet näyttävät lähes identtisesti samalta kuin uhattuna oleva pohjoinen kiljuhanhikanta, mutta niiden DNA on erilainen. Koska uhanalaisuuteen on tyypillisesti sisällytetty myös geneettinen taso, on asia sen ja oikeusasteidenkin näkökulmasta melko selkeä: tarhatut kiljuhanhet muodostivat uhan luonnonvaraiselle kannalle.

Jonkinlainen yllätys oli, ettei esimerkiksi perinteisesti paljon marjatuhoja aiheuttava räkättirastas (*Turdus pilaris*) esiintynyt aineistossa enemmän. Paitsi, että uutisartikkeleita oli odotettua vähemmän, saatettiin aiheesta uutisoida jopa tarjoamalla vinkkejä siitä, miten

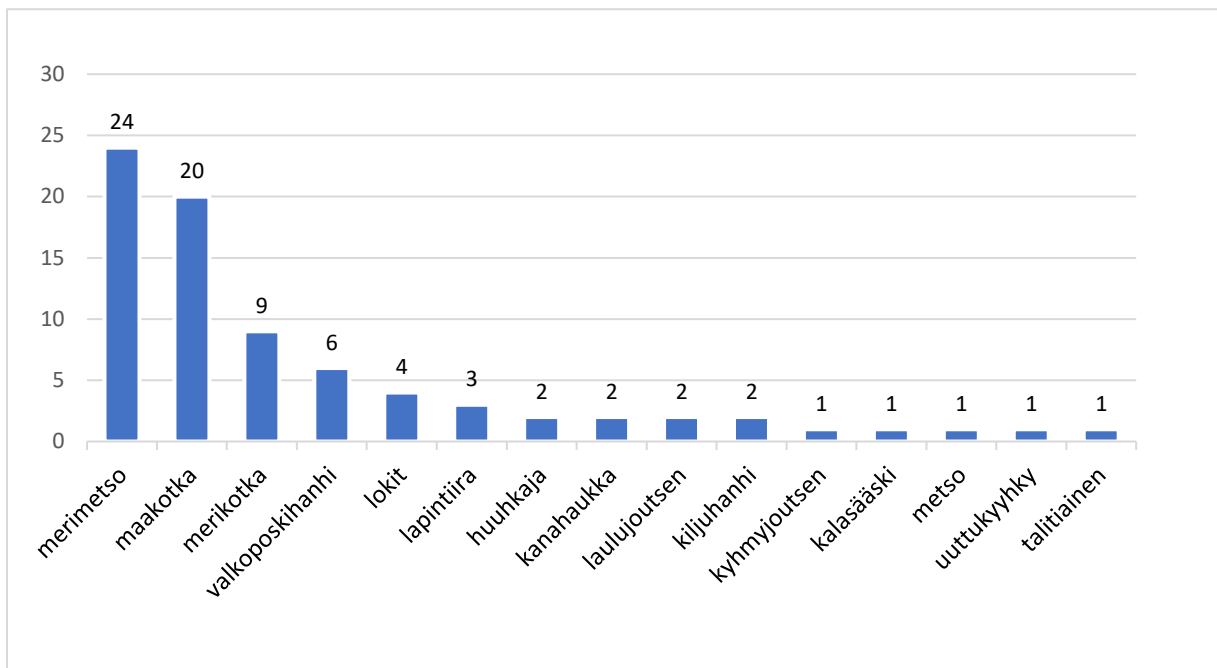
räkättirastaan karkottamiseksi saisi tuulihaukan (*Falco tinnunculus*) pesimään mansikkapeltojen yhteyteen (Yle Uutiset 8.4.2015). Toinen yllättävä tulos oli, että joskus laajojakin vahinkoja viljelysmailla aiheuttava kurki (*Grus grus*) esiintyi aineistossa vähän. Löysin kuitenkin esimerkiksi mainintoja lajin muuttoparvien aiheuttamista tuhoista viljelysmailla (Yle Uutiset 11.9.2014) sekä uutisen ELY-keskusten maksamista miljoonakorvauksista pääosin valkoposkihanhiin, kurkien ja naakkojen aiheuttamien vahinkojen perusteella (Yle Uutiset 11.10.2018). Vähäisen aineistossa esiintymisen takia voisi ajatella, että kurjella on hyvinkin 'ikonisena' ja jopa vuosisatoja suuren yleisön tuntemana lajina huomattavasti parempi julkisuuskuva kuin vasta hiljattain 1980-luvulla pesimälajistoomme saapuneella valkoposkihanhella, vaikka sekin on jo vuosisatoja muuttanut maamme läpi vuosittain arktisilta alueilta talvehtimaan Suomea etelämmäksi Eurooppaan. Samoin kuin valkoposkihanhi, on kurki kuitenkin lintumaailmamme menestyjä 2000-luvulla, ja pesimäkanta on ollut voimakkaassa kasvussa (Suomen III Lintuatlas 2011), joten luultavasti uutisointi sen aiheuttamista kustannuksista viljelyksillä tulee lisääntymään. Vahinkoa kärsivän viljelijän näkökulmia kurjen aiheuttamista tuhoista toki esiintyi aineistossa: ”Voi sanoa, että ovat melkoinen täystuho, kun polkevat kasvuston alle ja sitten sotkevat” (Yle Uutiset 19.9.2017). Vaikka kurkikanta jatkaisikin kasvuaan, on mahdollisia vaatimuksia sen metsästämisestä paljon vaikeampaa kuvitella esitettävän, toisin kuin kahdella eniten uutisoidulla konfliktilajilla, jotka ovat verrattain uusia pesimälintuja maassamme.

Aineistossa esiintyi odotettua vähemmän myös kesykyyhky eli pulu. Odotin siitä löytyvän enemmän uutisia, sillä pulun pesimiseen ja elämään taajamissa on liittynyt aiempina vuosikymmeninä ja jopa 1900-luvun alussa (Vuorisalo Ym. 2001, 1744) paljon puhetta sen aiheuttamista haitoista ja joskus kovistakin torjuntakeinoista. Etenkin pääkaupunkiseudulla pulutilanteen poistumisessa lähes kokonaan keskustelusta on luultavasti vaikuttanut pesimäkannan selvä pieneneminen pesintään soveltuvien tilojen vähenemisen sekä tehostuneen jätehuollon ansiosta. (Yle Uutiset 9.8.2017.) Kesykyyhkyn Etelä-Suomeen painottunut pesimäkanta on yleisesti pysynyt melko vakaana ja ollut viime aikoina jopa nousussa, keskittyen lämmitettäviin puolittaisiin ulkotiloihin, kuten parkkihalleihin (Suomen III Lintuatlas 2011).

Historiallisessa aineistossa vainon kohteena olleesta varpusesta oli aineistossa ainoastaan yksi maininta sen aiheuttamista mahdollisista hygienia- ja terveysongelmista ravintoloiden terasseilla (Yle Uutiset 21.5.2016). Samoin terasseilla ja toreilla vierailevat, hyökkäilevät ja ruokaa kähveltävät loppilajit saivat aineistossa selvästi enemmän huomiota (Yle Uutiset

10.7.2019). Aiemmin mainittu käsite vihamielisestä arkkitehtuurista liittyi aineistossa erityisesti taajamissa haitoiksi koettuihin lajeihin, kuten kesykyyhkyyn, lokkeihin ja naakkaan. Esimerkiksi niin sanotuilla lintupiikeillä pyritään ohjaamaan ei-toivottuja lajeja muualle, mikä vähentää esimerkiksi ulosteista koettuja haittoja (Yle Uutiset 19.3.2015). On kuitenkin mietittävä, millainen rakentaminen ja arkkitehtuuri on lintuja ajatellen 'vihamielistä' ja millainen hienovaraista, mahdollisia tulevia lintujen ja ihmisen konflikteja ehkäisevää toimintaa. Nämä ratkaisut saattavat nimittäin lopulta myös vähentää konflikteja.

Seuraavana aiheena tarkastelin konflikteista kumpuavaa lintuihin liittyvää rikollisuutta (kuvio 2). Tässä alkuperäinen oletus oli, että osio koskisi pääosin merimetsoja ja petolintuja, joiden kohdalla voidaan puhua myös selkeästä, joko todellisista tai oletetuista syistä kohdistuvasta petovihasta. Tämä oletus saikin tukea aineistosta. Vaikka asenteet ovat yleisesti ottaen muuttuneet vuosikymmenien aikana positiivisemmiksi ja esimerkiksi maakotkalle saatu porotalouden kannalta melko toimiva korvausjärjestelmä, oli vuosikymmenen alussa jopa jonkinlainen piikki petolintuihin liittyvissä luonnonsuojelurikoksissa. Vainon taustalla voi olla osin myös kilpailu esimerkiksi kanalintu- tai jänissaaliista, mutta näyttöä tästä ei Suomen metsästäjäliitonkaan mukaan juuri ole. Kuitenkin liiton järjestöpäällikkökin palauttaa asian intresseihin: ”Tuhotöihin ajavat henkilökohtaiset intressit, esimerkiksi lemmikkieläimen katoaminen huuhkajan kynsissä voi aiheuttaa sellaisen syyn tai tietty elinkeino”. (Yle Uutiset 7.7.2011.) Eräässä tapauksessa luonnonsuojelurikoksena tutkittu merikotkan (*Haliaeetus albicilla*) pesäpuun kaataminen paljastuikin esitutkinnan jälkeen tuulen kaatamaksi (Yle Uutiset 25.9.2012). Lintuihin liittyvän rikollisuuden kattava etsintä aineistosta oli koodauksessa melko haastavaa. Käytin hakusanoja *ammu, *ampu, *pesä, *tuho, *tap, *riko, *viha ja *kidu, joilla sain yhteensä 65 osumaa. Yksityiskohtaisemmalla manuaalisella tarkastelulla tapauksia tuli vielä neljätoista lisää, jolloin päädyttiin 79 mainintaan.

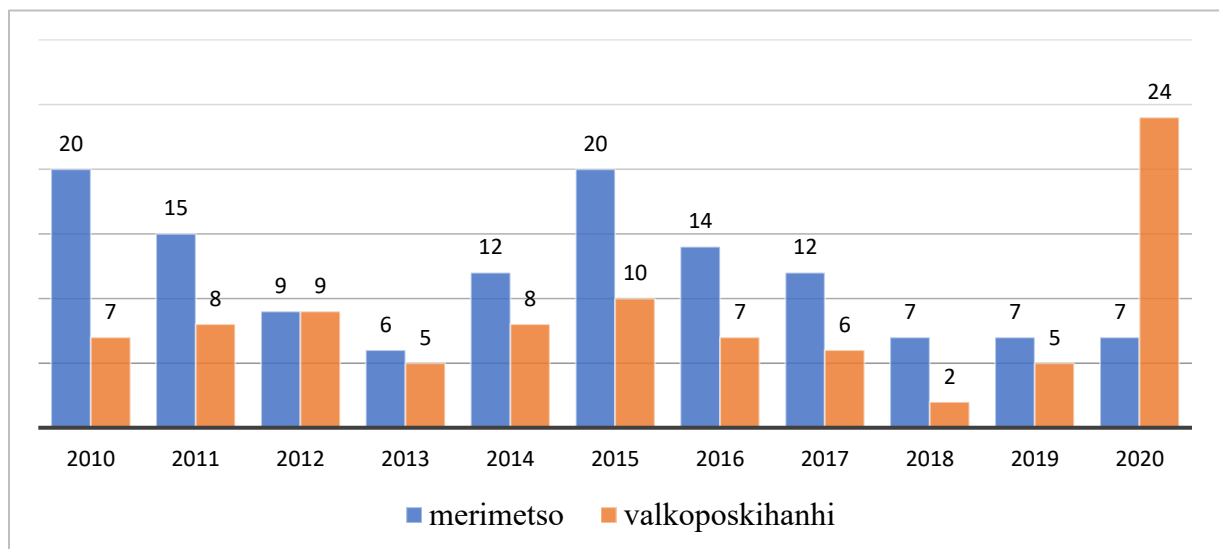
Kuvio 2. Lintuihin kohdistunut rikollisuus aineistossa vuosina 2010–2020 lintulajeittain tarkasteltuna (N=79).

Merimetson, maakotkan ja merikotkan esiintyminen kärkisijoilla oli odotettu tulos. Tyypillisesti merimetsoa koskevat rikokset olivat laittomia pesien tuhoamisia syrjäisillä saarilla ja luodoilla, joilla kiinnijäämisen riski on pieni. Pesimäaikaan luodoilla tehtävät rikokset eivät koske ainoastaan merimetsoa, vaan aiheuttavat haittaa ja tuhoja myös muille samoilla saarilla pesiville lintulajeille. Erityisen valitettavaa on, jos teko tapahtuu luonnonsuojelualueella, kuten kävi Luvialla vuonna 2015. Yhteensä tuhottuja pesiä oli 394 ja tässä tapauksessa myös muiden lajien pesät oli hävitetty. ”Tästä kärsivät myös muut linnut. Suojelualueelle on yksiselitteisesti mairinnousukielto pesimäaikaan. Nämä tapaukset ovat aina ikäviä, mutta tämä on erityisen härskiä”, totesi haastateltu Ympäristökeskuksen tutkija. (Yle Uutiset 7.7.2015.) Sekä laillinen että laitton häirintä saattavat myös lisätä lintujen pesintää puustoisilla saarilla puuttomien luotojen sijaan, jolloin koetut esteettiset ja virkistyshaitat saattavat muodostua jopa lähtötilannetta pahemmiksi. Häirintä ja pesien laitton tuhoaminen myös jäävät yleensä selvittämättä. (Yle Uutiset 20.7.2011.) Vuonna 2019 metsäisten pesimäsaarien kokonaispinta-ala oli vain noin 30 hehtaaria, mutta silti jopa puolet merimetsoyhdykunnista on jossain vaiheessa historiansa aikana olleet laittoman häirinnän kohteina (Yle Uutiset 30.6.2020).

Asenteet maakotkaa kohtaan ovat varmasti muuttuneet suotuisammiksi verrattuna 1990- ja 2000-lukuihin, mutta niiden ampumisia raportoidaan silti yhä melko usein. Reviirit sijaitsevat

yleensä syrjässä ja lajiin kohdistuvat tapaukset ovat myös vaikeita selvittää, mikä osaltaan madaltanee kynnystä rikollisuuteen. Osa petolintuihin liittyvästä rikollisuudesta on eittämättä johdettavissa petovihaan, joka johtuu vaikkapa vanhoista tarinoista ja myyteistä (Yle Uutiset 12.6.2013). Toisaalta vastoin odotuksia esimerkiksi aiemmin paljon vihattujen huuhkajan ja kanahaukan ampumisia sekä pesien tuhoamisia löytyi aineistosta lopulta vähän: kummastakin oli vain kaksi rikostapausta. Rikollisuuden määrän selvittäminen on hedelmällistä myös konfliktien ratkaisemisessa, jotta tiedettäisiin mihin niiden ratkaisemattomuus saattaa johtaa. Joka tapauksessa rauhoitettuja lintuja ammutaan vuosittain jonkin verran eikä rikoksen tekijä useinkaan jää kiinni. BirdLife Suomen suojeluasiantuntija kiteyttää asian näin: ”Eniten ammutaan niitä rauhoitettuja lintuja, jotka haittaavat tai ärsyttävät ihmisiä. Ampumalla vainotaan tyypillisesti merimetsoa sekä kala- ja selkälokkia” (Yle Uutiset 15.7.2020).

Kahta eniten uutisoitua konfliktilajia eli merimetsoa ja valkoposkihanhea halusin tutkia yksityiskohtaisemmin ja katsoa, miten niistä on tarkastelujaksolla uutisoitu vuositasolla. Molemmat ovat pesimälajeina melko uusia ja niiden kannat ovat olleet viime vuosikymmeninä runsaassa kasvussa, mutta eroavaisuuksia uutisoinnissa oli varmasti aineistosta löydettävissä.

Kuvio 3. Merimetsoon ja valkoposkihanheen liittyvät uutiset aineistossa vuosina 2010–2020 (N=91).

Yksi hyvin olennainen ero uutisoinnissa näkyy tarkastellun ajanjakson lopulla (kuvio 3). Merimetsoa koskevien uutisten määrä on pysynyt koko lailla vakiona, voimistuen vain vuosikymmenen alussa ja keskivaiheilla. Uutisointi valkoposkihanhesta pysyi myös

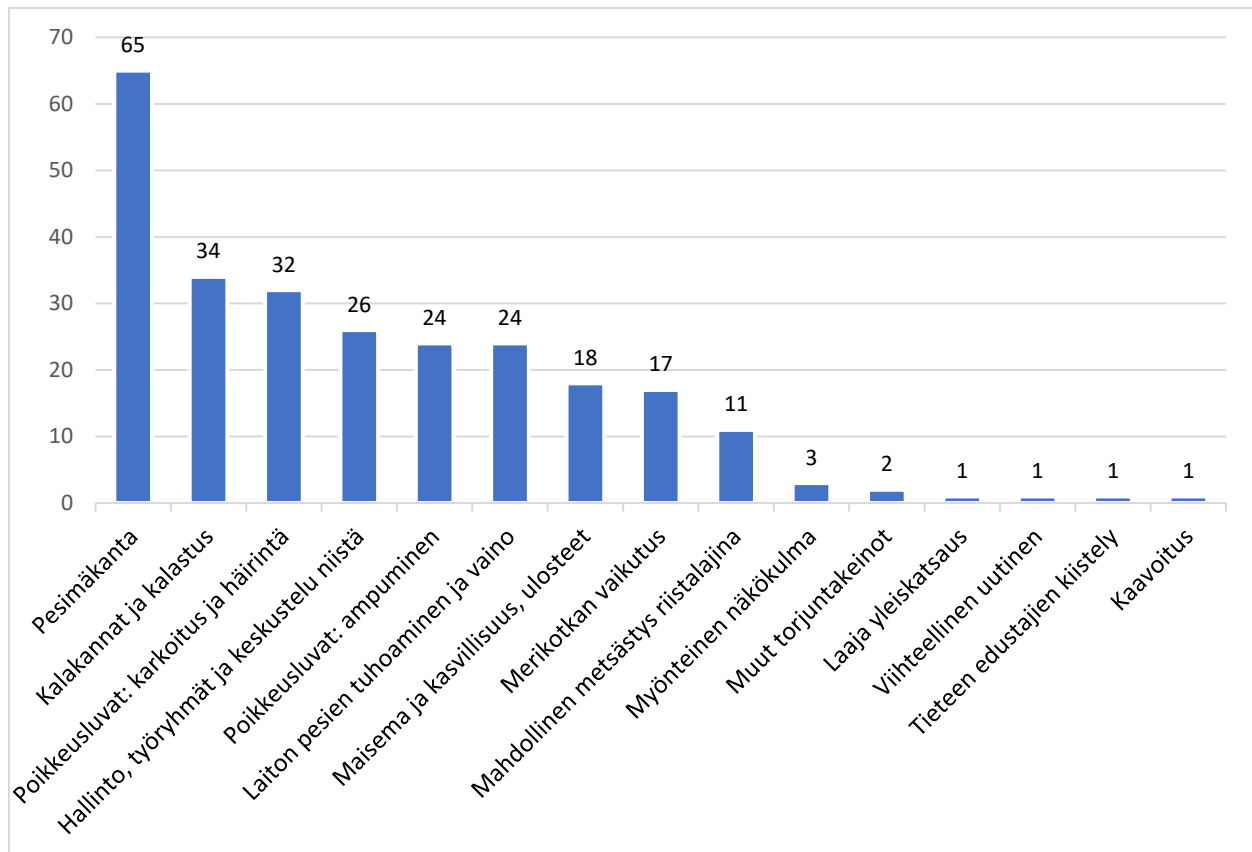
suurimmaksi osaksi vakiona ja hieman merimetsoa vähäisempänä, ollen alimmillaan vain kahdessa uutisessa vuonna 2018. Vuonna 2020 aihe kuitenkin lisääntyi valtavasti: vuonna 2018 ja 2019 oli yhteensä vain seitsemän uutista, mutta vuonna 2020 uutisia oli 24.

Merimetson ja ihmisen konflikti on pitkälti vakiintunut tietylle tasolle, mikä on yhteydessä siihen, että konfliktin ratkaisuun liittyvistä menetelmistä on kokemusta jo melko pitkältä ajalta ja ne ovat myös olleet uutisaiheina vuosikausia. Tällöin uutisointi merimetsosta on tietyllä tavalla muuttunut jopa rutiininomaiseksi. Toinen ilmeinen syy on, että merimetson pesimäkannan kasvu on pysähtynyt, ollen samalla tasolla jo viimeiset viisi vuotta ja vuonna 2021 jopa laskeva (Suomen Ympäristökeskus 6.8.2021). Tämä siitä huolimatta, että lajin ensimmäinen onnistunut sisämaan pesintä todettiin vuonna 2020 (Yle Uutiset 4.8.2020). Sisämaapesintä ei kuitenkaan ollut yllätys: Enäjärvi sijaitsee Porissa vain noin kolmen kilometrin päässä merestä ja se on hyvin matala sekä häiriöiltä suojaista, kunnostettava lintujärvi. Järvi on nykyään myös tiuhaan seurattu ja liikennöity: lintutornissa käyvät paljon esimerkiksi lintuharrastajat ja muut ulkoilijat, mikä tarjonnee suojaa häirinnältä. Nuoret ja läpimuuttavat linnut ovat olleet ennenkin yleisiä näkyjä myös sisämaan järvillä, mutta tämä ei vielä ole merkki pesinnästä. Sisämaan pesintöjä on yritetty myös Kokemäenjoen vesistöön kuuluvalla Vanajavedellä, jossa jo munia sisältävät pesät tuhottiin vuonna 2018. Merimetsot ovat pitäneet perinteisesti Vanajavettä muuton aikaisena levähdyspaikkanaan. (Yle Uutiset 6.6.2018.) Pesiiä on yritetty aiemmin myös Päijät-Hämeessä Vesijärvellä, mutta sielläkin yritys päättyi pesien tuhoamiseen ihmisen toimesta (Yle Uutiset 7.6.2018). Sen sijaan vuonna 2021 merimetson pesintä Vesijärvellä vihdoinkin onnistui (Suomen ympäristökeskus 6.8.2021).

Aiemmin mainitussa työssään Marjo Stark (2020) teki diskurssianalyysia hyödyntäen tapaustutkimuksen ihmisten asenteista merimetsoon Uudenkaupungin alueella. Hän totesi konfliktin lieventämisessä tärkeitä olevan merimetson pesimä- ja esiintymisalueilla elävien asukkaiden kokemus siitä, että haittakokemusten takia ryhdytään jonkinlaisiin viranomaistoimiin. Seurauksena esimerkiksi poikkeuslupien myöntämisestä ja muista toimista oli vähentynyt lehtikirjoittelu ja diskurssin muuttuminen neutraalimmaksi: kansalaiset ovat kokeneet, että heillä on ollut mahdollisuus vaikuttaa asioihin, jotka aiheuttavat huolta omassa lähiympäristössä. Tästä huolimatta negatiivisia asenteita tietenkin esiintyy edelleen. Starkin aineistossa esille ei niinkään noussut se, että ihmiset vihaisivat merimetsoa lajina tai sen ulkonäköä, vaan ainakin päällimmäinen julki tuotu huoli liittyi merimetson ja sen kolonioiden aiheuttamiin ympäristö- sekä maisemahaittoihin pesimäsaarilla ja mahdollisiin kalakannoille aiheutettuihin haittoihin. (2020, 58–59.) Tästä voidaan päätellä, että kun haittakokemuksia

ilmenee, ne on syytä ottaa vakavasti. Ongelmien taustoja on myös selvitettävä huolella ja mahdollisten toimien on oltava ripeitä. Toisaalta läheskään kaikkia toimia ei välttämättä tulla kokemaan riittäviksi. Esimerkiksi pesimisen häirintä poikkeusluvvin saattaa siirtää lajin pesimään muualle, vaikka itse pesimäkanta pysyisi samana. Tämä puolestaan on erään kalatalousalueen kalastussuunnittelijan mukaan ”vähän kuin roskapöntön tyhjentämistä naapurin puolelle” (Yle Uutiset 5.6.2018).

Vaikka merimetsokonflikti saattaa olla lientymään päin, on toimenpiteiden nopeudesta, riittävydestä ja poikkeuslupahakemusten käsittelyajoista suuriakin erimielisyyksiä. Kesäkuussa 2021 yhdeksän kalastusjärjestöä, muun muassa Paraisten-Nauvon kalatalousalue ja Turunmaan kalastajaliitto, jättivät oikeuskanslerille kantelun pitkistä käsittelyajoista merimetsoa koskeviin poikkeuslupiin liittyen. Kantelijoiden mukaan pitkät käsittelyajat ja hitaat lupaprosessit pahentavat koettuja haittoja ja siten myös kärjistävät itse konfliktia. Näkemykset käsittelyajoista poikkeavat rajusti, sillä kantelijoiden mukaan ELY-keskus toteaa odotettavissa oleviksi käsittelyajoiksi kolmisen kuukautta, kun todellinen aika on tyypillisesti 8–10 kuukautta tai jopa enemmän. Vastaavanlaisen, vuonna 2017 tehdyn kantelun päätöksenä apulaisoikeuskansleri totesi eräässä tapauksessa käsittelyajan kohtuuttoman pitkäksi. (Yle Uutiset 11.6.2021.) Toisaalta viranomaiset ovat usein todenneet syyksi pitkiin käsittelyaikoihin hakemuksissa olleet puutteet, jotka ovat vaatineet hakemusten täydentämistä ja tehneet siten käsittelystä pitkäkestoisempaa. Tällainen puute on voinut olla esimerkiksi puutteellinen tai riittämätön huomiointi haettujen toimien seurauksista muulle linnustolle. (Stark 2020, 19.) Oikeudelliset ratkaisut lintukonflikteihin ovat myös siinä mielessä vaarallisia, että niiden kautta prosessiin sisältyy aina asetelma voittajista ja häviäjistä. Mikäli ratkaisuissa joudutaan hakemaan oikeuden päätös, on se usein kallista eikä välttämättä ole hyvä asia tulevaisuuttakaan ajatellen: se jättää vastakkainasettelun kytemään ja voi vaikeuttaa tulevien prosessien läpiviemistä, etenkin paikallistasolla. (Oksanen 2003, 207–215.)

Kuvio 4. Merimetsoon liittyvän uutisoinnin teemat vuosina 2010–2020 (N=260).

Merimetsouutisten teemat (kuvio 4) käsittelivät monia aiheita, jotka esiintyivät tyypillisesti uutisissa myös päällekkäisinä. Yhteensä jaottelin aineistosta viisitoista teemaa. Selvästi useimmat uutiset raportoivat merimetsan pesimäkannan tilannetta ja kehitystä (65 mainintaa), joko valtakunnallisesti tai paikallisesti. Tosin pesimäkantaa koskevissa uutisissa melko usein mainittiin muitakin teemoja, kuten lajin esiintymiseen ja pesintöihin liittyvä huoli haitoista kalakantoihin ja maisemaan. Yhteys kalakantoihin ja kalastukseen oli seuraavaksi yleisin aihe (34 mainintaa). Oma kokonaisuutensa ovat jo jossain määrin vakiintuneet uutiset poikkeuslupamenettelystä liittyen karkotukseen ja häirintään (32 mainintaa) sekä merimetsojen ampumiseen (24 mainintaa). Erilaisia hallintoon, kuten valtakunnallisiin ja paikallisiin merimetsotyöryhmiin, keskusteluun EU-lainsäädännön rajoituksista ja mahdollisuuksista sekä osin myös vaikkapa kalastajien ja ympäristöviranomaisten kiistoihin liittyviä uutisia oli myös runsaasti (26 mainintaa).

Yksi suuri teema oli laitton merimetsan pesien tuhoaminen ja saman toiminnan sivutuotteena muidenkin merimetsoluodoilla pesivien lajien häirintä (24 mainintaa). Tähän sisältyi myös suoranaista vainoa eli aikuisten lintujen tappaminen: esimerkiksi Maalahdessa oli tapettu merimetsa ripustettu tienviittaan (Yle Uutiset 26.8.2017). Merimetsan aiheuttamista

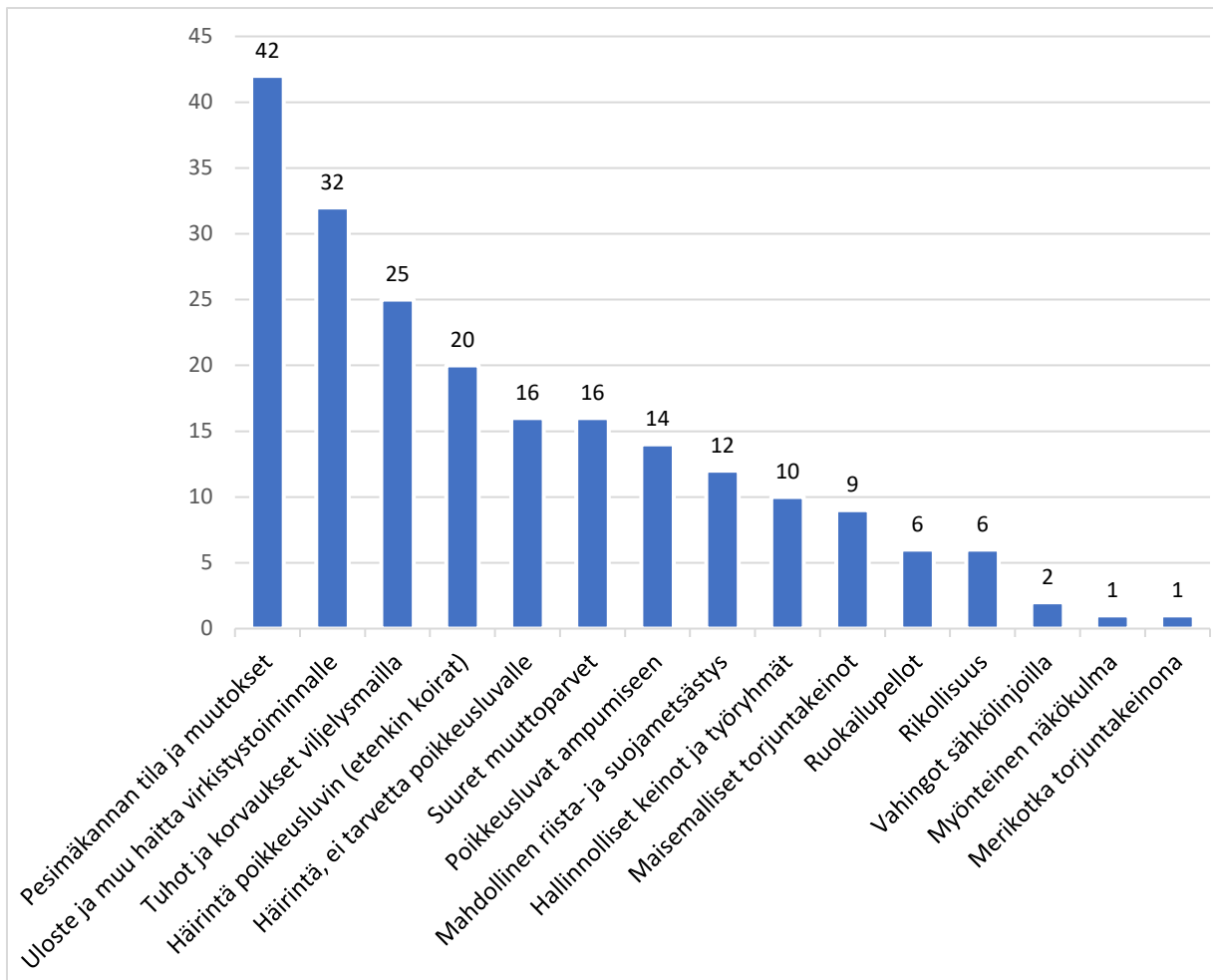
mahdollisista haitoista suurin osa koski kalakantoja, mutta ulosteista aiheutuvat maisema- ja hajuhaitat toistuivat usein aineistossa (18 mainintaa). Saattaa kertoa osin jonkinlaisesta toivomuksesta merimetsokonfliktin 'luonnollisesta' ratkaisusta, että artikkeleja merikotkan osuudesta merimetsokannan säätelyyn esiintyi paljon (17 mainintaa). Erotin hallintoon liittyvästä keskustelusta teeman merimetsan mahdollisesta, mutta luultavasti epätodennäköisestä päätyemisestä riistalajiksi (11 mainintaa).

Muut teemat jäivät aineistossa vähäisiksi. Merimetsan kannalta selvästi myönteisiä uutisia oli vain kolme: uutinen kasvillisuusvaikutusten vähäisyydestä ja lyhytaikaisuudesta (Yle Uutiset 1.9.2011), aineistojakson alkupuolelta luontotutkijan haastattelu, jossa tyrmätään merimetsoa kohtaan esitetty niin sanottu 'vihapuhe' (Yle Uutiset 29.9.2011) sekä niin ikään jakson alusta uutinen merimetsan positiivinen vaikutus rehevöitymiseen sen nostaessa ravintonsa mukana merestä fosforia ja raskasmetalleja (Yle Uutiset 29.7.2010). Kaksi uutista sisälsi poikkeuslupia vaatimattomia laillisia torjuntakeinoja, kuten tuntemattomien kutsumisen rantautumaan Airiston Kirveskarin mökkisaarelle ennen pesintöjä (Yle Uutiset 31.5.2018).

Tieteen edustajien kesken esiintyy usein painotus-, tulkinta- ja mielipide-eroja, mutta merimetsokeskustelussa yksi tällainen ylitti myös uutiskynnyksen. Vuoden 2018 alussa kiistelivät Tukholman yliopiston emeritusprofessori Sture Hansson ja muun muassa Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija Outi Heikinheimo merimetsan roolista koskien sen syömän kalamäärän vaikutusta kalakantoihin. Hanssonin näkemyksen mukaan vaikutukset olivat rannikoilla ahveneen, haukeen, siikaan ja kuhaan paikoin suuremmat kuin ihmisen harrastamalla kalastuksella. Heikinheimo puolestaan piti näitä näkemyksiä liian yleistävinä, pelkkään korrelaatioon pohjaavina sekä muut ympäristötekijät, kuten petokalojen vaikutukset ja säistä johtuvat vuosiluokkien vaihtelut huomiotta jättävinä. (Yle Uutiset 16.2.2018.) Tämä kiista päättyi myös tiedejulkaisuun ICES Journal of Marine Sciencessä, jonka artikkelissa tutkijat kritisoivat Hanssonin päätelmiä (Heikinheimo, Lehtonen & A. Lehikoinen 2018). Keskustelussa merimetsosta hämärtyvät usein suuruusluokat ja mittasuhteet: hauen ja kuhan kaltaiset petokalat syövät kalaa määrällisesti enemmän kuin merimetsot ja niillä voi esimerkiksi Saaristomerellä olla kalakantoihin merimetsoa suurempi vaikutus (Mt., 1834–1835).

Kuten on aiemmin tässä työssä todettu, ei huoli ympäristöstä ole välttämättä suoraan suhteessa luonnontieteelliseen tietoomme siitä. Merimetsan katsotaan yleisesti kuluttavan noin 500 grammaa kalaa päivässä. Tuo arvio on keskimääräinen: suurimmillaan kulutus on pesäpoikasaikaan 800–890 grammaa päivässä (Grémillet, Dey, Wanless, Harris & Regel 1996)

ja toisaalta alimmillaan haudonta-aikaan 238 grammaa päivässä (Grémillet, Schmid & Culik 1995, 1). Nämä ovat toki suuria määriä, mutta merialueillamme on myös toinen suurehko, lähes yhtä runsaslukuinen ja paljon kalaa syövä lintulaji eli isokoskelo (*Mergus merganser*). Sen päivittäiseksi kulutusmääräksi on eräässä tutkimuksessa arvioitu jopa 480–522 grammaa kalaa (Feltham 1995, 277). Isokoskelo voi kerääntyä suuriin, jopa tuhatpäisiin parviin, jolloin paikallinen kalankulutus on huomattava. Isokoskelo on kuitenkin 'tuttu' laji, joka on esiintynyt Suomessa koko ajan yhtäjaksoisesti. Lisäksi, toisin kuin merimetso, se on myös riistalaji, vaikka metsästysmäärät ovatkin pieniä. (A. Lehikoinen, henkilökohtainen tiedonanto 12.4.2021.) Isokoskelo on viime aikoina taantunut hieman, mutta pesimäkannaksi on arvioitu noin 25 000 paria (Suomen III Lintuatlas 2011), joka on vain tuhat paria Suomen merimetsokantaa vähemmän. Isokoskelo on silti erittäin merkittävällä tavalla merimetsoa hyväksytympi laji: se ei esiintynyt aineistossani konfliktilajina kertaakaan. Tähän voitaisiin ajatella vaikuttavan sen, että merimetsan esiintyminen ja sen aiheuttamat muutokset lähiympäristössä ovat tuoreempia ja näkyvämpiä sekä siten helpompia mieltää nimenomaan negatiivisiksi muutoksiksi. Isokoskelo ei ole kovin laajasti metsästetty, ehkä osin siksi, että kalaa syöviä lintulajeja ei perinteisesti ole niiden heikon maun takia koettu tavoitelluiksi saalislajeiksi. Osa päätäntään liittyvästä vallasta on kuitenkin ikään kuin annettu kansalaisille itselleen, kun isokoskelo on otettu riistalajiksi. Tällaiset tekijät ovat suuressa roolissa siinä, miten ihmiset hyväksyvät jonkin lajin osaksi luonnonympäristöä.

Kuvio 5. Valkoposkihanheen liittyvän uutisoinnin teemat vuosina 2010–2020 (N=212).

Valkoposkihanhea koskeva uutisointi (kuvio 5) liittyi lähes kokonaisuudessaan pesimäkannan tilanteesta ja ihmisen kokemasta haitasta raportointiin. Kannanmuutoksista ja elintavoista kertominen oli melko neutraalia, sisältäen esimerkiksi kuvauksia valkoposkihanhen elintavoista tai siitä, miten laajasti uutisoitu ja vihattu laji ei saa pelkästään inhoa osakseen (Yle Uutiset 21.8.2012). Vain yksi uutinen oli sävyiltään myönteinen, siinä käytiin läpi jopa sitä, miten mielikuva lajista pitäisi ”brändätä” positiivisemmaksi muotoilun ja taiteen keinoin (Yle Uutiset 20.9.2017). Yhteensä lajia käsittelevät teemat esiintyivät uutisissa 206 kertaa, mikä on selvästi enemmän kuin aiemmin eriteltyssä lintulajien jakaumassa (kuvio 1). Tämä johtuu siitä, että yksittäisissä uutisissa esiintyi tyypillisesti useampi kuin yksi esiin nousseista teemoista.

Suurin huomio uutisissa kiinnittyi ”Pesimäkannan tilaan ja muutoksiin” (42 mainintaa) sekä ”Ulosteeseen ja muihin haittoihin virkistysalueilla” (32 mainintaa). Tämän jälkeen tuli etenkin tarkastelujakson loppupuolella huomion saanut ”Tuhot ja korvaukset viljelysmailla” (25 mainintaa). Kohta ”Häirintä poikkeusluvin” (20 mainintaa) sisältää kaikki ampumista lievemmat, poikkeuslupaa vaativat toimet valkoposkihanhasta koettujen haittojen

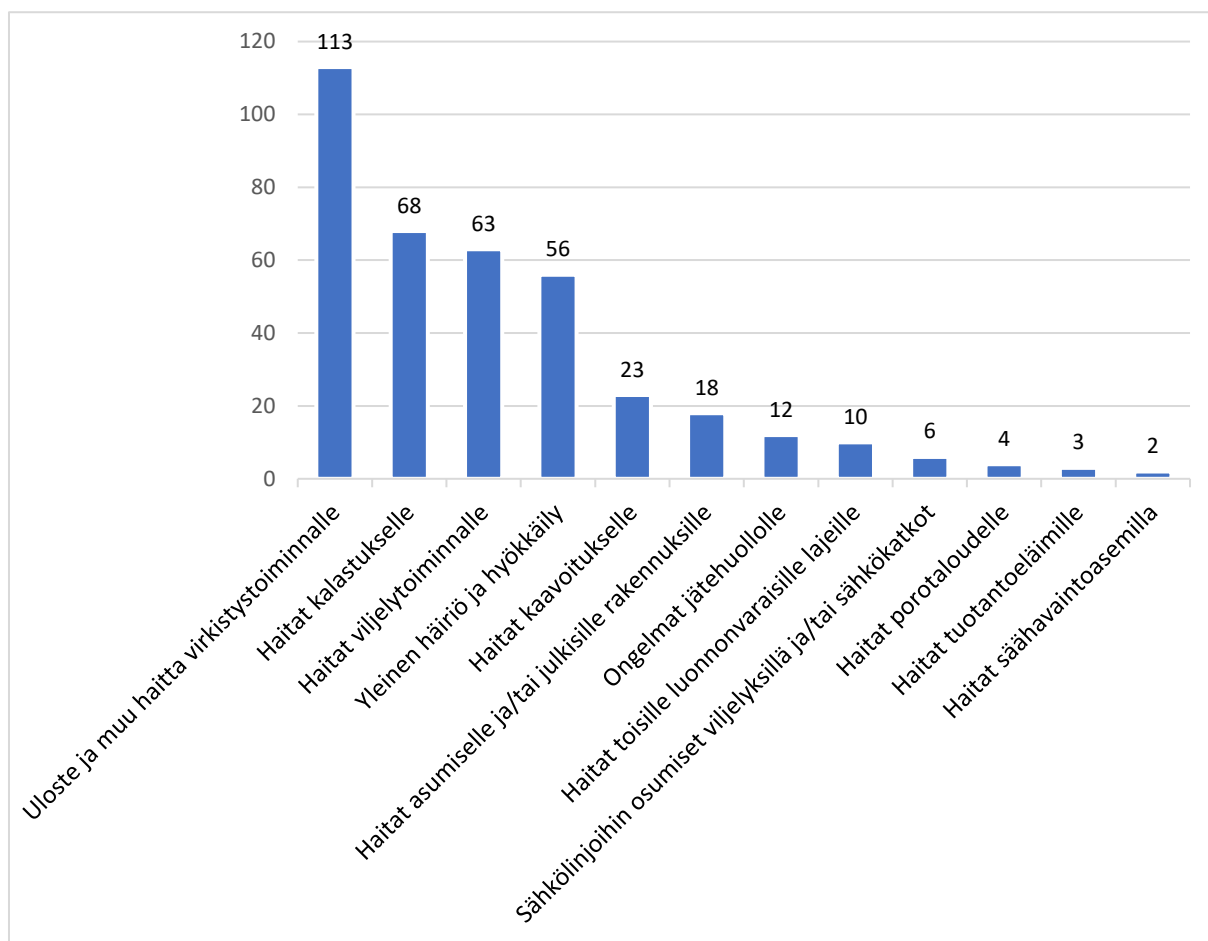
vähentämisessä ja ehkäisyssä: erityisesti hanhien häirinnän koirien avulla. Poikkeuslupaa vaatimattomat, koiria lievemmat häirintätoimet saivat 16 mainintaa aineistossa. Erottelin tästä vielä erikseen kategorian ”Maisemalliset torjuntakeinot” (9 mainintaa), jotka sisälsivät esimerkiksi aitojen pystyttämisen, nurmen/heinän päästämisen kasvamaan pidemmäksi sekä istutukset – oikeastaan kaikki toimet, joilla avoimesta tilasta pyrittiin tekemään ei-avoin. Pesimäkannan tilanteen lisäksi saivat paljon palstatilaa ”Suuret muuttoparvet” (16 mainintaa), joista saatettiin uutisoida joko sellaisenaan tai yhdistettynä viljelytuhoista kertomiseen.

Oma kokonaisuutensa oli ”Poikkeusluvut ampumiseen” (14 mainintaa), ”Mahdollinen riista- ja suojametsästys” (12 mainintaa), ”Hallinnolliset keinot ja työryhmät” (10 mainintaa) sekä hanhille erityisesti suunnitellut ”Ruokailupellot” (6 mainintaa). Nämä kaikki kategoriat olivat paljon esillä uutisoinnissa etenkin vuonna 2020 (yhteensä 29 mainintaa), jolloin etsittiin ratkaisuja valkoposkihanhien aiheuttamille viljelytuhoille. Mukana oli vaikkapa keskusteluja EU- ja kansallisen lainsäädännön sallimasta suojametsästyksestä. Uutisoinnin mukaan metsästykselle oli paljon kannatusta, mutta lain vaatimus saaliin hävittämisestä kummastutti: ”Täytyisi olla jopa hieman häiriintynyt, jos haluaa pelkästään ampua eläimiä”, totesi esimerkiksi Metsästäjäliiton järjestöpäällikkö (Yle Uutiset 10.6.2020). Kynnys ampua viljelytuhoja aiheuttavia lintuja on taloudellisten ja perinteisten maatalousintressien takia matala, mutta toisaalta saaliin käyttäminen ravinnoksi koetaan tärkeäksi arvoksi.

Eriteltäessä tarkemmin vuotta 2020 ja valkoposkihanhiin liittyvän uutisoinnin selvää lisääntymistä, olivat yleisimmät teemat tuhot viljelysmailla (9 mainintaa), muut torjuntakeinot (9) sekä poikkeusluvut ampumiseen ja metsästys (8). Selvästi vähemmän huomiota saivat muut teemat eli rikollisuus (2), ulosteet ja muut haitat virkistyskäytölle (1), suuret muuttoparvet (1) ja pesimäkannan muutokset (1). Yhteensä teemoja oli 31 eli enemmän kuin vuodelta 2020 ilmoitetut 24 uutista (kuvio 3), johtuen aiemmin mainitusta teemojen osittaisesta päällekkäisyydestä yksittäisissä uutisissa. Selvä piikki uutisoinnissa valkoposkihanhesta lienee osin seurausta Suomessa todetun pesimäkannan kasvusta, mutta suurin selittävä tekijä lienee viljelytuhojen kasvu osana läpimuuttavien hanhien määrän kasvua. Nämä linnut pesivät Novaja Zemljan ja Venäjän luoteisosan arktisilla alueilla ja muuttavat Suomen läpi keväisin ja syksyisin (Suomen ympäristökeskus 2016). Venäjällä pesivä kanta on ollut kasvussa ja myös muuttoreitti on muuttunut viime vuosina enemmän Suomen yli kulkeväksi (BirdLife Suomi 2020). Kun viljelytuhot saivat selvästi aiempaa enemmän huomiota, lisääntyi ymmärrettävästi myös metsästyksen sekä muihin torjuntakeinoihin ja teemoihin liittyvä uutisointi.

6.2. LINTUIHIN LIITTYVÄT HAITAT

Tarkasteltaessa linnuista uutisoituja haittoja (kuvio 6) olivat tulokset aika lailla odotettuja. Kategoriassa ”Ulostet ja muu haitta virkistystoiminnalle” (113 mainintaa) käsiteltiin pääosin valkoposkikihantia sekä puistoissa että uimarannoilla, mutta osin myös esimerkiksi lokkeja asuinalueilla ja jätehuoltoasemien läheisyydessä. ”Haitat kalastukselle” (68 mainintaa) puolestaan koski lähes pelkästään merimetsoa. Tähän kategoriaan sisältyivät kokemukset lajin vaikutuksesta kalastajien omiin saalismääriin, mutta myös huoli vaikkapa kaupallisesti tärkeiden ahvenen ja kuhan kannoista yleensä. Osa näistä haittakokemuksista eskaloitui sitten myös aiemmin mainittuihin tiukkasanaisiin kiistoihin asiasta päättäviä viranomaisia vastaan, esimerkiksi kun kalastusalueen edustaja ei hyväksynyt ELY-keskuksen hylkäävää päätöstä merimetsojen häirintään ja ampumiseen pitäen sitä aatteellisena: ”Ilmeisesti Ely-keskuksen henkilöpuolella on ollut muutoksia. Supervihreä liike pääsee käsiksi asioihin ja käyttää valtaansa”. Toisaalta hylkääviä ratkaisuja merimetsojen ampumiseen oli tuolloin tullut myös hallinto-oikeudesta. (Yle Uutiset 18.7.2012.)

Kuvio 6. Linnuista koetut haitat aineistossa vuosina 2010–2020 (N=378).

”Haitat viljelysmailla”-kategoriassa (63 mainintaa) valkoposkihanhi oli ylivoimaisesti määrältään suurin yksittäinen laji, mutta myös naakat ja muut varislinnut sekä pienemmässä määrin kurjet ja laulujoutsenetkin esiintyivät aineistossa. ”Yleinen häiriö ja hyökkäily” (56 mainintaa) liittyi lokkeihin, mutta myös varislintuihin. Lokeista suurimman osan taajamissa esiintyvistä hyökkäilyistä (tai niin sanotuista valehyökkäyksistä) tekee kalalokki silloin, kun sen poikaset ovat maastopoikasvaiheessa eli poistuneet pesästä, mutta eivät vielä tule toimeen omillaan. Kalalokki puolestaan on lajina rauhoitettu ympäri vuoden.

”Haitat kaavoitukselle” -kategoria (23 mainintaa) koostui suurimmaksi osaksi merikotkan ja muiden lintujen aiheuttamista vaikeuksista tuulivoimahankkeille, mutta aiheeseen sisältyi myös muutaman tie- ja kiinteistöhankeeseen viivästyminen. Kategoriassa ”Haitat asumiselle ja/tai julkisille rakennuksille” (18 mainintaa) uutisoitiin lähinnä lokkien pesinnöistä rakennusten katoilla ja sen estämisestä. ”Ongelmat jätehuollolle” (12 mainintaa) koski lokkeja ja varislintuja. Aivan kaikki tähän teemaan liittyvät uutiset eivät olleet sävyiltään negatiivisia, vaan

niissä saatettiin käsitellä myös ongelmien ratkeamista paremman ja tehokkaamman jätehuollon ansiosta (Yle Uutiset 23.9.2019). ”Haitat toisille luonnonvaraisille lajeille” (10 mainintaa) koski suurimmaksi osaksi laulujoutsenen koettua vaikutusta metsähanhiin ja muihin vesilintuihin (6 mainintaa), mutta myös varisten, korpin (*Corvus corax*), naakan ja merikotkan mahdolliset haitat muiden lintujen pesimäkantoihin saivat mainintoja.

”Sähkölinjoihin osumiset viljelyksillä ja/tai sähkökatkot” (6 mainintaa) piti sisällään hanhien, joutsenten, kurkien ja yhdessä uutisessa jopa sepelkyyhkyn (*Columba palumbus*) törmäämiset sähkölinjoihin. Törmäyksistä saattaa olla seurauksena myös maastopaloja ja viljelystuhoja (Yle Uutiset 10.9.2015). Näiden ikävien tapausten hoidossa auttavat esimerkiksi sähkölinjoihin kiinnitettävät oranssit varoituspallo (Yle Uutiset 16.6.2016). ”Haitat porotaloudelle” (4 mainintaa) käsittelee yksinomaan maakoikkaa. ”Haitat tuotantoeläimille” (3 mainintaa) käsittelee yhtä naakkauutista, mutta myös kahta tapausta, jossa karjatilalla sisään päässeet talitiaiset (*Parus major*) olivat nokkineet lampaita ja lehmiä. Jälkimmäisiä oli jouduttu jopa lopettamaan (Yle Uutiset 15.1.2020). Viimeinen kategoria eli ”Haitat säähavaintoasemilla” (2 mainintaa) sisälsi humoristisen uutisen tuuliviirillä istuvan merimetson ja tutkalähettimessä yöpyvien talitiaisten aiheuttamista ongelmista Ilmatieteen laitoksen säämittauksille (Yle Uutiset 19.9.2018).

Aina aika ajoin keskusteluun nouseva aihe on 1950-luvulla sukupuuton partaalla olleen ja nykyisin elinvoimaiseksi lajiksi runsastuneen laulujoutsenen (*Cygnus cygnus*) vaikutus muihin lintulajeihin sekä osin myös vaatimus sen metsästyksestä. Taustalla on erityisesti osan metsästäjistä keskuudessa vaalittu näkemys siitä, että laulujoutsen vaikuttaisi negatiivisesti riistalintumme metsähanhen (*Anser fabalis*) pesimäkantoihin (Yle Uutiset 11.8.2016). Olemassa oleva tutkimusnäyttö ei kuitenkaan tue tätä näkemystä (katso esimerkiksi Pöysä & Sorjonen 2000, Rauhala 2009), muun muassa siksi että lajien tavoissa pesiä on suuria eroja: laulujoutsen tarvitsee pesintään aina avovettä, toisin kuin metsähanhi. Näin nämä kaksi lajia eivät välttämättä edes kohta toisiaan poikasaikaan. Näkökulmaa liioittelusta joutsenen mahdollisista vaikutuksista muille lajeille sivuttiin myös Ylen aineistossa, kun aiheesta haastateltiin riistakeskuksen erikoissuunnittelijaa. Muut niistä koetut haitat olivat toki kasvaneet: ”Sitten kun isoja, levähtäviä joutsenparvia on viljelyksillä, niin ne tallovat viljelyksiä, syövät orasmaita ja aiheuttavat merkittäviä paikallisia vahinkoja”. Laulujoutsenen metsästystä ovat ajaneet kansanedustajat ja Maataloustuottajien keskusliitto, jälkimmäinen laulujoutsenen viljelysmailla aiheuttamien tuhojen perusteella. (Yle Uutiset 12.8.2016.) Laulujoutsen ruokailee muutollaan suurilukuisesti suomalaisilla peltoalueilla, mutta aineistossa

ei kuitenkaan noussut kovin monta artikkelia, joissa sen aiheuttamat viljelytuhot mainittiin. Tässä saattaa olla takana osin sama selittävä tekijä kuin kurjella: huomattavan positiivinen julkisuuskuva suuren yleisön keskuudessa, vaikka lajin pesimäkanta onkin ollut voimakkaassa kasvussa. Laulujoutsen on tämän lisäksi myös kansallislintumme, joten sen mahdollinen siirtäminen riistalinnuksi tuntuu tällä hetkellä epätodennäköiseltä. Tämä noteerattiin aineistossa metsästäjienkin keskuudessa esimerkiksi Suomen riistaneuvostossa: ”Siitä keskustellaan hyvin vähän. Oma näkemykseni on, että vaikka ne vahinkoja aiheuttavat, on varmaan erittäin pitkä matka siihen, että rauhoitusta purettaisiin” (Yle Uutiset 10.7.2018).

Yksi tuleva mahdollisen konfliktin aihe liittyy niin ikään lähellä sukupuuttoon olleeseen, mutta viime vuodet hyvin luonnossamme pärjänneeseen merikotkaan. Lajin pesimäkanta oli maassamme pohjalukemissa 1970-luvun alussa, mutta nykyisellään kasvanut jo yli 500 pariin ja uhanalaisuusluokitus on siirretty uhanalaisesta elinvoimaiseksi (Högmander, Lokki, Laaksonen & Stjernberg 2019, 64–69). Suurin negatiivinen huomio on kiinnittynyt merikotkan vaikutukseen vesilintujen, etenkin haahkan (Somateria mollissima) pesimäkantoihin. Haahkan pesimäkannat ovat olleet laskussa merikotkan, mutta myös muiden syiden johdosta, ja se on luokiteltu jo kategoriaan erittäin uhanalainen (Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2019, 569). Tästä konfliktista näkyi aineistossa lähinnä pieniä viitteitä. Etenkin Ahvenanmaan seudulla aihe on kuitenkin ollut selvässä nousussa (Yle Uutiset 10.5.2019).

Toinen merikotkaan tulevaisuudessa liittyvä konfliktin siemen voi olla merikotkan ja porotalouden suhde. Aiheesta on uutisoitu jonkin verran viime vuosina, mutta omassa aineistossani se ei noussut esiin. Taustalla on pesivien merikotkien määrän lisääntyminen poronhoitoalueella ja pyrkimys lisätä merikotka maakotkaa jo pitkään koskeneen reviiriperustaisen korvausjärjestelmän piiriin. Merikotkan aiheuttamista porotalousvahingoista on Ympäristöministeriön toimesta julkaistu joulukuussa 2018 selvitys, jossa tarkasteltiin poronvasojen osuutta merikotkien ravinnossa. Tutkimuksessa ei löydetty viitteitä siitä, että merikotka saalistaisi aikuisia poroja. Siinä kuitenkin todettiin merikotkan syövän jonkin verran poronvasoja, painottuen selvästi poronhoitoalueen pohjoisosiin. Poronvasojen määrä merikotkan ravinnossa todettiin kuitenkin paljon maakotkaa vähäisemmäksi. Aihetta on hyvin haasteellista tutkia laajojen alueiden ja vaadittavien mittavien resurssien takia, mutta suuntaa antavina tuloksia voi varmasti pitää. (Ekblad, Tikkanen & Laaksonen 2018, 26–31.) Sekä ulkosaaristossa että Pohjois-Suomessa merikotkan runsaampi esiintyminen on verrattain uutena asiana mahdollista mieltää perinteistä elämäntapaa uhkaavaksi negatiiviseksi, näkyväksi

muutokseksi. Lisäksi siihen liittyy saariston asukkaiden ja toisaalta poronhoitoalueen jännitteinen suhde 'ulkopuolisiin' hallinnon edustajiin ja esimerkiksi luonnonsuojelujärjestöihin. Ahvenanmaalla metsästäjät ja paikallishallinto ovat kiistelleet viimeistään vuodesta 2005 saakka BirdLife Suomen ja Euroopan komission kanssa haahkan kevätmetsästyksestä (Yle Uutiset 2.3.2011).

Pääasiassa merikotkautisoinnissa nähtiin kuitenkin itse laji positiivissävyytteisesti: aineistossa esiintyi useita kertoja muun muassa mainintoja sen todetuista ja mahdollisista vaikutuksista merimetsokantoihin lajin olennaisimpana luontaisena vihollisena (Yle Uutiset 11.7.2017). Tämä teema nousi esiin peräti kuudessa artikkelissa, yhdessä toive merikotkan mahdollisesta pesimäkantaa rajoittavasta elementistä liitettiin jopa valkoposkihanheenkin (Yle Uutiset 16.4.2015). Paikoitellen merikotkan vaikutus merimetsöyhdyskuntiin voi olla hyvinkin suuri, kuten esimerkiksi Airiston merenselän eteläpäässä sijaitsevalla Stora Äggskärillä. (L. Saari, henkilökohtainen tiedonanto 1.3.2018).

Palattaessa haittaan ja sen kokemiseen, voimme nyt pyrkiä luonnostelevaan syitä, jotka mahdollistavat voimakkaitakin haittakokemuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi huoli lähi- ja asuinympäristön nopeasta, näkyvästä ja 'uudesta' muutoksesta, huoli toimeentulosta ja omasta elinkeinosta, huoli perinteisestä elämänmuodosta ja sen jatkumisesta, koetut esteettiset tai muut aistein havaittavat haitat, koettu jokapäiväisen elämän vaikeuttaminen sekä jonkin lajin hyvin näkyvä esiintyminen, mikä auttaa pitämään nämä teemat ihmisten mielissä. Tähän päälle voi tulla vielä voimattomuuden tunne, kun esimerkiksi kaukaisella Euroopan unionilla ja lähempänä, mutta silti kaukana olevilla suomalaisilla virkamiehillä on valta päättää, miten tuon oman haittakokemuksen kanssa toimitaan vai toimitaanko ollenkaan. Kaikki näistä mainituista tekijöistä liittyvät jossain määrin erimielisyyksiin tiedosta, mutta etenkin intresseihin ja vahvuihin paikallisiin arvoihin. Voidaan ajatella, että esimerkiksi merimetsö on lajina saanut näissä kaikissa kategorioissa hieman 'huonot kortit' ja lähtökohdat. Vaikka Suomen merialueilla on viime vuosikymmeninä tapahtunut esimerkiksi rehevöitymisen kaltaisia suuria muutoksia, joihin merimetsö ei ole syytä, vaan sen esiintyminen on ainoastaan korreloinut muutosten kanssa, on merimetsö helppo näkyvänä lajina mieltää eräänlaiseksi symboliksi negatiivisille muutoksille. Näkyvyys ja esitetty huoli antavat myös tiedotusvälineille syyn pitää konfliktia yllä ja raportoida siitä.

6.3. KONFLIKTIEN OSAPUOLET

Kuten aiemmin todettiin, on ympäristökonflikteilla ja kilpailevilla määritelmillä niistä omat niitä ajavat yhteiskunnalliset tahonsa. Nämä toimijat pyrkivät vaikuttamaan konflikteja koskeviin ratkaisuihin julkisuudessa ja pitävät niistä ääntä julkisuudessa. Lintuihin liittyvissä konflikteissa tällaisina voidaan pitää vaikkapa tutkijoita, poliitikkoja, toimittajia, virkamiehiä, ympäristö- ja muiden järjestöjen edustajia tai tavallisia kansalaisia ja maanomistajia.

Pohjana siihen, keitä on koettu vähintään jossain määrin osallisiksi konflikteihin, toimii esimerkiksi aiemmin mainittujen, niin sanottujen ekspertiisi-hybridien kirjanpito. Vuoden 2004 ensimmäinen merimetsotyöryhmä sisälsi yhteensä 48 lausuntoa ja mukana oli laaja toimijoiden kenttä: Suomen ympäristökeskus ja alueellisia ympäristökeskuksia, Maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus, useita riistanhoitopiirejä, Kalatalouden keskusliitto sekä muita kalastus- ja kalankasvatusjärjestöjä, Maataloustuottajain keskusliitto, Turun yliopisto ja Åbo Akademi, mutta myös ympäristöjärjestöjä, kuten Maailman Luonnon Säätiö (WWF), Suomen Luonnonsuojeluliitto, Natur och Miljö ja BirdLife Suomi (Ympäristöministeriö 2004). Tällaisissa työryhmissä eivät vaikkapa asukkaat, lintuharrastajat ja kalastajat pääse suoraan ääneen kuin taustaorganisaationsa kautta, mutta paikallis- ja valtakunnallinen media haastattelivat usein heitäkin, esimerkiksi kriittisin äänenpainoin suhtautuvina: ”Kohta ne asustaa rappusilla”, kuten eräs Porvoon seudulla toimiva kalastaja kommentoi uutisointiaikaan Porvoon ja Virolahden välisestä alueesta, jossa uutisointiaikaan oli voimakkain merimetsän pesinnän kasvuvauhti. Usein uutiset kuitenkin pyrkivät samalla myös laajempaan näkemysten kirjoon, haastatteleamalla vaikkapa Suomen ympäristökeskuksen tutkijoita. (Yle Uutiset 11.8.2014.) Kun Ympäristöministeriö julkisti vuonna 2010 ohjekirjeen, jossa avattiin ovia merimetsokannan rajoittamiselle, pääsivät mediassa hyvin läpi sekä kalastajien puoltavat että esimerkiksi BirdLife Suomen kielteiset kannat ohjekirjettä koskien (Yle Uutiset 5.3.2010).

Aiemmin jaotelluista konfliktiosapuolten luokista (Oksanen 2003, 31) voidaan tältä pohjalta lintukonfliktien pääosapuolina pitää monia eri intressiryhmien ja harrastajien järjestöjä, jotka ajavat edustamiensa tahojen ja elinkeinojen tavoitteita. Toisena pääosapuolena ovat erilaiset ympäristöjärjestöt, joiden julkilausuttuina tavoitteina on edistää luonnonsuojelun, luonnoneläinten luonnonympäristöjen asiaa. Osin näiden välissä pää- tai yleensä sivuosapuolina ovat ELY-keskukset ja erilaiset ympäristöviranomaiset, jotka pyrkivät virkavastuulla mahdollisimman neutraaleihin päätöksiin ja ratkaisemaan konflikteja lain suomin edellytyksin. Ajoittain hankalastakin tilanteesta merimetsokonfliktin välikädessä

kertoo Varsinais-Suomen ELY-keskuksen osastopäällikön lause: ”Ymmärrän, että viranomaisia syytetään toimimattomuudesta, mutta ehkä vika ei ole viranomaisissa vaan lainsäädännössä” (Yle Uutiset 10.7.2015). Poliitikot ja tutkijat esiintyvät yleensä sivuosapuolina, hieman taustoistaan ja esimerkiksi omista tutkimusintresseistään riippuen. Etenkin kansanedustajan tasoiset poliitikot saattavat kuitenkin päästä mediassa esiin äänekkäästikin, sillä media tarttuu heidän ulostuloihinsa helposti.

Media on vähintäänkin konflikteista kiinnostunut ja niihin huomiota kiinnittävä taho, mutta joissain tapauksissa ehkä jopa sivuosapuoli. Tiedotusvälineillä on konflikteissa jossain määrin tasapuolistava rooli: etenkin alueelliset uutiset haastattelevat paljon paikallisia tahoja ja ’tavallisia’ kansalaisia, kuten maanviljelijöitä, kalastajia ja luontoharrastajia. Median edustajat ovat kuitenkin myös itse yleiseen mielipiteeseen vaikuttavia tahoja ja heillä on päätösvaltaa siihen, mistä aiheista ja mistä näkökulmista konflikteissa kirjoitetaan. Tarkastelujaksolla esimerkiksi yksi Ylen toimittaja kirjoitti Satakunnan alueella merimetsosta yhteensä 15 artikkelia. Näissä raportoidut löytämäni teemat olivat ”häirintä, ampuminen ja niihin liittyvät päätökset” (4), ”merimetsan metsästys” (3), ”pesimäkanta ja sen voimakas kasvu” (2), ”kalastajajärjestön merimetsoa vastustavat näkemykset” (2), ”virkamiesten päätöksiään puolustavat näkemykset” (2), ”kansanedustajien merimetsoa vastustavat näkemykset” (2), ”Luonnonsuojeluliiton hyväksyntä myönnetystä luvasta tuhota pesiä” (1), ”työryhmän ehdotus merimetsokannan paikallisesta rajoittamisesta (1)”, ”esteettiset ja muut vaikutukset luonnolle” (1), ”rikostapauksen raportointi” (1) ja ”BirdLifen edustajan näkemys rikostapauksesta” (1). Näiden lisäksi samalta toimittajalta löytyi myös yksi näkökulmakirjoitus, jossa jo aiemmin mainitusta, Luvialla tehdystä luonnonsuojelurikoksesta raportoidessaan toimittaja myös vastusti merimetsoon kohdistuvaa rikollisuutta ja suositteli vastustajille laillisten keinojen käyttöä ongelman hallinnassa (Yle Uutiset 7.7.2015). Vaikka pääpaino on ollut vaatimuksilla toimenpiteistä merimetsokantojen aiheuttamiin ongelmiin, on toimittaja representaatioissaan varmasti silti pyrkinyt totuudenmukaiseen kuvaan merimetsokonfliktista.

Kaikki konflikteihin osallistuvat tahot pyrkivät nykyisin oikeuttamaan kantojaan tieteellä ja faktoilla: voisi jopa sanoa, että tämä ja tieteen kieli ovat jossain määrin edellytys tulla otetuksi vakavasti. Tieteellinen tieto on ikään kuin se taho, jolla koetaan olevan viimeinen sana. Kuitenkaan pelkkä tieteellinen tieto, sen kieli ja tavat argumentoida eivät riitä, vaan tarvitaan oikeanlaista välittäjän asemaa ja sosiaalista auktoriteettia, jotta tuon argumentaation voi välittää uskottavasti julkisuuteen. Tarvitaan siis paitsi tieteellistä tietoa, myös valtaa käyttää sitä. (Lidskog 1996, 44–45.) Tällaista asemaa näkökulmilleen lähtökohtaisesti hakevat esimerkiksi

etujärjestöt osallistuessaan konflikteihin julkisesti. Esimerkiksi Saaristo (2000, 26–27) on todennut ympäristöliikkeen olevan perinteisesti tieteellisestä tiedosta kaikkein eniten riippuvainen, samalla kun se on ollut myös tiedettä kohtaan kriittinen. Tiedettä on kritisoitu, kun sitä on käytetty välineenä hyödyntää luontoa, mutta toisaalta pidetty arvossa ja hyväksytty, kun sillä on paikannettu luonnonuhkia. Samalla oikeus vaatia selviä ja kiistattomia näyttöjä annetaan myös muille konflikteihin osallistuville tahoille, eikä tällaisia läheskään aina ole saatavilla. Tämän tuloksena julkisuudessa kiistellään muun muassa merimetson alalajeista ja niiden historiallisesta levinneisyydestä, vaikutuksista kalakantoihin, vaikutuksista perinteisille elämänmuodoille, vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle, ulosteiden vaikutuksista saarille ja koko kannan vaikutuksesta Itämeren rehevöitymiselle. Eri tahot tietenkin lähestyvät eri teemoja erilaisin painotuksin. Vaikka tieteeseen vetoaminen on tärkeää, näyttää aineiston perusteella siltä, että vaikka konflikteja seuraavia kansalaisia pyritään vakuuttamaan konflikteja kuvauksilla objektiivisesta todellisuudesta, liitetään siihen yleensä myös vetoaminen tunteisiin, jotta koetun tilan vakavuus tulisi esille. Esimerkiksi kansanedustajan suulla todeten: ”Jos merimetsoyhdyskunta tulee pesimään viereen, niin jokainen joka on kulkenut lähistöllä, on nähnyt, että se on aivan kaameaa. Siellä on saaret valkoisen vellin peitossa ja haju on kuvottava” (Yle Uutiset 5.6.2018.) Vaikkapa työryhmien konkreettisissa lausunnoissa tällaisia julkisuudessa esitettyjä kuvauksia varmasti hieman lievennetään. Kylmä asia-argumentointi ja tunteisiin vetoamisen määrä riippuvat esitettävästä mediasta.

6.4. KONFLIKTIEN RATKAISUT

Lähestyin konfliktien ratkaisua aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Ratkaisuiden keskiössä on hyvin selvästi haitan ja haittakokemusten vähentäminen. Kun kokemus haitoista vähenee, helpottuu myös ihmisen ja lintujen yhteiselo. Kirjasin ratkaisuihin liittyneitä virkkeitä ja asiakokonaisuuksia ylös sen mukaan, miten ne vastasivat jälkimmäiseen tutkimuskysymykseeni: Millaisia ratkaisuja konfliktitilanteisiin tuotetaan uutisoinnissa? Kaikki ratkaisukeinot liittyivät aineistosta määriteltyyn kokoavaan analyysiyksikköön eli haittaan ja haittakokemukseen. Sisällönanalyysin ohjeiden mukaisesti kaikki muu informaatio rajattiin pois tarkastelusta.

Pelkistämisen jälkeen tulleissa ryhmittely- eli klusterointivaiheessa sekä abstrahointi- eli käsitteellistämisvaiheissa etsin ilmenneisiin haittoihin ja haittakokemuksiin liittyviä ratkaisuja ja ratkaisuehdotuksia (taulukko 1). Yhteensä tutkimusaineiston analysointi aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaan tuotti kymmenen yläluokkaa ja niihin yhteensä 28 alaluokkaa.

Käsitteellistämisen lisäksi halusin myös vielä määrällisesti kvantifioida aineiston nähdäkseni, selviäisikö luokkien suhteellisista eroista jotain mielenkiintoisia tuloksia. Tämä vaati aineiston tarkkaa läpikäyntiä, mutta siitä sai hyvän yleiskuvan erilaisista lintukonfliktien hoidon mittasuhteista.

Taulukko 1. Ongelmien ja haittojen ratkaisukeinot koko tutkimusjoukossa (N=542).

Yläluokka (yhteensä 10)	Alaluokka (yhteensä 28)	Maininnat (298 kpl)
Karkottaminen ja häirintä	- koirat - erilaiset pelättimet - häätistely ja pesien tuhoaminen ennen pesintää - munien öljyminen ja rei'itys	15 25 40 11
Ongelmien sekä tehokkaiden karkoitus- ja ratkaisukeinojen tutkimus	- työryhmät ja/tai yhteistoimintaryhmät - tutkimukset kaupunkilinnuista - Ely-keskusten selvitykset - tutkimukset naakoista maaseudulla ja viljelysmailla	10 3 2 7
Ampuminen, metsästys ja poikkeusluvut näihin	- valkoposkihanhi ja viljelykset - merimetson ns. suojametsästys - varislintujen ja rastaiden ampuminen - lokkien ampuminen	10 20 18 4
Ohjaaminen toisaalle	- hanhiaidat - ruokailupellot - ruoansaannin vähentäminen taajamissa (lähinnä lokit) - jätehuollon parantaminen - elinympäristön muuttaminen (esim. kasvillisuus, vedenpinnan korkeus) - pesimäpaikkojen muuttaminen (esim. ruoppaus)	5 4 19 7 6 13
Lainsäädännölliset keinot	- suojellusta lajista riista- tai rauhoittamaton laji (valkoposkihanhi, naakka, laulujoutsen, kanahaukka)	16
Rahalliset korvaukset	- valkoposkihanhikorvaukset viljelijöille (myös kurki sekä naakka ja muut varislinnut) - reviiiperustaiset ja muut maakotkakorvaukset porotaloudelle	7 4
Toisten lajien houkuttelu paikalle	- tuulihaukan pesiä räkättirastaiden suosimien marjapellojen viereen	2
Tiedotus ja asenteiden muuttaminen	- neuvot lajien elinympäristössä elämiseen (myös ruokintakiellot) ja tiedon jakaminen lintulajeista (esim. asiantuntijahaastattelut) - pesäkamerat (esim. merimetso, huuhkaja)	24 3
Kaavoitus	- tuulivoimaloiden sijoittelu ja ohjeistukset - lintualueiden parempi huomioon ottaminen	13 3
Suojautuminen linnuilta	- suojarusteet lokkihyökkäyksiltä - lintujen sisäänpääsyn estäminen	1 6

Selvästi suurin löytämäni yläluokka oli ”Karkottaminen ja häirintä” (91 mainintaa). Tämä luokka sisälsi melkeinpä kaiken ampumisesta lievemmän lintujen karkottamisen, mutta näissä

keinoissa oli mukana myös ampumisella lintujen pois pelottaminen. Suurin osa maininnoista liittyi merimetsoon, mutta osa myös valkoposkihanhiin ja taajamissa pesiviin lokkeihin. Tähän yläluokkaan kuuluvista alaluokista alaluokka ”erilaiset pelättimet” pitää sisällään kaikenlaista perinteisistä linnunpelättimistä koviin ääniin, paloruiskuihin, valehaukkoihin ja jopa käärmeleluihin saakka (Yle Uutiset 17.7.2013). Suurin alaluokka eli ”Hätistely ja pesien tuhoaminen ennen pesintää” (40 mainintaa) perustui esimerkiksi merimetsojen ja katoilla pesivien lokkien karkottamiseen ennen pesintää. Kyseessä on luvanvarainen toiminta sen jälkeen, kun muninta on alkanut, mitä on myös ”munien öljyminen ja rei’itys”, jota käsiteltiin aineistossa myös muutamassa uutisessa valkoposkihanhista. Jonkin verran merimetsojen pesintöjä estetään ja tuhotaan aina myös laittomasti, mutta tällaisen suoran rikollisuuden erottelin pois ratkaisukeinoista. Rikollisuudesta kyllä keskusteltiin aineistossa ja ainakin julkisesti se myös yleensä tuomittiin. Osassa aineistoa tuotiin ilmi myös paikallinen näkemys, että konfliktien paheneminen sekä lupapäätösten saamisen vaikeus itsessään aiheuttaisivat rikollisuutta ja siedettävä ratkaisu puolestaan vähentäisi sitä. Etenkin merimetsoa koskevassa konfliktissa asettuvat selkeästi vastakkain erilaiset käsitykset tiedosta ja sen oikeellisuudesta, mutta myös arvoista ja intresseistä. Paikoin keräämässäni aineistossa tässä konfliktissa saattoi olla jopa viitteitä kommunikaatio-ongelmista yksittäisen virkamiehen ja kalastusalueen puheenjohtajan kesken. (Yle Uutiset 9.7.2015.)

Yläluokka ”Ohjaaminen toisaalle” (54 mainintaa) käsitti suurimmaksi osaksi ratkaisuja valkoposkihanhien aiheuttamiin ongelmiin, mutta myös lokeista aiheutuneisiin haittoihin sekä taajamissa että kaatopaikoilla tai jätehuollossa yleensä. Alaluokka ”Ruoansaannin vähentäminen taajamissa” koski lähinnä lokkeja, joiden ruokailuun ja pesimiseen liittyen Helsingissä käytiin jopa eräänlainen ’lokkisota’ 2010-luvun alussa (Yle Uutiset 14.4.2010). Ruoppaus koski niin ikään lokkeja ja niissä lähinnä kolmea pesivää naurulokkiyhdykuntaa Kalajoen hiekkasärkillä, Jyväskylän ”Killerin” raviradan lähellä sekä mainintoja jo pitkälti ratkaistusta saman lajin pesinnästä Teerijärvellä. Kaikkiin näihin kolmeen ongelmaan ruoppaus lopulta auttoi. Alaluokka ”Elinympäristöjen muuttaminen” sisälsi esimerkiksi uutisia siitä, että valkoposkihanhien takia viheralueiden heinän annetaan kasvaa korkeammaksi, jottei se ole niin helposti syötävissä ja alue hanhille niin houkutteleva. Suhtautuminen valkoposkihanhiin taajamissa on mielenkiintoinen keskustelu, ja ihmisten käsitykset hyväksyttävästä kaupunkiympäristöstä jakautuvat usein vahvastikin. Sama pätee lokkeihin, jotka ovat löytäneet taajamista ravintoa ja pesimäpaikkoja. Eniten ääneen pääsevät mediassa tietenkin äänekkäimmät haitoista puhujat poliitikkoja myöden (Yle Uutiset 3.7.2014), vaikka

kaupunkilintuihin liittyvissä aiheissa pääsevät esiin myös maltillisemmat tutkijoiden äänenpainot (Yle Uutiset 23.6.2015). Jonkinlainen tasapainotila näiden haittojen siirtämisessä tai vähentämisessä on joka tapauksessa löydettävä, mikäli konflikteja halutaan lieventää.

Kolmanneksi suurin yläluokka ”Ampuminen, metsästys ja poikkeusluvut näihin” (52 mainintaa) sisälsi lähes pelkästään merimetsot kalastusalueilla sekä valkoposkihanhet, varislinnut ja rastaat viljelysmailla, mutta myös pieniltä osin lokit kaatopaikoilla. Merimetsosta käyty konflikti ja lupapäätökset häirinnästä tai suojametsästyksestä ovat voineet sisältää myös kiistoja virkamiesten ja kalastusalueiden kesken (Yle Uutiset 10.7.2015). Yksi juttu merimetsan mahdollisesta metsästyksestä tai suojametsästyksen lisäämisestä jopa käsitteli merimetsan lihan makua ja sitä, kelpaisiko se ruokapöytään (Yle Uutiset 10.4.2016). Metsästys on usein tiettyjen kansalaisten, eturyhmien ja kansanedustajienkin ajamaa toimintaa (Yle Uutiset 17.8.2015), mutta sen tuottamat kokonaishyödyt saattavat usein olla epäselviä. Paikallisesti niin sanottu luvanvarainen suojametsästys eli vaikkapa merimetsojen metsästys kalankasvattamoilla tai valkoposkihanhen metsästys satopelloilla voivat auttaa haittojen ehkäisyssä, mutta siinäkin on omat lainsäädännölliset haasteensa (Ympäristöministeriö 3.6.2020).

Seuraava aineistosta muodostunut melko laaja kokonaisuus liittyi tiedon lisäämiseen ja koostui yläluokista ”Tiedotus ja asenteiden muuttaminen” (28 mainintaa) ja ”Ongelmien sekä tehokkaiden karkoitus- ja ratkaisukeinojen tutkimus” (22 mainintaa). Nämä luokat pitivät sisällään tutkimuksia eri lintulajeista sekä niistä aiheutuvien haittojen kartoitusta. Tämän lisäksi mukana oli esimerkiksi asiantuntijahaastatteluja ja tiedottamista sekä neuvoja kansalaisille vaikkapa kaupunkilintujen ruokkimiskiellosta ja hyvästä talviruokinnan sijoittamisesta. Nämä olivat keinoja vaikuttaa muun muassa lokeista aiheutuviin haittoihin ja siihen, ettei lintujen talviruokinta väärissä paikoissa lisää ongelmia jyrksijöistä ja etenkin rotista. Ratkaisukeinona tiedon lisääminen linnuista auttaa varmasti myös oikeiden keinojen löytämisessä konflikteissa, mutta samalla tiedottaminen linnuista myös auttaa tavallista kansalaista joko muuttamaan omaa käyttäytymistään tai yleistä asennoitumistaan aihepiiriin. Tiedon lisääminen voi toisaalta myös auttaa ennaltaehkäisevästi vaikkapa kaavoituksessa, joko siirtämällä hankkeita tai auttaen niiden kehittämisessä linnuista ja linnuille aiheutuvien haittojen minimoimiseksi.

Yläluokka ”Kaavoitus” (16 mainintaa) koostui suurimmaksi osaksi merikotkan ja muiden lintulajien huomioimisesta tuulivoimahankkeissa, mutta myös lintukosteikoihin liittyvistä oikeusprosesseista ja eräässä tapauksessa siitä, että uhanalaisen valkoselkätikan esiintyminen

aiheutti päiväkodin kaavoitukselle ongelmia Joensuussa (Yle Uutiset 11.5.2010). Tuulivoimasta oli paljon keskustelua ja uutisoiduksi tuli myös WWF:n julkaisema ohje merikotkan huomioon ottamisesta voimaloiden sijoittelussa (Yle Uutiset 28.5.2010). Mittavin kaavoitushanke, jota linnut haittasivat, oli Rauman sataman laajentumishanke. Sataman toimitusjohtajan näkemys kuvasti yllättävistä ongelmista turhautumista: ”Ne löytävät kyllä uusia pesäpaikkoja. Kun katsoo naapurimaiden tapoja käsitellä tällaisia asioita, niin aika paljon käytännönläheisempi tapa niillä on”. (Yle Uutiset 23.10.2019.) Varsinais-Suomen ELY-keskus kielsi sataman pengertietöiden jatkamisen merimetson ja harmaahaikaran (*Ardea cinerea*) pesien takia, mutta satama teki yhdessä Rauman kaupungin kanssa asiasta valituksen hallinto-oikeuteen (Maaseudun tulevaisuus 21.1.2020). Pitkälliset oikeusprosessit eivät tietenkään ole lintuihin liittyvissä konflikteissa kenenkään etu, mutta jotenkin linnut on kuitenkin myös kaavoituksessa pyrittävä ottamaan huomioon.

Aineistosta nousi esiin myös yläluokka ”Lainsäädännölliset keinot” (16 mainintaa). Tällaisiksi laskin vaatimukset, ehdotukset ja keskustelut Euroopan unionin lintudirektiivillä suojellun valkoposkihanhen siirtämisestä metsästettäväksi lajiksi, aiemmin mainitun laulujoutsenen siirtämisen riistalajiksi ja myös yhden kansanedustajan esittämän vaatimuksen kanahaukan metsästyksestä (Yle Uutiset 11.8.2016). Näiden lisäksi aineistossa käsiteltiin vuonna 2018 toteutunutta naakan rauhoituksen purkua sekä tämän jälkeen tapahtuneita metsästyksiä, joista osaa markkinoitiin metsästäjille jopa jahtipäivinä. Jää nähtäväksi, miten naakan siirto rauhoittamattomaksi lajiksi tulee vaikuttamaan paitsi naakan pesimäkantaan, myös konfliktiin maatalousmailla. Esimerkiksi jahtipäivät ovat herättäneet myös ankaraa kritiikkiä ja saalismäärät ovat olleet pieniä. Satakunnassa naakan jahtipäivänä myös metsästäjä haavoittui. (Yle Uutiset 1.8.2020.) Naakkaan liittyvien konfliktien määrä riippuu tulevaisuudessa luultavasti sekä kannankehityksestä, rauhoituksen loppumisen vaikutuksista sekä tutkimustiedon ja siten viljelyksille aiheutuvien vahinkojen ehkäisykeinojen kehittymisestä.

Suorittaessani kvantifioimista päätin ottaa luokassa ”rahalliset korvaukset” (11 mainintaa) mukaan vain toteutuneet korvauslupaukset ja maksetuiksi raportoidut korvaukset. Pelkistä mittavista vahingoista ja mahdollisista korvauksista ja niiden hakemisista raportoitiin aineistossa jonkin verran. Tämä uutisointi liikkui kuitenkin melko epämääräisellä tasolla eikä näiden korvausten käytännön toteutumisesta ollut myöskään tietoa. Konkreettisia tulonsiirtoja koskeneet aineistosta nousseet uutiset käsittelivät viljelijöille maksettuja korvauksia valkoposkihanhasta, kurjista, naakoista ja muista varislinnuista sekä poronhoidolle maakotkareviireistä maksettuja korvauksia. Rahalliset korvaukset ovat tietenkin olennainen

haittojen hoitokeino, mikäli vaikkapa vahingot maatalousmailla kasvavat suuriksi. Näiden korvausten maksun nopeuttaminen on myös aihe, joka on ollut keskustelussa ja jota on toteutettukin vuonna 2020 valkoposkihanhituhojen ollessa eniten julkisuudessa (Yle Uutiset 11.8.2020).

Yläluokka ”Suojautuminen linnuilta” (7 mainintaa) sisälsi yhden artikkelin siitä, miten lokkien valehyökkäyksiltä ja ulosteilta voisi suojautua taajamissa (Yle Uutiset 7.7.2013). Pääosin yläluokka sisälsi esimerkiksi naakan pesinnöiltä suojautumista ja vaikkapa sen estämistä, etteivät talitiaiset pääsisi niin helposti sisään samoihin tiloihin tuotantoeläinten kanssa.

Vuonna 2020 viljelytuhojen ollessa otsikoissa, organisoivat ympäristö- sekä maa- ja metsätalousministeriö niin sanotun ’hanhinyrkin’ eli työryhmän tuhojen kartoittamiseksi ja ehkäisemiseksi. Yksi keino, jonka työryhmä esitti, ovat häiriöttömät lintupellot eli ruokailupellot. Näitä tarvittaisiin arviolta ainakin 3000–5000 hehtaaria ja niihin saisi tukea tulevalle Euroopan unionin maatalouspolitiikan rahoituskaudella, joka tosin alkaa vasta vuonna 2023. Sitä ennen tähän tarkoitukseen ehdotettiin esimerkiksi entisiä turvetuotantoalueita. Tämän lisäksi hanhinyrkissä nostettiin ratkaisuksi alueelliset hanhityöryhmät, jotka parantaisivat tuhoista kärsivien viljelijöiden sekä viranomaisten kommunikaatiota ja yhteistyötä. (Yle Uutiset 1.9.2020.)

Valkoposkihanhikonfliktin ratkaisuvälineenä esitetyt ruokailupellot eivät ehtineet kovin paljoa esiintyä aineistossa: mainintoja oli vain neljä ja yksi jutuista liittyi muuttavista kurjista aiheutuvien ongelmien ratkaisuun (Yle Uutiset 19.9.2017). Tämä vähäisyys selittynee sillä, että asiasta alettiin keskustella laajemmin oikeastaan vasta alkukesästä 2020. Mainittakoon, että Suomella on monia muita Euroopan unionin maita huonompi tilanne viljelysmaiden suojelun suhteen: esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvän Natura 2000 -hankkeen tiimoilta suojelussa on maatalousmaita vain 135,99 neliökilometriä, mikä on toiseksi vähiten koko unionin alueella. Vertailun vuoksi esimerkiksi Bulgariassa, jonka pinta-ala on kolmasosa Suomen pinta-alasta, on suojeltu Naturan puitteissa 11 061,5 neliökilometriä. (Euroopan ympäristökeskus 2019.) Koska pysähtyville ja ruokaileville muuttolinnuille varattuja maita ei ole, voidaan tämän viljelysmaiden ongelman valitettavasti katsoa olevan osittain myös itse aiheutettu ongelma. Hanhinyrkin keinopaletissa on myös mainittu suojametsästyksensä sekä valkoposkihanhen mahdollinen siirto lintudirektiivin liitteeseen II eli siirto metsästettäväksi lajiksi. Nämä keinot saavat paljon kannatusta suuren yleisön keskuudessa ja paikallisesti metsästyksellä on varmasti tehoa. Kuitenkin sen on vaikea nähdä auttavan

kasvussa olevan, kokonaisuudessaan jopa yli miljoonapäisen läpimuuttavan kannan hallinnassa. Maailmalta on näyttöä myös siitä, että ampuminen yhdessä paikassa saattaa lisätä konflikteja toisaalla (Bauer, Lisovski, Eikelenboom-Kil, Shariati & Nolet 2017, 2658).

Valkoposkihanhienviljelyksille aiheuttamat vahingot, haittakokemukset ja huoli ovat joka tapauksessa vakavasti otettavia: osana kaksivuotista (2021–22) Hanhipelto-hanketta Luonnonvarakeskus toteutti helmi-maaliskuussa 2021 Pohjois-Karjalassa vahinkoihin liittyvän kyselyn, joka lähetettiin 871 viljelijälle vastausprosentin ollessa 24 %. Alustavien tulosten mukaan 85 % vastanneista koki lajin vaikuttavan kielteisesti viljelijöiden hyvinvointiin. Haittoja olivat muun muassa työmäärän lisääntyminen ja huoli hanhienviljelyn nautakarjan rehun riittävydestä. Vastanneista kaksi kolmasosaa (140 vastaajaa) totesi muuttavien hanhienviljelyn aiheuttaneen haittoja viljelyksille. Paitsi itse hanhihaittoja, myös viranomaisten toimintaa kritisoitiin: ongelmaan ei reagoitu tarpeeksi voimakkaasti, lainsäädännöstä ei tiedotettu tarpeeksi hyvin ja korvaukset olivat liian pieniä, vain kolmasosan todellisista. Toisaalta paikallisviranomaiset, joiden kanssa viljelijät olivat itse kontaktissa, saivat kiitosta. Hanhipeltoihin suhtauduttiin pääosin positiivisesti, mutta osalle vastaajista asia sisälsi kulttuuriin liittyvän ideologisen ongelman ruoantuotannossa hanhille suomalaisten sijaan, vaikka taloudelliset tuotot pysyisivätkin samana. Yli puolet vastaajista epäili hanhipeltojen toimivuutta, lisäksi 80 % arveli hanhipeltojen lisäksi vaadittavan ampumalla karkottamista muilta pelloilta. Melkein kaikki eli peräti 93 % vastaajista piti kannan vähentämistä välttämättömänä, kuten myös sitä, että luvanvaraisesti ammutut hanhet saataisiin käyttää ravinnoksi. Hanhipeltojen toimivuudesta saadaan ensimmäisiä alustavia tuloksia syksyllä 2021. (Luonnonvarakeskus 27.5.2021.) Tuloksista riippuu paljon se, miten luottamus viranomaisten konfliktinratkaisuun ja toisaalta valkoposkihanhienviljelyn konflikti itsessään kehittyvät.

Joissakin tapauksissa ratkaisut saattavat sotia myös toisiaan vastaan. Esimerkiksi parantunut jätehuolto kaatopaikoilla tai vanhojen kaatopaikkojen lopettaminen on saattanut ohjata siellä perinteisesti ruokailleita lokkeja ruoan perässä kaupunkien keskustoihin (Yle Uutiset 4.7.2018). Toinen esimerkki koskee merimetsoa, jonka pesiviä yhdyskuntia häiritsemällä ongelma saattaa poistua paikallisesti, mutta siirtyä sitten toisaalle. Näin kävi, kun Suomen suurin merimetsoyhdistys Merikarvialla pieneni luvallisen häirinnän tuloksena, mutta siirtyi Pohjoisemmaksi Närpiöön, Vaasaan ja Mustasaareen sekä etelämmäksi Poriin. Uusimmassa, vuonna 2019 julkaistussa kansallisessa merimetsostrategiassa ja toimenpidesuunnitelmassa on päätetty kokeilusta, jossa osana häirintätoimia merimetsoja ohjattaisiin sellaisille uusille

alueille, joilla niistä koituisi vähemmän tai ei ollenkaan haittaa. Asia ei ole kuitenkaan yksinkertainen ja vaatii lisätutkimusta. (Ympäristöministeriö 2019, 39.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä tutkielmassa olen kartoittanut lintuihin liittyviä yhteiskunnallisia konflikteja ilmiönä, eritellyt linnuista koettuja haittoja sekä tutkinut konflikteihin esitettyjä ja käytettyjä ratkaisuja. Kuten tuloksista havaitaan, koskevat lintuihin liittyvät konfliktit noin kolmeakymmentäviittä eri lintulajia. Konfliktit keskittyvät erityisesti merimetsoon, valkoposkihanheen, lokkeihin eli nauru-, kala-, harmaa-, meri- ja selkälokkiin, naakkaan, meri- ja maakotkaan, laulujoutseneen, varikseen, räkättirastaaseen ja kurkeen. Lajien kokonaismäärä on melko pieni osa kaikista pesimälajeistamme, joita Suomessa on säännöllisesti pesivinä 244 (Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2019, 560). Etenkin eniten julkisuudessa esiintyvistä konfliktilajeista käytävä yhteiskunnallinen keskustelu on kuitenkin ajoittain hyvin voimakasta. Varsinaisia lintuihin liittyviä konflikteja ei olla juurikaan Suomessa tutkittu. Poikkeuksen muodostavat kaksi eniten aineistossani esiintynyttä konfliktilajia eli merimetso ja valkoposkihanhi. Molempien vaikutuksia luonnolle ja ihmistoiminnalle on tutkittu luonnontieteellisesti siitä asti, kun ne tulivat pesimälajeiksemme ja 2000-luvulla lajit ovat olleet myös yhteiskuntatieteellisen konfliktitutkimuksen aiheina.

Olen tiedonsosiologisessa mielessä hieman erikoisessa asemassa, sillä sijaitsen ikään kuin yhteiskunta- ja luonnontieteilijän välimaastossa. Tämä johtuu siitä, että näkemyksiäni ovat harrastukseni lisäksi ohjanneet toisaalta sosiologian opinnot, mutta myös melko laajat luonnontieteelliset opinnot ympäristötieteen oppiaineessa. Suvussani on myös viljelty maata ja oltu konkreettisesti kosketuksissa siihen liittyviin haasteisiin. Tähän kaikkeen liittyy tietty historiallinen perspektiivi: olen esimerkiksi seurannut jo 1980-luvulta saakka sekä merimetsoa että valkoposkihanhea läpimuuttajina, aluksi Suomenlahdella Porkkalan Pampskatanin kärjestä. Tuolloin nämä lajit eivät vielä millään lailla esiintyneet laajemmalla yhteiskunnallisen keskustelun näyttämöllä. Suurelle yleisölle ne olivat lähinnä pieni muutonaikainen mielenkiinnon aihe osana niin sanottua 'arktkaa' eli arktisten lintujen massamuuttoa maamme läpi. Jonkinlaista muutosta luonnossa tapahtuu aina, mutta kokemus näkyvästä muutoksesta aiheuttaa usein myös huolen ja kokemuksen haitasta, mikä on nähty sekä merimetson että valkoposkihanhen pesimä- ja muuttavien kantojen kasvaessa.

Työni on yleiskatsaus ja sellaisena koosteenomainen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei moneenkaan yksittäiseen teemaan voitu pro gradu -työn puitteissa paneutua kovin syvällisesti. 542 artikkelin aineistosta nousikin esiin paljon sellaisia kiinnostavia teemoja, joita en tässä työssä tarkastellut tai sitten ne saivat vain pienen pintaraapaisun. Esimerkiksi lintuihin liittyvää

rikollisuutta sekä median tai tieteen roolia lintukonflikteissa voisi helposti käsitellä kokonaan omina aiheinaan. Lisäksi aineistosta voi varmasti löytää vastauksia myös moniin muunlaisiin tutkimuskysymyksiin, kuin niihin, joihin tässä työssä päädyin. Aihepiirissä itsessäänkin on aineksia laajempaan työhön esimerkiksi väitöskirjan muodossa. Yleisesti myös jatkotutkimuksen tarve on selvä: olisi hyvä saada lisää tapaustutkimuksia yksittäisistä lintuihin liittyvistä konflikteista. Tällaiset työt toisivat lisää syvyyttä konfliktien tarkasteluun esimerkiksi teemahaastatteluin. Samoin niissä voitaisiin testata monia tämän työn puitteissa vielä hypoteesin tasolle jääneitä analyyseja ja selitysmalleja.

Tavoitteenani tässä työssä oli muodostaa yhteiskunnallisista lintukonflikteista kattava yleiskuvaus 2010-luvulta alkaen ja lisäksi tarkastella erilaisia konfliktien ratkaisumalleja. Näkisin, että keräämäni aineisto oli toimiva havainnollistamaan konfliktien laatua ja suuruusluokkia sekä vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Siten pidän myös tuloksia luotettavina ja kelvollisina yleiskuvauksina koko maan lintukonflikteista. Mahdollisimman hyvä yleistettävyyys ei tietenkään yleensä ole laadullisen tutkimuksen tarkoituksenaan, mutta aineiston laajuus ja kattavuus tekevät tuloksista myös sen suhteen vähintäänkin suuntaa antavia. Olennaisinta on kuitenkin oikeanlaisen kuvan saaminen tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkimus onnistui hyvin.

Tutkimuskysymyksiini nähden aineistosta tuli odotettua suurempi: oli yllätys, että Yle oli julkaissut niinkin paljon lintuihin liittyviä ja myös käyttämäni konfliktin määritelmään soveltuvia artikkeleita. Yle on mediana yleensä melko sovinnainen ja neutraali, mutta aineiston koosta huolimatta joissakin teemoissa saattoivat toistua useamman kerran esimerkiksi tietyn yksittäisen toimittajan kirjoittamat uutiset. Se voi asettaa aineistossa vain kerran tai muutamia kertoja toistuvan näkemyksen kyseenalaiseksi, mutta tämän pyrin toisaalta myös ottamaan huomioon analyysissäni. Joihinkin teemoihin voisi tuoda lisäsyvyyttä suurempi katsaus muihin julkaisuihin, vaikkapa Maaseudun tulevaisuuden artikkeleihin koskien paikallisia näkemyksiä samoihin aiheisiin pohjoisemmassa Suomessa.

Tutkimusmenetelmäni olivat aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja sisällön erittely, joten periaatteessa käytössäni ei ollut valmista teoriapohjaa aineiston analyysille. Taustalla vaikuttivat kuitenkin sekä oma historiani lintujen parissa että käyttämäni yhteiskunnallisen konfliktin määritelmä. Lintuihin liittyvien konfliktien sosiaalinen määrittely tapahtuu sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla ja uutisointi niistä myös luo omaa todellisuuttaan. Tämä oli nähtävissä esimerkiksi kesällä ja syksyllä vuonna 2020, kun valkoposkihanhiin

aiheuttamista viljelytuhoista uutisointi tavallaan ruokki itse itseään: uutisoinnin lisääntyessä syntyi samalla tilausta muun muassa erilaisille taustoittaville artikkeleille ja näkökulmille. Konstruktionistinen konfliktin määritelmä toimi tässä mielestäni hyvin ja antoi pohjaa tarkastelulle. Oli helppoa havaita vaikkapa johonkin tiettyyn konfliktiin perehdyttäessä, miten keskusteluun osallistuvien tahojen ja toimittajienkin näkökulmissa tiedot, arvot ja intressit menevät usein keskenään ristiin.

Lintuihin liittyviin konflikteihin pätevät selvästi samat lainalaisuudet kuin yhteiskunnallisiin konflikteihin ylipäätään. Sikäli kun näitä vastakkainasetteluita voidaan 'hallita', on syytä panostaa osallistavuuteen, avoimuuteen, hienotunteisuuteen sekä toimivaan kommunikaatioon niiden tahojen kanssa, joita konflikti suoraan koskee. Muussa tapauksessa konfliktin ratkaisukin muodostuu hyvin vaikeaksi. Esimerkiksi Natura 2000 -ohjelmaa koskevasta konfliktista saatiin paljon näyttöä siitä, että keskusjohtoisesti ja etäisesti ylhäältä alaspäin toteutetut ohjelmat sekä ratkaisut aiheuttavat konfliktien kärjistymistä ja epäluottamusta asiaa käsitteleviä viranomaisia kohtaan. Tämä saattaa lisäksi vaikeuttaa mahdollisuuksia ja halua yhteistoimintaan tulevaisuudessa. Mitä kärjistyneempi konflikti on, sitä olennaisempaa olisi pyrkiä saamaan kaikki asianosaiset tahot mukaan asettamaan ja hyväksymään vaikkapa suojele- tai kannanhoidollisten ohjelmien tavoitteita. Paikallistaso ja siellä ajan kuluessa muovautuneet näkemykset lähiympäristöstä sekä siellä elämisestä olisi kyettävä ottamaan uskottavasti huomioon. Samalla on kuitenkin hyvä huomata, että mikäli konflikti on kovin tulehtunut, eivät esimerkiksi viimeisinä juridisinä sanoina toimivat korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisutkaan välttämättä säästy kovalta kritiikiltä. Tilanne on se, että viranomaistoiminta konfliktien suhteen edellyttää samanaikaisesti paitsi nopeutta, myös suurta varovaisuutta. Tämä voi olla hyvin haastava yhtälö, sillä kaikki tahot huomioon ottava ja konsensushakuinen toimintamalli on helposti hidas ja kallis, toisin kuin houkuttelevampi ja nopeampi keskusjohtoinen tapa. Kansalaiset ja erilaiset heitä edustavat ryhmät ovat kuitenkin viimeistään 90-luvulta alkaen vaatineet parempia keinoja vaikuttaa suoremmin politiikkaan ja ympäristösuunnitteluun. On toisaalta jopa todettu, että avoimuus kansalaisten ja maanomistajien laaja osallistuminen suunnitteluun, keskusteluun ja päätöksen tekoon on suurten modernien ekologisten kriisien aikana välttämätöntä. (Oksanen 2003, 191–194.) Sosiaalinen media lienee lisännyt tätä vaatimusta, mutta myös eri tahojen 'klikkiytymistä' sekä hallinnon ja kaiken 'ulkopuolisen' säätelyn vastustamista entisestään, etenkin jos tälle toiminnalle on tarjottu mahdollisuus ja syy. Keskusjohtoisten ja alhaalta-ylös-tyyppisten

toimintamallien välistä rajanvetoa on joka tapauksessa pakko käydä, jotta toteutettu politiikka saisi mahdollisimman laajan hyväksyttävyyden.

Hierarkkista mallia on yritetty muuttaa vaikkapa merimetson tapauksessa laajasti eri tahoja kuulevin työryhmin ja paikallisin neuvottelukunnin (Yle Uutiset 6.4.2016), ajoittain kohtuullisin tuloksin. Lintuihin liittyvien konfliktien ratkaisuisa tällainen kansalaisten ja viranomaisten yhteistyö on tärkeää ja ratkaisuisa on hyvä olla käytössä paljon tietoa ja erilaisia vaihtoehtoja. Esimerkiksi luonnonsuojeluun liittyvissä ratkaisuisa on huomattu, että lopputulosten on oltava joustavia ja paikallistason näkökulmasta oikeudenmukaisia. Muuten on vaarana jopa se, että laittomat toimet ja lintuihin liittyvä rikollisuus lisääntyvät. Lopputulosten löytämisessä on aina omat haasteensa, sillä eri osapuolten tiedot, arvot ja intressit vaikuttavat helposti eri suuntiin. (Oksanen 2003, 73.) Erilaisia työryhmiä ja tutkimusta on näistäkin syistä vaikea olla pitämättä konflikteissa tervetulleina. Monitieteisyys ja eri tieteenalojen välinen yhteistyö on myös tärkeää aiheiden kokonaisvaltaisen käsittelyn suhteen ja jo pelkästään siksi, että riittävän laaja-alaista tietoa aihepiireistä on saatavilla. Paikallistasoa on yritettävä hyödyntää ja esimerkiksi luonnonsuojelu saatava näkymään paikallista identiteettiä tukevana eikä sitä haittaavana ja kuormittavana tekijänä. Paikallisolojen huomiointi voi olla työlästä, mutta huonosti valmisteltujen ja nopeasti läpivietyjen päätösten kivulias jälkihoito on myös vaikea ja huono vaihtoehto. (Mt., 217.)

Linnuista koetut haitat ovat moninaisia ja siten myös aineistosta nousseet konfliktien ratkaisut sisältävät laajan kirjon erilaisia keinoja. Kovimpia keinoja konfliktien ratkaisuisa ovat lintujen ampuminen ja siihen liittyvät lainsäädännölliset keinot. Miedompia keinoja ovat haitoista tehdyt tutkimukset ja selvitykset, pyrkimykset ohjata lintuja toiseen paikkaan ja toisenlaiseen käytökseen sekä lintujen ruoansantiin vaikuttaminen. Haittoja voidaan hoitaa myös suorilla rahallisilla korvauksilla, samoin esimerkiksi maatalouden muutoksia voidaan suoraan tukea taloudellisesti. Lievimmillään keinot ovat ihmisten oman toiminnan säätelyä suosituksista ja kielloista aina tiedon lisäämiseen ja pyrkimykseen muuttaa ihmisten asenteita.

Kansallisesti suurimpien ja maantieteellisesti laajimpien konfliktien ratkaisut ovat yleensä jonkinlainen sekoitus useampaa erilaista keinoa. Puhtaasti alueelliset konfliktit ovat tietenkin periaatteessa helpompia ratkaista kuin valtakunnalliset: ensin mainitut voivat joskus ratketa pelkällä lintujen elinympäristön pienehköllä muuttamisella. Toinen esimerkki 'helposta' ratkaisuisa on parantunut jätehuolto ja sen koordinointi: näillä voidaan selvästi vähentää taajamien ulkopuolella linnuista koettuja haittoja. Tällöin on samalla huomioitava, että ruoan

saatavuutta vähennetään myös taajamissa sekä estämällä helpon ravinnon saanti että tiedottamalla asukkaita vaikkapa siitä, ettei lokkeja ole syytä ruokkia keskustoissa. Muutoin ongelmat voivat vain siirtyä paikasta toiseen.

Merimetsosta ja valkoposkihanhesta käytävissä konflikteissa ei tällä hetkellä ole varsinaista loppua nähtävissä. Sellaista ei välttämättä ole tulossakaan, mutta konfliktien hallinta varmasti paranee. Merimetsan pesimäkannan kasvun tasaannuttua ja konfliktin ratkaisuun liittyvän kokemuksen kasvaessa nähtävissä on kuitenkin ollut valopilkkuja eikä ainakaan konfliktin pahenemista liene odotettavissa. Merimetsokonfliktien ratkaisu riippuu haittakokemusten pienentämisestä alueellisesti sekä paikallisten että viranomaisten välisen yhteistyön toimivuudesta ja luottamuksesta siihen. Erityisesti paikallisena ongelmakohtana olevista erimielisyyksistä poikkeuslupiin ja niihin liittyvien ratkaisujen keston olisi päästävä paremmin sopuun. Merimetsan ja yhteiskunnan suhteeseen liittyvästä tutkimuksesta alkaa olla jo kahden vuosikymmenen kokemus ja ensimmäisestä työryhmästäkin (2004) on jo seitsemäntoista vuotta, joten oletettavasti ratkaisujen kehittymisen myötä myös haittakokemukset hiljalleen vähenevät ja niitä osataan hallita paremmin.

Valkoposkihanheen liittyvän konfliktin tulevaisuus riippuu pesimä- ja etenkin Suomen läpi muuttavan kannan määrästä, mutta myös siitä, miten viljelytuhoja saadaan ehkäistyä sekä hanhipopulaatioiden liikkeitä ja käyttäytymistä säänneltyä. Viljelytuhojen ja niistä raportoinnin lisääntyneitä ovat lähivuosina avainroolissa esimerkiksi ruokailupeltokokeilun tulokset. Kun viljelytuhoja ilmenee, on tuhoista saatavien korvausten nopea käsittely oleellista luottamuksen säilyttämisessä ja ilmapiirin pitämisessä rauhallisena. Virkistysalueilla on puolestaan käytettävä monta erilaista keinoa aina suorasta häirinnästä maankäytön suunnitteluun.

Toisin kuin yleinen uutisointi ehkä antaisi olettaa, ei valkoposkihanhen suomalainen pesimäkanta ole ollut viime vuosina mitenkään kovassa kasvussa. Esimerkiksi syyskuun alussa 2021 tehdyn syyslaskennan yhteismäärät olivat toista vuotta peräkkäin laskevat, johtuen etenkin määrien vähenemisestä pääkaupunkiseudulla (BirdLife Suomi 2021). Pesimä- ja muuttokanta kestäisivät sinänsä metsästystä, mutta lajin päätyminen riistalajiksi vaatisi Euroopan unionin tasolla lintudirektiivin avaamista. Tämä puolestaan tarkoittaisi sitä, että moni nykyinen vähentynyt ja uhanalaisuusluokitukseen joutunut riistalaji olisi vaarassa päätyä myös suojelluksi direktiivilajiksi. Uhanalaisia riistalajeja on peräti yksitoista: metsähanhi (2 alalajia), haapana, jouhisorsa, heinätavi, tukkasotka, punasotka, haahka, nokikana, pyy, riekko ja kiiruna (Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2019, Suomen riistakeskus 2021). Näiden

päätymistä lintudirektiiviin tuskin haluavat ainakaan metsästäjien etujärjestöt. Syksyllä 2021 myönnettiin 506 maatilalle poikkeusluvut valkoposkikihanhien karkottamiseen ja ampumiseen, yhteensä ampumislupa on 15 725 valkoposkikihanhelle. Poikkeuslupia ampumiseen ei katsota metsästykseksi eikä ammuttuja lintuja saa käyttää ravinnoksi (Ympäristöministeriö 19.8.2021). Tämä on seurausta lintudirektiiviin liittyvästä juridisesta hankaluudesta ja on ymmärrettävää, että asia voi herättää konkreettisissa tilanteissa suurta ihmetystä.

Aivan kuten aiemmissa tutkimuksissa ympäristökonflikteista on nähty, on myös lintuihin liittyviä konflikteja selvitetessä pyrittävä löytämään hyväksyttävät ratkaisut paikallisiin kipupisteisiin sekä tuomaan ratkaisut ja niiden prosessit aina suunnittelusta alkaen lähelle ympäristöstään huolta kantavia ja haittaa kokevia ihmisiä. Paikallistaso on siis aidosti kohdattava, parhaassa tapauksessa kasvokkaisissakin vuorovaikutustilanteissa (Saaristo 2000, 137). Tietoa konfliktiaiheista on välitettävä ja toisaalta vastavuoroisesti myös paikallistieto on rekisteröitävä ja otettava vastaan uskottavasti. Näin syntyy luottamus tavallisen kansalaisen, hallinnon ja toisaalta myös tutkijoiden välille. Samalla on kuitenkin kyettävä nopeisiin päätöksiin ja vedettävä rajoja, jottei konflikteihin liittyvien päätösten käsittely vie kohtuuttomasti aikaa ja rajallisia resursseja. Tällöin osallisuuden tavoitteet alkavat kääntyä itseään vastaan. Viime kädessä pitkällisten oikeusprosessien sijasta olisi löydettävä neuvotteluyhteydet ja ratkaisujen sovittelu. Kuten tässäkin tutkielmassa on aiemmin todettu, ei sovittelu kuitenkaan aina ole mahdollista, mikäli intressi- ja arvoriitit ovat suuria (Sairinen 1994, 241).

Konflikteissa on selvittävä toisaalta se, millainen on objektiivinen, luonnontieteellinen todellisuus sekä toisaalta se, millaisia ovat ihmisten kokemat subjektiiviset todellisuudet ja mitä niiden taustalla on. Lisäksi ratkaisu vaatii valintoja yhteensovittamattomien tiedollisten näkemysten, intressien ja arvojen välillä. Jokainen konflikti ei tietenkään ole ratkaistavissa, mutta ristiriitoja voidaan aina pyrkiä lieventämään ja hillitsemään koko niiden elinkaaren aikana sekä etsimään yhteisymmärrystä tavoitteissa ja ratkaisuiden toteutuksissa. Linnut eivät ole suoraan konfliktien osapuolia, ja ihmisen itsensä on ratkaistava niihin liittyvät konfliktit. Tähän prosessiin sisältyy monia eri tahoja ja tasoja sekä vaikeastikin eri suuntiin vetäviä näkemyksiä. Konflikteissa paikalliset ihmiset, viranomaiset, eri eturyhmien edustajat, tutkijat ja tiedonvälitys ovat kuitenkin huolissaan samasta maasta ja elinympäristöistä.

KIRJALLISUUS

Bauer, Silke – Lisovski, Simeon – Eikelenboom-Kil, Ramona J. F. M. – Shariati, Mitra – Nolet, Bart A. (2018): *Shooting may aggravate rather than alleviate conflicts between migratory geese and agriculture*. Journal of Applied Ecology vol. 55, nro 6. s.2653–2662. Saatavilla verkossa: <<https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1365-2664.13152>>

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994): *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen – Tiedonsosiologinen tutkielma*. Alkuperäisteos julkaistu 1966. Gaudeamus, Helsinki.

Burningham, Kate & Cooper, Geoff (1999): *Being Constructive: Social Constructionism and the Environment*. Sociology 33, s.297–316.

BirdLife Suomi ry (2020): *Valkoposkihanhi*. Viitattu 20.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/tulokaslajit/valkoposkihanhi/>>

BirdLife Suomi ry (2021): *Valkoposkihanhilaskennat*. Viitattu 13.9.2021. Saatavilla verkossa: <<https://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/tulokaslajit/valkoposkihanhi/valkoposkihanhilaskennat/>>

Ekblad, Camilla – Tikkanen, Hannu – Laaksonen, Toni (2018): *Merikotkan merkitys porotalousvahinkojen aiheuttajana – Selvitys merikotkien pesimäaikaisesta ravinnosta ja esiainuisten merikotkien liikkeistä poronhoitoalueella*. Ympäristöministeriö. Saatavilla verkossa: <[file:///C:/Users/iT-Taste/Downloads/Merikotkan%20merkitys%20porotalousvahinkojen%20aiheuttajana%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/iT-Taste/Downloads/Merikotkan%20merkitys%20porotalousvahinkojen%20aiheuttajana%20(1).pdf)>

Euroopan ympäristökeskus EEA (2019): *Natura 2000 Data Viewer*. Table 4: Natura 2000, Agricultural areas. Saatavilla verkossa: <<https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-data-viewer>>

Feltham, M.J. (1995): ”Consumption of Atlantic salmon smolts and parr by goosanders: estimates from doubly-labelled water measurements of captive birds released on two Scottish rivers”. Journal of Fish Biology 46, s. 273–281.

Giddens, Anthony (1990): *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press, Stanford, CA.

Grémillet, David – Schmid, Dagmar – Culik, Boris (1995): “Energy requirements of breeding great cormorants *Phalacrocorax Carbo sinensis*”. *Marine Ecology Progress Series* Vol. 121, s. 1–9.

Grémillet, David – Dey, Rickmer – Wanless, Sarah – Harris, Mike P. – Regel, Jana (1996): ”Determining food intake by great cormorants and European shags with electronic balances”. *Journal of Field Ornithology* 67, nro 4., s. 637–648.

Hanski, Ilkka (2011): *Habitat Loss, the Dynamics of Biodiversity, and a Perspective on Conservation*. *Ambio* 40, nro 3, s. 248–255.

Harjuntausta, Anni – Kinnunen, Riikka – Koskenpato, Katja – Lehikoinen, Petteri – Leppänen, Maarit – Nousiainen, Inari (2013): *Valkoposkikihanhista aiheutuvien haittojen lieventäminen*. Helsingin ympäristökeskuksen julkaisuja 11/2013. Saatavilla verkossa: <<https://www.hel.fi/static/ymk/julkaisut/julkaisu-11-13.pdf> >

Heikinheimo, Outi – Lehtonen, Hannu – Lehikoinen, Alekski (2018): *Comment to Hansson S. et al. (2017): ”Competition for the fish – fish extraction from the Baltic Sea by humans, aquatic mammals, and birds”, with special reference to cormorants, perch and pikeperch*”. *ICES Journal of Marine Science*, Vol. 75, nro 5., s.1832–1836.

Heiskala, Risto (2000): *Toiminta, tapa ja rakenne: kohti konstruktivistista synteesiä yhteiskuntateoriassa*. Gaudeamus, Helsinki.

Hiedanpää, Juha (2016): *Merimetsokysymys – konfliktin hallinnan näkökulma*.

Merimetsotyöryhmän kuuleminen 28.1.2016. Saatavilla verkossa:

<https://www.ymparisto.fi/download/Merimetsokysymys__konfliktinhallinnan_nakokolma_A/f41776b5-8919-4788-be3a-f06eab3dabfb/117782>

Högmander, Jouko – Lokki, Heikki – Laaksonen, Toni – Stjernberg, Torsten (2019): Suomen

merikotkakanta elinvoimaisena 2020-luvulle. Teoksessa *Linnut-vuosikirja 2019*. BirdLife Suomi ry, Helsinki. s.64–71. Saatavilla verkossa:

<https://users.utu.fi/tokrla/toni/kuvajakelu/Linnut_VK2019_Merikotka_v2.pdf>

Latour, Bruno (1993): *We have never been modern*. Alkuperäisteos 1991, kääntänyt Catherine Porter. Harvard University Press, Massachusetts.

Lehikoinen, Aleks (12.4.2021): Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostikeskustelussa.

Lehti, Lotta – Haapanen, Lauri – Kääntä, Liisa (2018): ”Diskurssintutkimus – monitieteinen ja monimenetelmäinen ala”. Teoksessa Haapanen, Lauri – Kääntä, Liisa & Lehti, Lotta (toim.): *Diskurssintutkimuksen menetelmistä*. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2018/n:o 11. s.4–19.

Lidskog, Rolf (1996): "In Science We Trust? On the Relation Between Scientific Knowledge, Risk Consciousness and Public Trust". *Acta Sociologica* nro.39, s.31–56.

Luonnonvarakeskus (27.5.2021): *Kyselytutkimuksen mukaan valkuposkihanhet heikentävät maanviljelijöiden taloutta ja hyvinvointia Pohjois-Karjalassa*. Tiedote. Viitattu 28.5.2021. Saatavilla verkossa: <<https://www.luke.fi/uutinen/kyselytutkimuksen-mukaan-valkuposkihanhet-heikentavat-maanviljelijoiden-taloutta-ja-hyvinvointia-pohjois-karjalassa/>>

Oksanen, A. (2003): *Paikallisuuden ja kansainvälisyyden kohtaaminen luonnonsuojelussa: tapaustutkimuksena Natura 2000 -ympäristökonflikti Lounais-Suomessa*. Turun yliopiston julkaisuja C 192, 236s.

Pettersson, Sanna – Hallikainen, Ville – Naskali, Arto – Rovander, Sinikka – Tuulentie, Seija (2017): ”Ympäristökonfliktit Suomessa: mistä on kiistelty ja miksi?”. Teoksessa *Terra 2017:2*, Suomen maantieteellisen seuran vuosikirja. s.87–107.

Peuhkuri, Timo (2004): *Tiedon roolit ympäristökiistassa. Saaristomeren rehevöityminen ja kalankasvatus julkisen keskustelun ja päätöksenteon kohteena*. Turun yliopiston julkaisuja C 220. Turun yliopisto, Turku.

Potter, Jonathan (2004): ”Discursive Psychology and the Study of Naturally Occurring Talk”. Teoksessa D. Silverman (toim.): *Qualitative Research: Theory, Method and Practice*. s. 187–207. Sage Publications, Lontoo.

Proctor, James D. (1995): “Whose Nature? The contested moral terrain of ancient forests”. Teoksessa Cronon, W. (toim.): *Uncommon Ground: Toward Reinventing Nature*. W.W. Norton & Company, Inc., New York. s. 269–297.

Pöysä, Hannu – Sorjonen, Jorma (2000): “Recolonization of Breeding Waterfowl Communities by the Whooper Swan: Vacant Niches Available.” *Ecography* 23(3): s. 342–348. Kööpenhamina.

Rannikko, Pertti (1994): "Ympäristökamppailujen aallot". Teoksessa Lehtinen, Ari - Rannikko, Pertti (toim.): *Pasilasta Vuotokselle - Ympäristökamppailujen uusi aalto*. s. 11–31. Gaudeamus, Helsinki.

Rauhala, Pentti (2009): Lounais-Lapin soiden pesimälinnusto 1976–2009. Teoksessa *Linnutusvuosikirja 2009*. BirdLife Suomi ry, Helsinki. s.137–145. Saatavilla verkossa: <https://lintulehti.birdlife.fi:8443/pdf/artikkelit/1898/tiedosto/18%20Lapin%20suot_artikkelit_1898.pdf>

Ronkainen, Eila (2006): *Onko merimetso tervetullut lisä Satakunnan linnustoon? Alueen asukkaiden näkemyksiä merimetsöistä ja niiden vaikutuksista*. Turun yliopiston sosiologian Pro gradu -tutkielmaan perustuva raportti. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kala- ja riistaraportteja nro 392, Helsinki. Saatavilla verkossa: <<https://jukuri.luke.fi/handle/10024/536766>>

Saari, Lennart (1.3.2018): Henkilökohtainen tiedonanto Turun lintutieteellisen yhdistyksen lintuillassa koskien Rymättylän Aaslan linnustoa viimeisten 40 vuoden ajalta. Luonnontieteiden talo 1/Natura, Ekologian seminaarihuone. Turun yliopisto.

Sairinen, Rauno (1994): *Ympäristökonfliktit kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa*. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

Salo, Ulla-Maija (2015): ”Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet”. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Högbäck, Riitta: *Umpikujasta oivallukseen: refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere University Press, Tampere.

Savičić & Savić (2013): *Unpleasant Design*. Belgrade: G.L.O.R.I.A.

Stark, Marjo (2020): *Merimetsot ympäristössämme konfliktitekijänä – esimerkitapauksena Uusikaupunki*. Biologian Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, Luonnontieteiden ja tekniikan tiedekunta. Saatavilla verkossa: <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020082161360>>

Stevens, Simon (2017): ”Life and Letting Die: a Story of the Homeless, Autonomy, and Anti-social Behaviour”. *Organization Studies* Vol 38(5). s. 669–690.

Suomen riistakeskus (2021): *Riistakannat*. Saatavilla verkossa: <<https://riista.fi/riistatalous/riistakannat/>>

Suomen ympäristökeskus (2016): *Valkoposkikhanhien seuranta*. Päivitetty 4.12.2020. Viitattu 20.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://www.ymparisto.fi/valkoposkikhanhienseuranta>>

Suomen ympäristökeskus (6.8.2020): *Suomen merimetsokanta vakiintunut noin 26 000 pesivään pariin*. Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa: <[https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Suomen_merimetsokanta_vakiintunut_noin_2\(58169\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Suomen_merimetsokanta_vakiintunut_noin_2(58169))>

Suomen ympäristökeskus (6.8.2021): *Suomen merimetsokanta pienentyi edellisestä*. Viitattu 26.8.2021. Saatavilla verkossa: <[https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Suomen_merimetsokanta_pienentyi_edellisk\(61240\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Suomen_merimetsokanta_pienentyi_edellisk(61240))>

Suomen ympäristökeskus (18.8.2021): *Merimetsoseuranta*. Viitattu 26.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://www.ymparisto.fi/merimetsoseuranta>>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 9. uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Valkama, Jari – Vepsäläinen, Ville – Lehikoinen, Aleks (2011): *Suomen III Lintuatlas*.

Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. Saatavilla verkossa:

<laji.fi/about/5651>

Vuorisalo, Timo – Lahtinen, Rauno – Laaksonen, Hannu (2001): ”Urban biodiversity in local newspapers: a historical perspective”. *Biodiversity and Conservation* 10. s. 1739–1756.

Väliverronen, Esa (1996): *Ympäristöuhkan anatomia*. Vastapaino, Tampere.

Wall, James A. & Callister, Ronda R. (1995): “Conflict and its Management”. *Journal of Management* vol. 21, no. 3, s. 515–558.

Wynne, Brian (1996): "May the Sheep Safely Graze? A Reflexive View of the Expert-Lay Knowledge Divide". Teoksessa Lash, Scott - Szerszynski, Bronislaw - Wynne, Brian (toim.): *Risk, Environment and Modernity - Towards a New Ecology*. s.44–83. SAGE Publications, Lontoo.

Ympäristöministeriö (2004): YM016:00/2004 KEHITTÄMINEN. Merimetso-työryhmä. Saatavilla verkossa: <<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM016:00/2004>>

Ympäristöministeriö (2019): *Kansallinen merimetsostrategia ja toimenpidesuunnitelma*. Saatavilla verkossa: <<https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B55EC131C-D4BB-4D1A-9ED8-872524324839%7D/152153>>

Ympäristöministeriö (3.6.2020): *Selvitys eduskunnalle luonnonsuojelulainsäädännön kehittämisestä rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen estämiseksi ja korvaamiseksi*.

Kirje eduskunnan ympäristövaliokunnalle. Saatavilla verkossa:

<https://www.parliament.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/05062020_YM_ministeri_Mikkonen.pdf?csf=1&e=7A4WZb>

Ympäristöministeriö (19.8.2021): *Valkoposkihanhiiden karkottaminen ja ampuminen poikkeusluvilla mahdollista 20.8. alkaen*. Ministeriön tiedote. Viitattu 13.9.2021. Saatavilla verkossa: <<https://ym.fi/-/valkoposkihanhiiden-karkottaminen-ja-ampuminen-poikkeusluvilla-mahdollista-20.8.-alkaen>>

Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2019): *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019*. Suomen lajien 3. uhanalaisuusarviointi. Saatavilla verkossa:
<<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/299501>>

LIITE 1. AINEISTOLUETTELO

BirdLife Suomi (2020): *Valkoposkihanhilaskenta 5.-6.9.2020*. Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/tulokaslajit/valkoposkihanhi/valkoposkihanhilaskennat/>>

Helsingin Sanomat Kotimaa; Paakkanen, Mikko (31.10.2020): *Maakotka ammuttiin*

Kuusamossa, poliisi tutkii. Viitattu 31.10.2020. Saatavilla verkossa: <

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006706914.html>>

Iltalehti Kotimaa; Karjalainen, Anssi (25.5.2020): *Hanhet söivät Oton viljelysmaata 150 000*

euron edestä – Asiantuntija tyrmää lintujen metsästämisen, mutta kannattaa esitystä ruokailupelloista. Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/bee97323-17ca-492f-816d-d69ece5f8485>>

Maaseudun tulevaisuus; Lundén, Kimmo (21.1.2020): *Rauman satama ampuu järeillä hauleilla ely-keskuksen merimetsöjen ja haikaroiden suojelupäätöksen – valitti hallinto-oikeuteen pengertien ja satamalaajennuksen estämisestä*. Viitattu 16.1.2021. Saatavilla

verkossa: <<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/talous/artikkeli-1.905962>>

Maaseudun tulevaisuus Mielipiteet (8.2.2013): *Huuhkaja, jänisten tuhlaaja*. Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/puheenaiheet/mielipide/huuhkaja-j%C3%A4nisten-tuhlaaja-1.33156>>

Maaseudun tulevaisuus Mielipiteet (23.3.2015): *Kanahaukan täysi rauhoitus tulisi purkaa*.

Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/puheenaiheet/mielipide/kanahaukan-t%C3%A4ysi-rauhoitus-tulisi-purkaa-1.99498>>

Yle Uutiset; Annala, Päivi (10.9.2015): *Kurki aiheutti uhkaavan maastopalon Tyrnävällä*.

Viitattu 18.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8296195>>

Yle Uutiset; Eskanen, Jukka (15.7.2020): *Rauhoitettuja lintuja ammutaan Suomessa*

toistuvasti – suojeleuasiantuntija: eniten ammutaan niitä lintuja, jotka haittaavat ihmistä.

Viitattu 26.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11447574>>

Yle Uutiset; Frilander, Jenni (6.4.2016): *Työryhmä: merimetsojen vähentämiseksi poikkeuslupia helpommin.* Päivitetty 6.6.2016. Viitattu 9.8.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-8788796>>

Yle Uutiset; Hannula, Eeva (23.9.2019): *Lokkiparvet jättäneet ehkä lopullisesti Forssan.*

Viitattu 18.1.2021 Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10984438>>

Yle Uutiset; Harju, Heidi-Maria (31.3.2015): *Merikotkien kuolemiin yllättävä syy:*

lyijymyrkytys. Päivitetty 29.7.2016. Viitattu 9.12.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-7889294>>

Yle Uutiset; Heikinmatti, Antti (11.10.2018): *Kurkien ja hanhien parveilusta pelloilla koitui*

miljoonakorvaukset. Viitattu 11.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10452159>>

Yle Uutiset; Heikinmatti, Antti (15.1.2020): *Outo riesa lypsykarjatilolla: lehmiä jouduttiin lopettamaan talitinttien nokittua utareet rikki Simossa – ”Tällaista ei ole ennen tapahtunut”.*

Viitattu 18.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11158451>>

Yle Uutiset; Heimolehto, Kasper (4.8.2020): *Merimetsoilla Suomen ensimmäinen onnistunut*

pesintä sisämaassa: Kiistelty lintu valloitti Enäjärven Porissa. Päivitetty 6.8.2020. Viitattu

17.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11478397>>

Yle Uutiset; Hiltunen, Tarja (11.6.2021): *Kalastajat kantelivat Varsinais-Suomen ely-*

keskuksen hitaasta lupakäytännöstä – kantelu liittyy merimetsoihin. Viitattu 6.7.2021.

Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11976528>>

Yle Uutiset; Holopainen, Heini & Kivioja, Kreetta-Maria (17.7.2013): *Asiantuntija:*

lelukäärme aseeksi lokkeja vastaan. Viitattu 11.1.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-6735764>>

Yle Uutiset; Ikävalko, Kari (11.7.2017): *Luonto näyttää kynsiänsä merimetsaille – Helppo merimetsaateria on merikotkien poikamiesunelma*. Viitattu 11.7.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-9706414>>

Yle Uutiset; Joki, Niklas (29.9.2011): *Luontotutkija haluaa lopettaa vihapuheet merimetsoa kohtaan*. Viitattu 14.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5430553>>

Yle Uutiset; Kaakinen, Elina & Niemistö, Elina (5.6.2018): *”Se on pojat viimeinen kesä nyt, sillä tuonen risti istui kivellä”*. Viitattu 30.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10221052>>

Yle Uutiset; Kasurinen, Riina (10.7.2018): *Laulujoutsenia on Suomessa jo lähes yhtä paljon kuin hirviä – ”Suojelun purkamiseen on pitkä matka”*. Viitattu 18.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10296540>>

Yle Uutiset; Kettumäki, Antti (16.6.2016): *Kyrönjoen varren sähköjohtoja suojataan lintuvahingoilta – toistasataa oranssia palloa on kahden miehen urakka*. Viitattu 21.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8962712>>

Yle Uutiset; Kluukeri, Iina (21.8.2012): *Hanhiparvet herättävät ärtymystä – mutta sympatiaakin*. Viitattu 20.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6264571>>

Yle Uutiset; Koponen, Juha-Petri (28.11.2013): *Näin keskusteltiin: Petoviha saa aniharvalta ymmärrystä*. Viitattu 26.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6958152>>

Yle Uutiset; Koutonen, Jouni (31.5.2018): *Timo Metsola halusi vallata mökkisaarensa takaisin merimetsoilta ja kutsui Facebookissa tuntemattomia vierailulle – ”Onhan tämä ollut ihan ihmeellinen joukkovoiman näyttö*. Viitattu 14.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10230883>>

Yle Uutiset; Koutonen, Jouni (10.4.2018): *Naakka on ollut tulilinjalla ennenkin – kirkhakkisten häätö oli jopa polttaa Naantalin luostarikirkon vuonna 1628*. Viitattu 16.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10146415>>

Yle Uutiset; Kuukkanen, Tatu (19.9.2018): *Merimetso teki tepposet Ilmatieteen laitokselle – käy vääntämässä tuuliviiriä*. Viitattu 18.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10404191>>

Yle Uutiset; Laakso, Antti (18.7.2012): *Kalastaja: Virkamiesten supervihreys estää merimetsojen pyynnin*. Viitattu 5.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6220280>>

Yle Uutiset; Laakso, Antti (7.7.2015): *Birdlife: Satoja merimetson pesiä tuhottu suojealueella*. Viitattu 19.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8135121>>

Yle Uutiset; Laakso, Antti (7.7.2015): *Näkökulma: Merimetson munien tuhoaja ei ansaitse ihailua*. Viitattu 18.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8135790>>

Yle Uutiset; Laakso, Antti (10.7.2015): *Merimetsoista kova kiista – virkamies tyrmää kalastajien syytökset*. Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8143556>>

Yle Uutiset; Laakso, Antti (17.8.2015): *Kansanedustaja: Merimetsojen ja valkoposkivanhan metsästyksen sallittava*. Viitattu 27.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8232782>>

Yle Uutiset; Laakso, Antti (25.8.2015): *Jyrkkä kiista: Saako merimetsoja metsästää kansallisella päätöksellä?* Viitattu 9.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8250362>>

Yle Uutiset; Leppänen, Anssi (25.9.2012): *Epäilty luonnonsuojelurikos osoittautui tuulen tekosiksi*. Viitattu 11.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6309114>>

Yle Uutiset; Lähteenmäki, Lassi (29.7.2010): *Merimetso on varsinainen terveystoimisto*. Viitattu 14.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6162512>>

Yle Uutiset; Lötjönen, Kaisu (8.4.2015): *Näin räkättirastaiden kauhun saa muuttamaan mansikkapellolle*. Viitattu 11.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-7913943>>

Yle Uutiset; Manninen, Carolus (9.7.2015): *Merimetsojen pesät tuhottiin laittomasti: ”Viranomaiset ruokkivat konflikteja”*. Viitattu 27.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8139251>>

Yle Uutiset; Manninen, Carolus (21.5.2016): *Lintu on ikävä vieras terassilla: ”Häätäminen yrittäjän vastuulla”*. Viitattu 16.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8894380>>

Yle Uutiset; Mansikka, Heli (6.6.2018): *Vanajavedellä tuhottu seitsemän merimetsan pesää – pesintä oli ensimmäinen sisämaassa*. Päivitetty 7.6.2018. Viitattu 30.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10240735>>

Yle Uutiset; Mansikka, Heli (7.6.2018): *Jo toinen rikosilmoitus: merimetsan pesät tyhjennetty myös Lahden Vesijärvellä – ”Linnut ehtivät hautoa yli viikon”*. Viitattu 19.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10243170>>

Yle Uutiset; Mehtonen, Jenni (29.4.2012): *Evira tutkii Talvivaaran kuolleet linnut*. Päivitetty 30.4.2012. Viitattu 27.11.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6076273>>

Yle Uutiset; Michelsson, Sannika (20.9.2017): *Kakkijasta kaupungin maskotiksi? – ”Valkoposkihanhet tulee brändätä uudelleen”*. Viitattu 20.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-9833303>>

Yle Uutiset; Mäntykenttä, Juha (12.6.2013): *Maakotka ei sieppaa pieniä lapsia*. Viitattu 16.8.2021. Saatavilla verkossa <<https://yle.fi/uutiset/3-6681867>>

Yle Uutiset; Nieminen, Silva (1.12.2019): *Kaatopaikka pääsi eroon eläimistä – sai erikoisluvan ampua lokkeja*. Päivitetty 2.12.2019. Viitattu 22.10.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11092089>>

Yle Uutiset; Niskanen, Anne-Maria & Harhama, Hannu (7.7.2013): *Hyökkäileviä lokkeja? Ota sateenvarjo apuun*. Viitattu 27.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6720745>>

Yle Uutiset; Passoja, Annu (11.8.2016): *Keskustan Kärnä kannattaa joutsenen metsästystä.* Viitattu 2.2.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-9088690>>

Yle Uutiset; Passoja, Annu (12.8.2016): *Asiantuntija ei kannata kansallislinnun metsästystä – joutsen ei syypää metsähanhien ahdinkoon.* Viitattu 14.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-9091140>>

Yle Uutiset; Poranen, Jenni (3.7.2014): *Salolainen: Hanhisotkussa siivoamme omia jälkiämme.* Viitattu 27.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-7335437>>

Yle Uutiset; Rantala, Kati (7.7.2015): *Tutkija: Merimetsojen pesien tuhoamisesta kärsivät myös muut linnut.* Viitattu 19.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8135608>>

Yle Uutiset; Rantala, Kati (10.4.2016): *Maistuisiko merimetso? ”Maku muistuttaa riistaa ja maksaa”.* Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8798333>>

Yle Uutiset; Rantamartti, Tiina (11.9.2014): *Satapäiset kurkilaumat tallovat ohrapellot.* Viitattu 11.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-7464992>>

Yle Uutiset; Remes, Meri (11.8.2020): *Valkoposkihanhien tuhot maksetaan nopeutetusti jo elo-syyskuun aikana – Pohjois-Karjalassa haettu korvauksia 1,7 miljoonan euron edestä.* Viitattu 17.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-11488483>>

Yle Uutiset; Rintamaa, Tuomo (26.8.2017): *Kuollut merimetso löytyi tienviitteen ripustettuna Maalahdessa – poliisi epäilee rikosta.* Viitattu 14.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-9799394>>

Yle Uutiset; Roivainen, Miia (23.6.2015): *Biologi ihmettelee lokkihysteriaa – ”Onko se nyt niin iso ongelma ollenkaan?”.* Viitattu 27.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8093786>>

Yle Uutiset; Sandell, Markku (16.2.2018): *Tutkijat kiistelevät merimetsojen ja hylkeiden vaikutuksesta kalakantoihin – vähenevätkö kalat vai ei?* Viitattu 2.8.2021. Saatavilla

verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10072529>>

Yle Uutiset; Sandell, Markku (10.5.2019): *Merikotkien lisääntyminen aiheuttaa ristiriitoja Ahvenanmaalla ja nyt pohditaan, kumpi väistää: kotka vai ihminen*. Viitattu 17.12.2019.

Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10761703>>

Yle Uutiset; Siirilä, Merja (1.8.2020): *Naakkajahti herätti keskustelua ja kritiikkiä: – ”Päivän onnistumista ei mitata saalismäärissä”* Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-11475918>>

Yle Uutiset; Susanna Siironen (10.7.2019): *Lokki ei anna armoa, kun toimittaja yrittää nauttia Suomen kesästä eväiden kera: Karjalanpiirakka katoaa alta aikayksikön parempiin suihin*. Viitattu 16.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-10871721>>

Yle Uutiset; Termonen, Tapio (23.10.2019): *Merimetsot ja harmaahaikarat pysäyttivät Rauman sataman suunnitelmat uudesta tieyhteydestä – ”Kyllä ne uusia pesäpaikkoja löytävät”*. Päivitetty 11.12.2019. Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-11031055>>

Yle Uutiset; Tiirikainen, Ville (10.6.2020): *Suomen Metsästäjäliitto sallisi valkoposkihanhiien suojametsästyksen – saalis haluttaisiin ravinnoksi*. Viitattu 5.8.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-11393868>>

Yle Uutiset; Tolonen, Laura (19.3.2015): *Piiikit estävät lintuja istumasta ei-toivottuihin paikkoihin*. Viitattu 17.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-7870387>>

Yle Uutiset; Tuominen, Antti (11.8.2014): *Merimetsä kiristää kalastajan hermoja Suomenlahdella: ”Kohta ne asustaa rappusilla”*. Viitattu 11.8.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-7403989>>

Yle Uutiset; Vaarama, Vesa (4.7.2018): *Lokit terrorisoivat terasseja Rovaniemiellä – röyhkein nimetty Kuningaslokiksi*. Viitattu 15.1.2021. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-10288205>>

Yle Uutiset; Vallila, Hannamari (30.6.2020): *Kalastajan kauhu, merimaiseman pilaaja, ruma vieraslaji – Vihataanko merimetsoa vääristä syistä?* Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/06/30/kalastajan-kauhu-merimaiseman-pilaaja-ruma-vieraslaji-vihataanko-merimetsoa>>

Yle Uutiset; Vihanta, Ari (3.7.2013): *Ruoppaus tehosi Teerijärven lokkiongelmaan.* Viitattu 22.10.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6715914>>

Yle Uutiset; Vähäsarja, Sari & Paavola, Raila (10.1.2014): *Petovihan vuoksi myös linnut saavat siipeensä.* Viitattu 26.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-7021576>>

Yle Uutiset (6.6.2009): *Kotkavahinkojen korvausjärjestelmä vielä puutteellinen.* Päivitetty 27.5.2012. Viitattu 22.10.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5262495>>

Yle Uutiset (29.1.2010): *Itämerelle esitetään omaa merimetsotyöryhmää.* Viitattu 9.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5499851>>

Yle Uutiset (5.3.2010): *Kalastajat tyytyväisiä merimetsokannan karsimisaikaisiin.* Viitattu 11.8.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6150583>>

Yle Uutiset (14.4.2010): *BirdLife tuomitsee Pajusen lokkisodan.* Päivitetty 20.4.2012. Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5372990>>

Yle Uutiset (11.5.2010): *Valkoselkätikkapariskunta hallitsee tontteja Karhunmäessä.* Päivitetty 10.4.2012. Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5560417>>

Yle Uutiset (28.5.2010): *Tuulivoiman sijoitteluun merikotkaohjeet.* Viitattu 16.1.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5570719>>

Yle Uutiset (2.3.2011): *BirdLife tyrmää haahkojen kevätmetsästyksen sallimisen.* Päivitetty 9.4.2012. Viitattu 2.9.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5090410>>

Yle Uutiset (7.7.2011): *Petolintuihin kohdistuva vaino huolestuttaa.* Viitattu 22.10.2020.

Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5387619>>

Yle Uutiset (20.7.2011): *Merimetsojen pesätuhot jäävät selvittämättä*. Viitattu 27.1.2021.

Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5393899>>

Yle Uutiset (1.9.2011): *Merimetsojen asuttamat saaret eivät olekaan kuoleman kenttiä*.

Päivitetty 2.9.2011. Viitattu 14.7.2021. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-5417010>>

Yle Uutiset (8.6.2012): *Satojen tuhansien luonnonsuojelurikos tullin tutkinnassa*. Viitattu

8.12.2020. Saatavilla verkossa: <<https://yle.fi/uutiset/3-6171540>>

Yle Uutiset (26.11.2014): *Poroaidat tappavat tuhansia lintuja joka vuosi – muoviputkesta ratkaisu?* Päivitetty 27.11.2014. Viitattu 9.12.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-7652132>>

Yle Uutiset (2.10.2020): *Noin 200 viljelytilaa saanut luvan valkoposkihanhiin ampumiseen – hanhia ammuttu syyskuussa yli sata*. Viitattu 27.10.2020. Saatavilla verkossa:

<<https://yle.fi/uutiset/3-11575703>>